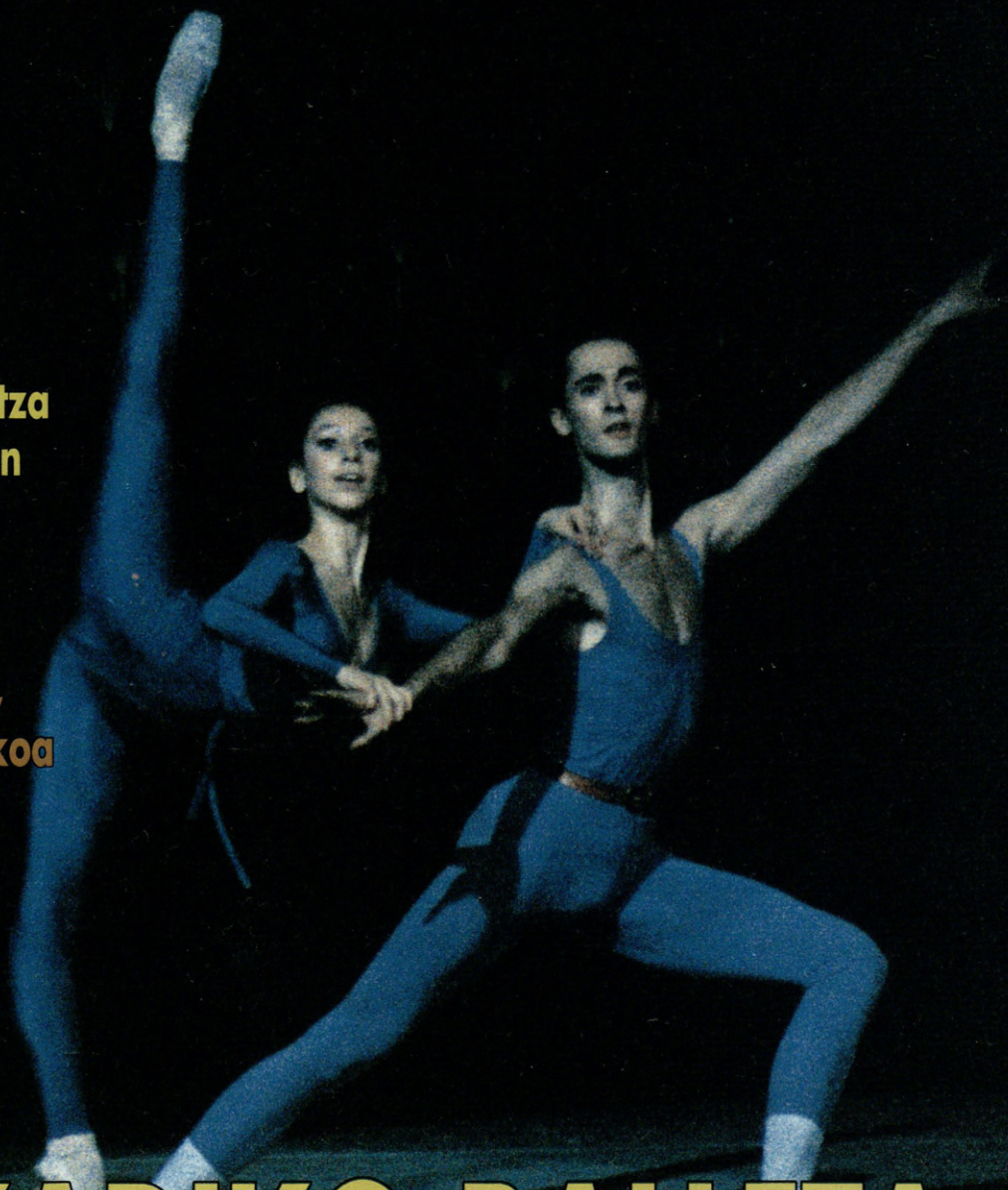

1991ko urriak 20 — 1.357. zenbakia — 185 pezeta (BEZ barne) / 11 libera

ARGIA

Gizonezkoen gorputza
merkantzia denean

Julen Madariaga,
urte luzeetako lekukoa

EUSKADIKO BALLETA, AKROBAZIA ZAILENEAN

**ZER BEHAR DU
ETBk
BAZKALONDOETAN?**

 **EGONEAN
GIRO**

ETB

RIVIERA
Telesaila
TXANDAKA
LEHIAKETA
ELKARRIZKETAK
eta abar

**EGUNERO
14:20**

Nori berea

IRAILAREN 29ko data zerraman ARGIA aldizkarian, 1.354.a hain zuzen ere, Lazkao Txikiri eginiko omenaldia dela medio, bertsolari famatu honi egindako elkarrizketan, aipatu omenaldiaren antolaketaz arduratu zena Bertsolari Elkartea zela zioen kazetariak. Xehetasun hau zuzendu zuela adierazi nahi dugu. Besterik gabe, jaso ezazue gure agur beroa.

Arrano kultur elkarteak (Beasain)

Juan Garziari eskainia

AMAITU berri zaigun Donostiako Zinemaldi honen aukera paregabea eskaini digu Juan Garziaren zine kritikari fazeta ezagutzeko.

Urtero bezala, Euskadi Irratiak aurten ere eguneroko saioa egin du Zinemaldiaren sail desberdinetan pantailaratzen ziren pelikulak komentatzeko, eta euskaraz dakiten bene-

tako zine kritikarien ezean, zine kontuetan hain jantzia dagoen Juani deitu diote, beste batzuren artean.

Ez naiz ni izango bere literatur lanaren balioa zailantzan jarriko duena, baina argi antzematen zaio bere zinearen ezaguera nahiko urria dela eta ondorioz ez lukeela espontaneo baten gisa ibili behar toreroen lana imitatu nahian eridikulurik handiena egiten bait dute.

Ez ezazue pentsa era honetako profesionalek pelikula baten aurrean beren eritzi apala ematera mugatzen direnik, beren ezjakintasunean, ikusitako pelikula jipoitzen saiatzen dira; horrela entzuleak uxatu nahi balitu bezala, zineak beretzat ez duela sekreturik sinesterazi nahi izango balu bezala.

Urrezko Maskorra irabazi zuen «Tximeleta hegoak» adibidez txorikakaren parean jarri zuen; «La noche más larga»-ri buruz esandakoa ez zen makalagoa izan: «Hori ez da zinea». Zer ote daki asteburuko zine kritikari honek horretaz?

Baina errematea azken eguneko izan zen, bere lankide batek Winona Ry-

der aktorea ezagunaren aipua egin zionean, ez zuela ezagutzen adierazi zigun. Ba ote dago mundu zabaLEAN bere burua zine kritikaritzat duen beste edonor Winona Ryder ezagutzen ez duenik? Zer pentsatuko luke Raymond Carverren berririk ez duen kritikari literarioaz?

Lan bati ekin behar badiok, Juan, aukeratuezak menperatzen duan lana, jokatu ezak profesionaltasunez; gaztelerazko esararen arauera: «Zapatero a tus zapatos».

Jon Koldo Ituarte (Pasaia Donibane)

Telefonikari erregua

ORAIN urte t'erdia erakunde honek Donostian dituen bulegoetara joan nintzen nire etxe berrirako linea eskatzera. Sartu bezain laister, dozenardi neska ikusi nituen lanerako mahaia utzi eta kalera ateratzen. Hortik piska batera, informazioko emakumeari errukiarrari esker, nora joan behar nuen jakinik, zegokidan mahaira hurbildu nin-

tzen. Ordu laurdena eginda, neska panpoxak itzuli eta berriketa utzi behar niri kaso egiteko. Horiek ziren muturrak! Eskaera egin eta gero, hemezortzi bat hila-betez zain egon beharko nuela esan zidaten eta horregatik zorionekoa omen nintzen!

Frantzia goizean eskatu eta arratsalderako linea berria etxean (nahiz eta garestiagoa den). Gogoratu axola behar lukeena bezeroa dela!

Daniel Mendiluze (Erretereria)

OHARRA: Sail hau, aldizkarian azaldutako edozein gairi buruz edota interesgarri litekeen beste edozeini buruz, ARGIAko irakurleak adierazi nahi duena idatziz jasotzeko txoko irekia da. Gutunak ez du inoiz mila karakter (folio erdi, espazio bikoitzean) baino gehiago izango; bertan, igorlearen izen-abizenak eta kaleratu nahi duen sinadura agertuko dira, gehienez lau hitzetako titularrarekin batera. Gutun hauek ARGIA, 1 eta 2 pabiloiak, Industrialdea, 20160 Lasarte-Oria helbidera bidali behar dira.

NIK ERE HARPIDEDUN IZAN NAHI DUT

IZEN-DEITURAK

HELBIDEA

HERRIA

HERRIALDEA

BANKU/ AURREZKI KUTXA

SUKURTSALA

KONTURAREN ZENBAKIA

TEL

D.P.

N O N - Z E R

Azaleko argazkia: DOMIN ALONSO

6. Politika kronika. IÑAKI ZUBIONDO.

8. Preso, errefuxiatu eta deportatuen familiakoek sortu duten Senideak Elkartea:
Senide izateagatik bakarrik ezarri zaien zigorraren erantzuna.
GARBIÑE UBEDA.

12. Politika ttantaka.

14. Nazioarteko kronika. LUKAS MARTINEZ.

16. Jugoslaviaren errautsetatik Serbia Handia eraiki nahian.
XABIER LETONA.

18. Hugh Brady, Ipar Irlandako Sinn Féineko ordezkaria:
«Ingelesak alde eginez gero Hobeto konponduko genituzke
gure arazoak». XABIER LETONA.

20. Nazioartea ttantaka.

22. bilboko Erakustazoka, industria alorraren isla.
Salmenten erakustegia. MYRIAM GARTZIA.

26. Gizonezkoen prostituzioa, Euskal Herrian goraka doan
negozioa. Gorputza merkantzia bihurtzen denean.
MYRIAM GARTZIA.

31. Skate-ak jota. AMAGOIA IBAN.

34. Julen Madariaga: «Independentziaren prozesua gero eta
fiteago doa». IÑAKI URIARTE.

40. Kultur kronika. JOSU LANDA.

42. Metodo fotografikoetatik aldenduz lan egitea gustatzen
zaion artista. JOXEMI SAIZAR.

44. Norberekeriarik gabeko konpainia kolektiboaren
aldeko apostuan. AMAIA NABASCUES.

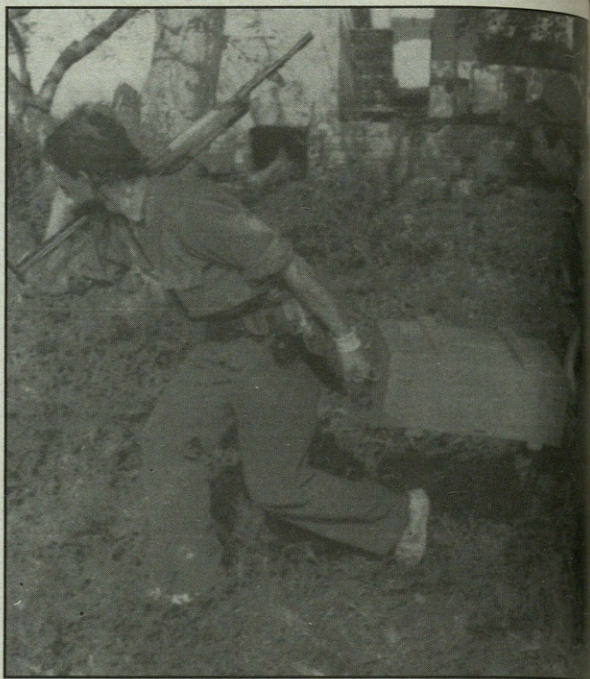
48. Argitaraberria 'Libertango' diskoa. HATk tango musika
eraberrituz akordeoia eguneratzea du xede.
RITXI LIZARTZA.

50. Munduaren zabaletik kultura. J.M. HERITZ.

52. Kultura ttantaka.

54. Astegiroa.

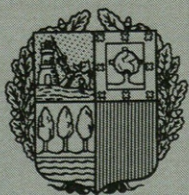
66. Unibertsitateko Ertza. JEXUX MARI ZALAKAIN.

JUGOSLAVIA: Brioniko akordioei jarraiki Eslovenia eta Kroaziak beren erabateko independentzia aldarrikatu dutenean, Kroazia eta Serbiaren arteko gerrak aurrera darrai errespetatzen diren suetenen artean. Etorkizun laburrean Jugoslavia lau errepublikarekin bakarrik geratuko da, eta Serbia dagoeneko den aspaldiko proiektua prestatzen ari da, Serbia Handia alegia./16

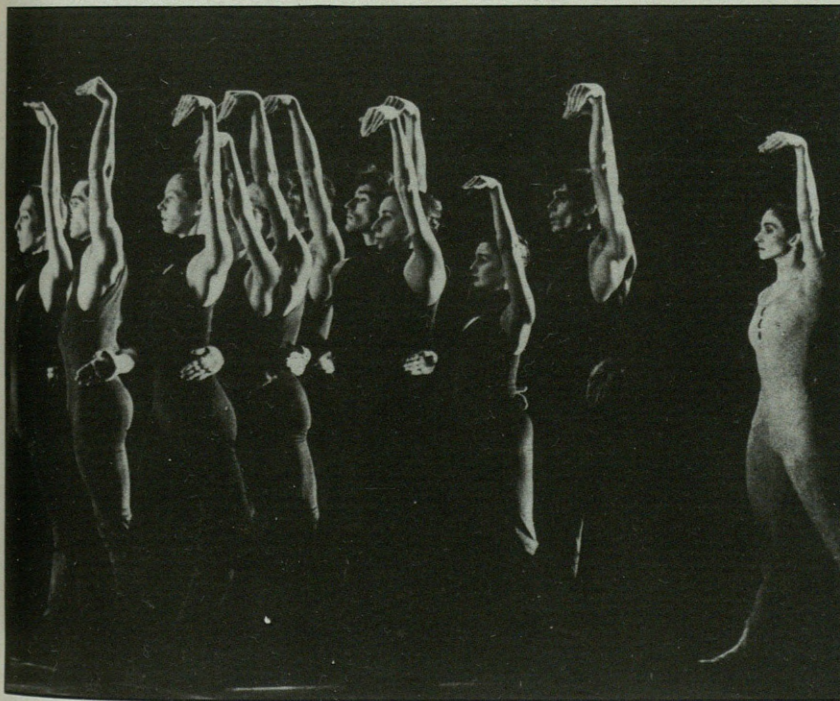
GIZONEZKOEN PROSTITUZIOA: Gero eta gehiago hedatzen ari den negozioa dugu. Maila eta toki desberdinetan, baina euren presentzia egunkarietako iragarkietan uka ezina da. Cortes kaleko trabestiekin, apartamenduko prostituzioa egiten dutenekin... Beraiekin hitz egin dugu. Estatistiken arabera, oso emakume gutxi dira gizon hauen zerbitzuak eskatzen dituztenak./26

Eusko Jaurlaritzako Kultura Sailak
diruz lagundutako aldizkaria

JULEN MADARIAGA: Abuztuaren 14an ireki zitzaizkion azkenekoz espetxearen ateak Julen Madariagari, eta orain bi aste 59 urte bete zituen. ETaren sortzaileetarikoa bat, 30 urte igaro ditu Iparraldean, azken hamarkadetakoa gertakizunen ikusle zorrotza bilakatuz. Bilbon bizi da orain gizon hau, eta bertan ekin dio eguneko errealitateari buruz berak duen eritzia guri azaltzeari./**34**

DANTZA: Orain dela bi urte sortu zen Euskadiko Balleta Angeles Sautiño eta Rafael Martíren ekimenez. Hauek, dantza utzi eta gazteen prestakuntzari ekin zioten dantzatu nahi izanez gero kanpora joan beharrik izan ez zedin. Horrela antolatu zuten euskal lehen ballet profesionala bilakatu den Euskadiko Balleta. Bere hastapenak, bilakaera, antolakuntza eta asmoak azaltzen ditugu./**44**

Jabea: Zeruko Argia, S.A.L.

Argia egiten dugu:

Donostian: Eñaut Apaolaza, Gorka Arrese, Amagoia Iban, Alberto Irazu, Joxi Goikoetxea, Ritxi Lizartza, Juan Jose Petrikorena, Patxi Sarriegi, Garbiñe Ubeda.

Bilbon: Joseba Azpeitia, Jose Mari Egaña, Myriam Garcia, Xabier Letona, Ermiñe Madariaga, Sabino Madariaga, Amaia Nabaskues, Jon Olaizola, Xabier Zabaleta.

Iruñean: Iñaki Camino.

Iparraldean: Ixabel Etxeberria.

Kolaboratzaileak: Mikel Antza, Kike Amonarriz, Mikel Asurmendi, Edorta Arana, Xipri Arbelbide, Karlos Argiñano, Patxi Azpillaga, Mikel Arrieta, Nerea Azurmendi, Juan Mari Arzak, Jean Louis Davant, Enbido, Elhuyar, Xarlo Etxezarreta, Xabier Euzkitze, Luis Fernandez, Itsaso Fernandez, Fernan Gofi, Andres Gostin, Arantxa Gutierrez, Jimu Iturralde, Josu Landa, Juan Jose Lapitz, Amaia Lasa Alegria, Xabier Lekuona, Xabier Lezeta, Emilio Lopez Adan, Mattin, Bego Montorio, Fermin Muguruza, Imanol Murua, Joxan Oiz, Eva Olaizola, Xabier Oleaga, Bota Puntutuba, R. M. Sabaris, Joxemi Saizar, Carlos Santamaria, Jon Sarasua, Tala, Txillardegui, Iñaki Uribe, Iñaki Uriarte, Asisko Urmeneta, Pello Zubiria, Joxemi Zumalabe.

Argazkiak: Aitor Bayo.

Diseinu eta montajea: Garbiñe Ubeda, Karlos Beristain.

Azala: Aitor Bayo, Garbiñe Ubeda.

Publizitatea: Ramuntxo Sagarzazu.

Promozioa: Jose Luis Olaziregi.

Administrazioa: Aitor Aznar.

D.L.: 80-1963.

Commission paritaire: 72562 E.

Helbidea: Industrialdea, 1 eta 2 pabiloiak. 20160 Lasarte-Oria. 114 Postakutxa Bilbo

Tfnoa: (943) 37 15 45, (94) 424 46 63.

Faxa: (943) 36 10 48.

Inprimategia eta Fotomekanika: ANTZA.

1991. urterako harpidetza sariak (BEZ barne):

Hego Euskal Herria ..	7.450 pezeta.
Ipar Euskal Herria ...	490 libera.
Estatu Espainola	7.450 pezeta.
Beste atzerriak	9.800 pezeta.
Airez	14.900 pezeta.

'X'ak besterik ez ditu alfabeto politikoak

BALTASAR Garzon epaileak ez du osatuko hainbesteko lanak eman dizkion puzzle erraldoia. GALEn organigraman, hark berak asmatutako 'X' horren orde, zein izen jarri behar duen asmatu nahian zebilen. Baina ez diote utziko.

Francisco Paesa, Barne Ministraritzaren morroia; 'bisitaldietan' gezurretarako abilezia irakasten duena; «nazioaren gobernua arriskuan ez jartzeko» modukoak erantzun behar direla 'aholku' ematen duena; hiru urteotan ihesian zebilena eta Entzu-

tegi Nazionalean azaltzeko une aproposagoa aukeratu zuena, bitutu baino lehen aske utzi zuten, ere fidantzarik pagatu gabe eta eratarako ere deklaratu gabe.

Zergatik ez du Paesak inongo zorik izan Kataluinako muga pasatuko? Nork agindu zion askatasun Barne Ministraritzako zein laguna azaldu dio nola etorri behar zuen tzutegi Nazionalera? Blanca Balsapresionatzeko agindu zion la berbera al da?... Jose Amedo eta chel Dominguez epaitu zituen Enttegi Nazionaleko Salak, ezer ez ik

tzeko eta Paesaren sumari bukatutzat emateko agindu Garzoni.

Francisco Paesa, talde matuarekin kolaboratze Justizia oztopatzeaz eta i faltsua erabiltzeaz akusat dago. Manu Azkarate Ram euskal preso politikoaren rriculuma ez da Paesarena zain mardula. Manu Azkar sendatzen ez den gaitzak dago: odoljarioak ditu sa lean. Ez du askatasunik mer

Manu Azkarate Ramos euskal preso politikoaren curriculum ez da Paesarena bezain mardula. Azkarate sendatzen ez den gaitzak jota dago: odoljarioak ditu sabelean. Ez du askatasunik merezi ●

Aspaldiko partez, oposizioak epelak bota zizkion Ardanzari.

GARTZELAN daude K Solana, Juan Ignacio Delga eta Andoni Alza ustezko ET kideak. Ustez ETakoak izate gain, ETaren 'X taldekoak' ren Ertzantzaren ustez; 'Pakito'ren ordenak zuzene jasotzen zituztela uste zu polizia autonomoek. Hasier hiruok ezezik laugarren bat (Alazne Olabide) karta bon bidaltzen zituztela, eta RE

Independentziaren aldeko manifestazioaren burua Bilboko Arenalera heldu, eta handik hogei minutura iritsi ziren azkenengoak. Manifestaldia bukatutzat eman zelarik ere, ez zen jende guztia heldu oraindik. Herri Batasunak konbokatutako manifestazioa, egin aurretik probokaziotzat jotzen zutenek, orain emaitzak ikusi eta gero, autodeterminazioa edo independentzia aldarrikatzeri, 'probokazioa' baino hitz egokiagoa aurkitu beharko dute.

FFren trenbideetan bonbak jartzen zituztela uste zuten. Gero konturatu ziren ez zirela, haiek uste bezala, lau, baizik eta hiru: gartzelan dauden usteko hiru ETAKideak.

Azkenean, hirukoteak ez du usteko 'X taldea' osatzen. Ertzainek behintzat, hala uste dute, atxilotuak epailearen aurretik pasatu direnetik. Usteko 'X taldeak' 'Mendia taldea' izena duela ziur da, eta seguru aski ere, 'Pakito'k ez du 'Pakito' izena, 'Fittipaldi' baizik, oker ez badaude behintzat. Eusko Jaurilaritzako Barne

Kontseilaritzak, atzeman duen guztia behinik behin ondo kontatu duela uste du: hiru pertsona, bost zulo, sei kilo amosal, kilo erdi TNT, zortzi kilo t' erdi goma-2, 9 mm. Parabellum-eko munizioa (Ertzantzak ere noizbehinka erabiltzen duena), detonadoreak, materiale elektronikoa, elementu piroteknikoak, bi pistola, Errenteriko buzoia, eta beste abar asko ere.

JOSE Antonio Ardanza lehendakariak egindako konfidantzazko gal-

derak 36 boto izan zituen bere alde, 23 kontra, eta batek ez zuen balio izan. Nerbio handirik gabe joan zen plenora. Lehenagotik ere bazekien frogia gaundituko zuela. Ez zegoen 'X'ik tartean. Ez zegoen inkognitarik.

EAJ, PSOE eta Xabier Markiegiari esker du Jose Antonio Ardanza lehendakariak 'konfidantza osoa'. Euskadiko Ezkerrakoek, (bai ezker batekoek eta bai beste ezkerrekoek ere), ez zioten, hilabeteotan ohi duten moduan, pailazoarena egiteari utzi. Aspaldiko partez, oposizioak epelak bota zizkion Ardanzari. Baina Ardanzak berak esan bezala, pleno horretan ez zuen 'inork inor komentzitu'. «Inork inor» komentzitzeko aukerarik balego, ez zukeen antolatuko, seguru aski.

Herri Batasunako parlamentariak ez ziren plenoan azaldu. Ez zitzairen nahikoa garrantzitsua iruditu Euskal Herriaren etorkizunerako, eta gainera, nahiago zuten kemena larunbateko manifestazio jendetsua antolatzeko gorde. Hala eta guztiz ere, batak bestea oztopatzen al zuen?

TERMINOLOGIA

Lege. 1.— Horretarako eskubidea duenak ezarritako agindu, arau nahiz erregela konstante eta aldagaitza./2.— zuzena, zilegi dena, justizia eta arrazoiaren arabera.

Espainiako gobernuak lortu du Herriarren Segurtasunerako Legea inposatzea. Ez da erraza izan. Aldamenean izan ditu gaizki esaka «intelektualak». Poliziak besterik gabe edonoren etxean sartzea, miatzea; edonor komisaldegira eramatea poliziari 'zeraren puntan' jartzen zaiolako; detentitu beharrean jendea 'erretenitza'; bilera edo manifestaldiak disolbatzea... Segurtasun Indarrek ez dute sekula horrelakorik egin Euskal Herrian. Eta EAJk, Benemeritak legez jokatzeko duela bazekielako, ez zuen ulertzen zer dela eta sortu duen oposizioak hainbesteko iskanbila. Eta bada ez bada, ez du aldeko botorik eman, abstentzioa baizik. Baina jakinda nahikoa zela 'Corcuera legea' aurrera ateratzeko.

Iñaki Zubiondo

Preso, errefuxiatu eta deportatuen familiakoek sortu duten Senideak Elkartea:

Senide izateagatik bakarrik ezarri zaien zigorraren erantzuna

Sakabanaketaren legea indarrean jarri zutenetik, euskal presoen, errefuxiatuen eta deportatuen senideak ere 'kondenatuta' daude modu batean edo bestean. Oso urrutira joan behar izaten dute bisitara, askotan bakarrik, arrotza zaien lekuetara, beti aste barruan, beldurtuta askotan; soldataren erdia gastatzen dute gutxienez helburu horretan. Senide izateagatik bakarrik ezarri zaien zigor hauei aurre egiteko sortu dute Senideak Erakundea.

SAKABANAKETA

politikak, indarrean jarri zenean, preso, errefuxiatu eta deportatuei ezezik, guzti

hauen senideei ere gero eta galera handiagoak sortu zizkienean, etengabeko debategari ekin zioten Amnistia-

ren Aldeko Batzordeek. Familiakoek aurrerantzean zein jarrera azaldu behar duten, eta espetxean, atze-

rrian edo ihes eginda daudenak laguntzeko tresnak egokiena zein den zehazteko garaian sortu izan dira eztabaidarik handienak.

Joan den urriaren 6an, zortzirehundik gora senideak, asanblada nazionalan bildurik, urteotako debata bideratuko duen tresna sortu zuten: Senideak elkartea.

Senitartekoen borroka preso, errefuxiatu eta deportatuen borrokarekin ba-

Beharren arabera funtzionamendua

ZEHAZTU gabe dute oraindik, preso, deportatu eta errefuxiatuen senideek oraintsu sortu berri duten Elkartearen funtzionamendua. Izan ere, senideok (eta senideak bakarrik) elkarte hau egoeraren larria konpontzeko tresnatzat badaukate ere, badiu sortzez, gaitzitzeko kasik ezinezkoak diren muga eta oztupoak. Patxi Izaga Senideak-eko partaideak laburbildu dizkigu.

Hark azaldu duenez, senideentzat zaila da oso elkarrekin maiz biltzea,

«nork bere lana du, eta bala behar du izan, sekulako dirutza bait dugu beharrezko, harantz eta honantz joan-etorrian; eta lanetik kanpo, eta horixe funtsezkoena, gure seme, alaba, aita edo dena delakoa bisitatu behar dugu. Esfortzu handia da guretzat, ditugun betebeharretatik aparte bileretarako betarik aurkitu behar izatea».

Oraingoz, funtzionamendua nahikoa librea izango da: preso, deportatu eta errefuxiatuen senideek duten

beharraren arabera. Izendatuta dauzkate herriko, eskualdeko nahiz herrialdeko arduradunak, eta hauek, hilean behin bilduko dira gutxienez. «Noizbait, beharrezkoa izan dugunean, bildu izan gara hamabost egunean behin», dio Patxi Izagak, «oraindik Senideak sortu gabe zela». Hemendik aurrera igoaltsu izango da. Ez dute data zehatzik jarriko bileretarako, «ezin bait da maiztasun konkreturik erabaki, eta derigarrez bala egingo bagenu, funtamentu handirik gabekoak izango lirateke bilerak».

Bidaia luzeak egin behar izaten dituzte preso duten senidea ikusteko, eta askotan bakarrik.

tera sortu zen. Baina historia luze honetan, «banaka ibili izangara askotan», adierazi digu Senideak elkarteko arduradunetako batek. Patxi Izagaren ustez, «nor bere kasa baino, hobe da denok elkarrekin lan egitea etorkizunean»; hain zuzen ere, «senide guztiak biltzea du elkarteak helburu».

Elkartea sortu zen egun berean, Ramon Gaztelumendik, denen izenean, «euskal errepresaliatu politikoen senideok protagonismo handia» lortu behar dutela adierazi zuen prentsan, «gaur egun familiakoek bakarrik bait dugu presoan eta gartzelen egoerari buruzko informazio zuzena».

Elkartearen zereginetarikoa bat, preso, errefuxiatu eta deportatuak berri, Euskal Herrian bezala, atzerrian ere zabaltzea dela esan digu Patxi Izagak; «gizarteari azaldu egin behar zaio ezinbestez zein den gure

presoen egoera, nola bizi diren errefuxiatuak eta atzerriratuak, senideok senide izateagatik bakarrik zigortuta nola gauden... eta gure kontrako intoxikazio informatibo guztien gainetik egin behar dugu». Izagak dioen moduan, Elkarteko kideen arazoa ez da bukatzen gartzelan zuten senidea askatzean, edo atzerrian zegoena etxera itzultzean, «gartzeletan edo atzerrian oraindik gehiago geratzen baldin badira». Elkartekoentzat, denak aske egon arte ez da konponduko arazoa. «Ez dugu nahi inork gure egoera sofri dezan, guk larrutik pagatu ditugun miseriak beste batek paga ditzan».

Sakabanaketa politikaren biktimak

Senideak transmisore izateaz aparte, sakabanaketa

■ Arazorik larriena ez da diru beharra; gaitzik handienak bakardadea, leku arrotzetara joan behar izana eta beldurra dira, besteak beste ●

politikaren biktimak ere badira. Gehienek sekulako bidaia egin behar izaten dituzte presoan ikusi ahal izateko, Euskal Herrikan kanpoko gartzeletan bait daude. Ceuta, Baleares, Canarias, Paris... leku askotan daude sakabanatuta presoak, eta ondorioz baita senideak ere. «Espetxe Erakundeak ondotxo daki —dio Izagak— presoan edo atzerriratuak Japoniara eramaten badute ere, gu baren atzetik edozein lekutara joango garela. On-do dakite ez dugula etsiko».

Istripu asko eta asko izan dituzte senideek bisitaldirako bidaietan. Eta horietariko batzuk zoritxar handi-

koak. Laudioko Montxo eta Pili, esate baterako, istripu horietako batean hil ziren.

Konstituzioaren arabera eta Gartzetetako Legearen arabera, «deserrotzea» ebittatu behar da, «beraz, eskubide osoa dugu gure presoak Euskal Herrira ekar ditzaten esijitzeko».

Ez da, ordea, urrutira joan beharra, oztopo bakarra. Izagak dioenez, Canarietako gartzelara hilean behin joateko, «soldataren erdia behar duzu». Bidaiaz gain, presoari eraman behar dion diruak eta janak gastu handia sortzen dio senideari.

Baina arazorik larriena ez da ekonomikoa, Izagak azaldu digunez: «senideon gaitzik bandiena bakarda-

Elkarrekin baina ez nahasian

Senideak elkarteak Amnistiaren Aldeko Batzordeekin beti bezala mantenduko ditu harremanak, arduradunek azaldu dutenez. «AABBk, bere estrukturan baita ginenen beti eman izan digu laguntza, eta berdin emango digu hemendik aurrera ere». Baina senideen harremanak ez dira horretara bakarrik mugatuko. «Guk lanerako tresna behar genuen, eta aukera izan dugunean sortu egin dugu». AABBren esparrua, preso, errefuxiatu eta deportatuak laguntzea baino zabalagoa da, «errepresio oro salatu behar dute Amnistiaren Aldeko Batzordeetakoek», intsumisoen zapalkuntza esate baterako.

Senideak Elkartearen senideak bakarrik onartuko dituzte. Oraindik ez dituzte estatutuak erabat zehaztu, baina elkarte honek, senide izateagatik bakarrik sofritzen dutena eta euren senide presoaren egoera salatuko dute soilik. «Geure eginbeharrik handiena egoera larri honen berri gizaritari ematea da, ez du kolore politikorik AABBk izan dezakeen moduan».

Azken finean, «puntu berean biltzen garen bi indar dira AABB eta Senideak. Gu giza eskubideen ikuspuntutik hurbilduko gara puntu horretara, haien ikuspuntu politikoago batetik doaz.

Sortu duten elkarteak, senideek jasaten duten zigorra salatzea du helburu.

dea da. Arrotza zaizkigun lekuetara joan behar dugu, eta bakarrik. Baldintza eskaseko bidaia hauetan beldur handia sentitzen duenik ere bada».

Guraso askok, oso eda detuak direnez, ezin dute semea edo alaba ikustera joan. Oso helduen artean, «Nereak egingo du laister eta semea ikusi gabe bilko naiz» sentimendua zabaldu dela esan digu Izagak.

Bisitak aste barruan egin behar izateak ere enbarazu handiak sortzen dizkie senideei. Gartzela batzuetan bada asteburuetan joateko aukera, baina egunotan ezin diote presoari ezer eraman. Beraz, «derrigorrez joan behar dugu aste barruan. Presoak dirua eta janaria beharrezkoak bait ditu». Horrek esan nahi du «laneko bi egun gutxienez galdu behar dituzula», azaldu digu Elkarteeko ordezkariak.

Bestalde, bisitak «sekula batera izan ez daitezen» antolatzen dituzte gartzeletan. Hau da, Puerto-1 eta Puerto-2 gartzeletako bisitak, nolabait adieraztearren, ez dira sekula egun berean izaten. «Oso ondo ikasitako metodoa da hau. Senideok abalik eta gutxien joan gaitzen».

Presoari ematen dioten janariari dagokionez, hilean lau kilo baino gehiago ezin dizkiote igorri. Senideen ustez, «ikaragarri gutxi da, eta ondorioz baienez erosten dugun guztiak kalitate onekoa behar du izan, eta alimantu handikoa. Horrelako jakiak oso garestiak dira. Kontuan izan, gainera, familia ba-

egoera konpontzeko ezin zutela bat ere laguntza esanaz».

Oraindik ez dute diru iturriena erabaki senideek. Gartzelen Elkarteak onartu duen dekretu batean esaten denez, presoaren senideei «laguntza morala eta ekonomikoa» eman behar zaio. «Ez dakigu moralki nola lagun dezaketen», komen-

Gartzela Elkarteko dekretu batek dioenez, presoaren senideari 'laguntza morala eta ekonomikoa' eman behar zaio

tzuetan seme bat baino gehiago dutela egoera horretan, eta ezin duzula bi lekuetan batera egon, eta soldata osoa behar duzu», zehaztu digu Izagak.

Senideek ez dute inoiz diru-laguntzarik jaso. Ez dute ere sekula eskatu orain arte. «Gure presoek ez dutelako nahi izan», argitu digu Izagak. «Garai batean, diputazioek edo Eusko Jaurlaritzak, ez naiz ziur, aukera eman zigun. Presoek, horri buruz galde egin genienean, gaitzetsi egin zuten, gobernuok euren burua zuritzeko bakarrik eginen zutela eta

tatu digu Izagak, «baino ekonomikoki, bidaia behinik behin, pagatu behar dizkigute, gure eskubidea da, eta gainera, guk ere pagatzen ditugu zergak».

Oraingoz, fondo bat jar ziteza erabaki dute. «Bati, bidaiaegiteko 22.000 pezeta ematen baldin badizkioke, eta 20.000 pezetakin maldatzen bada, 2.000 pezetak utz ditzake fondo bati osatzeko. Baina, beti ere, bark bala nahi bada, eta bere borondatez».

Garbiñe Ubeda

KANPORAKETAK

ANTZUOLA D E B A U S U R B I L A R E T X A B A L E T A H O N D A R R I B I A

URRIAK 25, Ostirala
GAUEKO 10etan
«GURASO ELKARTEA» zineman

URRIAK 27, Igandea
GOIZEKO 11,30etan
«ZUBELTZU» zineman

URRIAK 31, Osteguna
GAUEKO 10etan
«OIARDO» kiroldegian

AZAROAK 1, Ostirala
GOIZEKO 11,30etan
«ZARAIA» zineman

AZAROAK 3, Igandea
GOIZEKO 11,30etan
ARRANTZALEEN KOFRADIA

ANTOLATZAILEA:

GIPUZKOAKO
BERTSOLARI
ELKARTEA

LAGUNTZAILEAK:

Gipuzkoako Foru Aldundia
Diputación Foral de Gipuzkoa

ANTZUOLA, DEBA, USURBIL,
ARETXABALETA, HONDARRIBIA,
BEASAIN, AZKOITIA, OIARTZUN,
EIBAR, TOLOSA eta OÑATIKO Udalak

GOBIERNO VASCO

kutxa

gipuzko
donostia kutxa
kaja gipuzkoa
SAN SEBASTIÁN

E Z P A L A K

■ RODRIGUEZ GALINDO-REN KONTRAKO FROGARIK EZ

EROGAREN Kontrako Fiskalgo Bereziak artxibatu egin ditu Rodriguez Galindo teniente koronelaren kontrako diligentziak, «narkotrafikoarekin zer ikusia frogatzen duen daturik ez dagoelako».

Prentsak, Rodriguez Galindo Gipuzkoako Goardia Zibilaren nagusiak eta Segurtasun Indarren arteko beste hainbat buruk narkotrafikoarekin zuten harremanaren berri eman zuenean 1990eko uztailan zabaldu ziren diligentziak. Poliziak Irunen atzemanda-ko ehundik gora kilo kokaina desgertu ziren garai hartan.

Luis Navajas Donostiako Entzutegi-ko fiskalak, Rodriguez Galindok narkotrafiko sare antolatuekin zituen harremanak salatzen zituzten diligentziak, apirilaren 24ean bidali zizkion Drogaren Kontrako Fiskalia Bereziari, organismo honek eskuartean zituen ikerketekin batzeko. Hilabeteotako ikerketaren ondorioa «prozesuari ekiteko nahikoa frogaz dagoela» izan da.

■ GOSE GREBARI UTZI DIO YNESTRILLAS-EK

RICARDO Saez de Ynestrillas, Angel Duce poliziarekin batera, Josu Muguruza hiltzeagatik auziperatuta dagoenak, epaiketa lehen bait lehen egitea edo aske uztea eskatzearen ekin zion gose grebari.

Angel Lopez Montero Ynestrillasen abokatuak adierazi zuenez, orain gose grebari uztearen arrazoia, «*ama eta emaztea ere gose greban jartzearen posibilidada*» izan da. Protestaldia alde batera utzi arren, epaiketa laster egingo dela «*errugabea dela frogatu*» ahal izango duela uste du.

■ UNIBERTSITATEKOAK AUTODETERMINAZIOA-REN ALDE

EUSKAL HERRIAREN autodeterminazioaren eta burujabetasunaren aldeko manifestua sinatu berri dute unibertsitate eta politika munduan dabilen ehun eta laurogei pertsonak. Unibertsitateko irakasleak dira gehienak, baina badira hainbat politikari eta idazle ere horien artean: EAKo Karlos Garaikoetxea eta Inaxio Oliveri, Juan Jose Pujana Gasteizko Legebiltzarreko lehendakari ohia eta HBko Jose Austin Arrieta eta Jose Ramon Etxebarria, esate baterako.

«Euskaldun Hiribarron Manifestua» izena jarri diote agiriari, eta sei puntu jasotzen ditu. Behin burujabetasun politikoa lortuta, «*beste nazioekin, berdintasun egoera osoan, lotura politiko-ekonomikoak eta kulturalak ezartzeko borondate tinkoa adierazten dugu*», dio manifestuak, besteak beste.

«Industriaren krisiak, eta honek dakarren ondorio sozialak, egonezin eta biolentzia egoerak bultzatzen ditzake».

Jose Antonio Agiriano. Deia, 91-X-10.

«Nik beti esan izan dut gizartearen eskariak, kezka eta nahiak jasotzeko bidea izan behar duela gobernuak, eta gero, jasotako guztia ekintzetan gauzatu behar duela. Koordinadorak gizarte borren parte dira, gustatu ala ez».

Juan Cruz Alli. Tiempo, 91-X-7

«Terrorismoak eskubiderik sakratuenak hausten ditu».

Juan Pablo II. El Diario Vasco, 91-X-8.

G O R D E T Z E K O A K

INDEPENDENTZIAREN ALDEKO MOZIOA HENDAIAN

ROBERT Arranbide Hendaiaiko Euskal Batasunako hautetsiak independentziaren aldeko mozioa aurkeztu zuen udalean urriaren 3an. Bertako alkatea den Raphael Lassalette sozialistak pleno horretan ez zela aztertuko erabaki zuen, eta azarora arte atzeratu dute. Lau puntu dituen mozio honek, Euskal Herrian bizitzeko eta lan egiteko eskubidea; euskara hizkuntz ofiziala; Ipar eta Hego Euskal Herriak bat egiteko duten eskubidea eta autodeterminazio eta independentzia eskubidea aldarrikatzen ditu.

«Konturatu gara gure artean lapurrak eta atrakatzaiak daudela, eta etxean bertan obosten ari zirenez, bota egin behar izan ditugu».

Xabier Markiegi.
Egin, 91-X-7.

«Salbuespen egoera ezkutua da Herri Segurtasunerako Lege berria».

Joseba Azkarraga.
Egunkaria, 91-X-8.

«Independentziaren aldeko oihua, Goardia Zibilaren eta Espainiako Armadaren koarteletan, CESIDen eta Moncloan entzun beharreko oihua da».

Jon Idigoras.
El Mundo, 91-X-10

«Nafarroa, praktikan, Europako Elkarteko edozein estatuk dituen konpetentzia ekonomikoak izango ditu».

Javier Pomes.
Diario de Navarra, 91-X-8.

K A R T A J O K O A N

enbido...

...ordago!

CLAUDIO SALAZAR

EAKo Gipuzkoako idazkaria oso 'kezkatuta' dago autobidearen aferan EAJ eta HB beti bat datozelako. Berastegiko udalean EAK A-2 trazatuaren aldeko jarrera eskatu zuen, baina aipatu bi alderdiok EAren mozioaren kontra jarri zirelako haserretu da Salazar. «Ez dugu ulertzen nola eman duen EAJk kontrako botoa, eta arrazoigisa lebenagotik apoiatu zutela esan». Kointzidentzia handiegia da bere ustez EAJren eta HBren botuengatik A-2 gaitzestea, eta gainera biok inork ezagutzen ez duen A-3 alternatiba fantasma horren alde jartzea ●

ELI GALDOS

Geldirik zeudenak mugimenduan jarri dituela esan zuen Gipuzkoako Diputazioan ehungarrena bete zuen egunean; eta geldirik dauden gaiei irtenbidea aurkitu nahi izatea, «arriskua da, ez abentura». Autobidearen inguruan arriskatu egin direla dio Galdosek, eta «beste alderdiek hori ere ez» dutela egin nahi izan. Gipuzkoako Diputatu nagusiak «probokazioraino iritsi den nolabaiteko abenturismoa» somatu dio EAri. HBri dagokionean, bere ustez, izan dituen mugimenduak hartu behar dira konturan, «batez ere autobidearen ingurukoak» ●

Serbia Handiaren ordua

ASPALDIKO kontua da Jugoslaviako desintegrazioarena, baina aste honetan jadanik gauzatu egin da banaketa. Serbiak, ofizialki ez bada ere, jadanik onartua du Eslovenia eta Kroaziaren independentzia. Kroaziako gerra Jugoslaviaren batasuna mantentzeko baino, hasieratik izan da Serbiak, Kroazian serbiarrak gehien goa diren eskualdeak bereganatzeko gerra.

Oraingoan suetenaren baldintzak —serbiar kuartelen eta kroaziar portuen desblokeoa— bete egin ziren gutxienez. Ez ordea, gehientsuenetan legez, suetena bera. Ez bata, ez besteak, ez dute denbora euren alde. Kroaziak espero baino laguntza gutxiago jaso du Europatik. Eta Serbiak

ere ahalik eta azkarren bukatu behar du Kroaziakoarekin, hondamenak, oraindik kontrolatzen dituen lurraldeak harrapa ez ditzan.

La Hayako Konferentzia, bestalde, hasi zenean moduan dago. Ez atzera, ez aurrera. La Hayako bileren lana alferrikakotzat jotzen dute gero eta agintari gehiagok. Beste zenbaitzuk, txistetzat hartzen dituzte jada Europako Komunitateko soegileen lana, finean EKak gatazkarekiko hartu duen neurri bakarrenetarikoa. Izan ere, nahikoa du berak ere bere burua tente mantentzen.

GERRA hotzaren ezaugarri nagusia superpotentzien arteko arma laster-

keta izan da. Era guztietako arma eta teknologia militarren karrera. Baina nagusiki arma nuklearrena. EEBB eta SESBk joan deneko hamarkada osoa iragan zuten arma nuklearren kopurua gutxitzen zuen STAR akordioa negoziatzen. Duela bi hilabete besterik ez zuten sinatu akordioa. Munduaren itzuliak gero eta azkarragoak dira. Berrogei urteetako arma lasterketa basatiaren ondoren, eta urtetako STARren negoziaketen ondoren, batean alderantzizko karrera hasi da. Ea nork erretiratzen dituen azkarren arma nuklearrak.

Horrenbesterako ez da, baina irudi hori zabaltzen du Gorbaxovet eta Bushen proposamenak. Europazale komentzitueneke berehala iragari

Suetenek ezer gutxi balio dute jada amaitu ezinezko gatazka honetan.

dute EEBB gabeko Europa, baina Colin Powell generalak estatubatuarrek ere berehala egin du hauts ilusioa: «Ez beza inork pentsa EEBB munduko inongo lekutik erabat joango direnik». Are gehiago, gaineratzen dute beste estatubatuar agintari batzuek, Europa egonkortasunetik inoiz baino urrutiago dagoenean.

EEBB ez du onartu Gorbaxovek, Bushi erantzunez, arma nuklear taktikoak erabat desagertarazteko luzatu duen proposamena. Bushek ez du gorde maila honetan ere SESBari gailendu nahi zaiola. Murritu bai, baina desagertarazi, nekez desagertaraziko dira arma nuklearrak.

— Berrogei urtetako
arma lasterketa basatiaren
ondoren, eta urtetako
STARren negoziaketan
ondoren, bat batean
alderantzizko karrera
hasi da» ●

CUBAK, bestalde, une erabakiorrak bizi ditu. Munduko begi bote-retsuenek bere gainean dituzte begiak, eta PCCren kongresutik, ordea, ez dirudi gauza berririk aterako denik. Marxismo-leninismoaren oinarri nagusiak eta alderdi bakarra ez dira zalantzan jarriko. Aldaketak, ekonomia-aren zabaltzetik etor litezke. Jadanik atzerriko kapitala gero eta indar handiagoa hartzen ari da, nahiz eta oraindik guztiz sinbolikoa den. Alabaina, krisiak aurrera egin ahala gero eta garrantzitsuagoa izango da, ez hainbeste kopuruaren aldetik, baizik eta parte hartzea ekonomia-aren funtsezko alorrean gertatzen ari delako.

Lukas Martinez

MUNDUA EZ DA BOROBILA

Izotza urtzen ari da Italian

GELAPEKO gizona aurkitu dute Tirolen. 4.000 urte glaziarrean egon eta gero, Europa zaharreko historia zati bat agertu da Alpeetan, eta berehala hasi dira eztabaidatzen ea italiarra edo austriarra den...

Ez ote da ba euskalduna izango, gure ahaide pre-indoeuropearren bat...

Edozela ere, izotzetako gizona ez da Italia iparraldean azken aldi honetan egindako aurkikuntza bakarra: hara non berpiztu den ustekabeen Hego Tirol-eko tioldar edo alemaniarren subiranotasun nahia.

Jugoslaviako krisia atzera-ezineko puntura heldu zenean, Europak aitzakia polita aurkitu zuen dena esplikatzeko: Jugoslavia inperio austro-hungariarra 1918an desegitean sortutako estatu artiziala zen. Erromako agintariek ere bat egin zuten tesi eroso honekin. Baina berehala egin behar izan zuten atzera. Nonbait, «ahaztu» egin zitzairen Italiako agintariei Hego Tirolen «italiartasuna» garai beteko kontua dela, 1918ko anexo «artifizialaren» ondorio hutsa. Oraingoz, Italian ere «birus» nazionalista berriro kontrolatu dutela dirudi, baina badaezpada adi egon.

LUIS FERNANDEZ
Egunkariako kazetaria

LIGA italiarra da, «denok dakigunez», munduko futbol txapelketarik aberatsena. Baina ba da Italian beste liga interesgarriagorik, Lega Lombard eta Lega Nord direlakoak.

Mugimendu politiko hauek eskema politiko italiarretik kanpo sortutako indar berri berriak dira, eta Erroman basea duten alderdi tradizionalei ez zaizkie batere gustatzen. Ez da estrainatzekoa, izan ere, Italia iparraldearen sezesioa aldarrikatzen bait dute!! «Agur Erromari, Europari eta beste guztiari: gora gu ta gutarrak». Horixe da Ligen mezu bitxia.

ERROMAN oraindik ez dakite zer egin Ligein eta hauen liderrarekin, Umberto Bossi-rekin. Ez dakite ezta zer diren. Ultraeskuma ote dira? Lepenista italiarrak? Ez, ez da hori seguruenik. Berekoitasuna politika egina, horixe dira Ligak: «Dirurik ez Erroma eta Brusseleko burokratentzat, edo Siciliako nekazari-entzat. Agur Ben-Hur hegoaldeari. Elkartasuna, zertarako?». Azken hauteskundeetan, % 5-10 inguru ziren. Joan den asteko inkestetan, indar nagusia ziren Milanon, DCI eta beste alderdi handi guztien aurretik. Gehiengora heltzen badira zer? Italia zatituko ote da? Tankeak bidaliko ote ditu Erromak?

Giroa bero bero dago Italian, munduko izozki onenen herrialdean. Glaziarrek urtzen ari dira eta uholdea dakar etorkizunak.

Jugoslaviaren errautsetatik Serbia Handia eraiki nahian

Aspalditik iragarrita zegoena gauzatu da joan deneko astean, Jugoslaviako desintegrazioa alegia. Esloveniak independentziaren bideari ekin zion joan deneko urriaren 7an. Kroazia eta Serbiak beren gerrarekin jarraitzen dute, orain suetena, orain gerra joku amaigabea. Europako Komunitateak bere aldetik, gatazkan zehar legez, zehatz mehatz zer egin behar duen jakin barik jarraitzen du.

INDEPENDENTZIEN gerra bizi du Jugoslaviak. Jadaniak errepublika bat joan zaio, Eslovenia, eta orain bigarrenarekin dihardu borrokan, Kroaziarekin. Jugoslaviako estatuarentzat

—edo armadarentzat, hobe esanda— duela hiru hilabete independentziaren bidea erabat itxita zegoenean, oraindik erabat zabalik daude. Horrela erabaki zuten bai Serbiak eta

bai Kroaziak urriaren 4an La Hayako Konferentzian; beste errepublikek independentzia eskubidea onartzen zutela alegia.

Serbiak Esloveniako gerra eta orain Kroaziakoa —askoz ere bortitz eta basatiagoa— iragan behar izan ditu azkenean beste errepubliken independentzia eskubidea onartzeko. Esloveniarena nahiko argi izan zuen hasieratik galdutako lurraldea zela, eta armadak ere lehenbiziko porrot militarraz gain ez zuen beste ahaleginik egin. Baina Esloveniak eta gero, armada federalak argi eta garbi zuen, Kroaziakoan ez zuela modu berebean etsiko; kroaziarrek independentzia nahi izanez gero, serbiarrak bizi ziren lurraldeak (Branijska, Eslovenia eta Krajina) utzi beharko zituztela.

Guzti hau gertatzen da, oraindik ere Konstituzioak, gaur egun, Jugoslaviako errepublika desberdinek autodeterminazio eta independentziarako duten eskubidea bermatzen duenean.

Serbia Handia eraikitzen

Aspaldiko ametsa da serbiarren artean Serbia Handia eraikitzea, eta oraingo unea erabat aproposa ikusten dute beren betidaniko helburu hori gauzatzeko. Izan ere, errepublika indartsuena izan da betidanik, eta Josip Broz, Tito buruzagiak galga jarri behar izan zion beste errepubliken gainetik jar ez zedin. Hori Titoren barikatzen ez dioten gauzetarikoa da.

Eslovenia eta Kroazia —lurraldeekin edo gabe azken hau— beren kabuz abiatzean, Serbia geratuko da beste lauen artean nagusi, nabarmenki gainera. Montenegroko biztanleekin ez dago arazo gehiegirik, etnikoki serbiarrak dira eta. Bosniako musulmanak ordea, ikaratuta daude, eta arrazoiz, serbiarrek asimi-

La Hayako Konferentzia, oraindik ere, ganorezko irtenbiderik topatu ezinka ari da.

Serbia eta Kroaziaren arteko gerra inoiz errespetatzen ez diren suetenen artean bizi da.

lazio prozesuari ekiteko asmoa bait dute.

Baina arazo larriena Serbiako Voivodina eta Kosovok iragan beharko dituzte seguruenik. Voivodinan, batik bat gutxiengo hungariarrak, eta Kosovon gehiengo albaniarrek. Azken urteetan Serbiak beren eskubideak ukatu dizkie etengabe batzuei zein besteiei, eta ez dirudi bere betiko ametsa gauzatzear eduki dezakeenean 'gutxiengo' horien aurrean etsiko duenik.

Kroaziarrak banaturik

Harrigarria bada ere, Eslovenia eta Serbiaren arteko harremanak onak izan dira duela urte batzuk Esloveniak independentziarena ateratu zuen arte. Geopolitikan askotan gertatzen den legez, muga amankomunik ez duten herrialdeak harreman emankoragoak lorzen dituzte, muga amankomunik dituztenak baino.

Izan ere, Eslovenia eta Serbia Jugoslaviako herri desberdinenak ziren hizkuntza eta kulturaren aldetik. Serbiak hemendik hilabete batzuetara onartuko dio independentzia Esloveniari. Orduan ikusiko da ea urte hauetan gertatutakoa zein eratako eragozpena den, errepublika biek beren lehengo harremana eskura dezaten. Kroaziarrekin, ordea, harreman gatazkatsuak

berria sinatu zuten, hau da, zortzigarrena. Suetenaren baldintzak: armada federaleko garrauntziek Kroaziako portuak libre uztea, eta Kroaziako Goardia Nazionalak Zagreben dagoen armadaren Borongoj koartelaren setioarekin amaitzea. Soldaduak euren arma eta guzti aterako lirakeke.

Bigarren baldintza honek ekarri zuen Kroaziarren arteko banaketa. Zenbaiten

ere nahi duten unean ezarri dezakete berriro portuen blokeoa. Dena eman ezere truke, alegia. Are larriagoa —beraien ustez— gerrak dirauen denboran lehenbiziz, zenbait tokitan Goardia Nazionale egoera kontrolatzen hasi denean.

Bitartean EKK gerra geldiarazteko zer egin jakin barik jarraitzen du, nahiz eta jadanik onartu duen Jugoslaviak esistitzen ez duela eta hemendik aurrera harremanak errepublika bakoitzarekin mantendu beharko dituela. Gerra geratzen ez bada, indar militarrek bidali aurretik, lehenbizi bederratzigarren suetenarekin atzeratu zuen erabateko blokeo komertziala eramango du aurrera. La Haya-ko Konferentziaren emaitza eskasak ikusita lehenago edo geroago Europak zerbait egin beharko du Serbiaren eraso bortitzarekin amaitzeko.

Harrigarria bada ere, Eslovenia eta Serbiaren arteko harremanak onak izan dira duela urte batzuk Esloveniak independentziarena ateratu zuen arte

aspaldiko kontua dira, eta Kroazia pairatzen ari dena ikusirik, ez zaie samurra izango harreman emankorrrak lortzea.

Oraindik, dena den, errepublika bien arteko gerraz aurrera darrai, nahiz eta joan den urriaren 8an sueten

ustez Armada Federalak denbora irabazteko eta berantolatze besterik ez du nahi suetena. Diotenez, koartelean dauden soldadu eta material militar ugariak gero beraien aurka erabil ditzakete edozein unetan. Horrez gain, gerrauntziek

Xabier Letona

Hugh Brady, Ipar Irlandako Sinn Féineko ordezkaria

«Ingelesek alde eginez gero hobeto konponduko genituzke gure arazoak»

Derry hiriko Sinn Féin alderdiko zigegotzia da Hugh. Hamasei urterekin jada sei aldiz atxilotu zuten. Hogeitamabost urte ditu eta horietatik zortzi gartzelan igaro ditu. Ipar Irlandako egoeraz ihardun dugu. Egoera gordina baina, aldi berean, Hugh-ek baikortasunez ikusten duena, batik bat, behin eta berriro errepikatzen duenez, «ingelesak Irlandatik ateratzen badira».

IPAR IRLANDAN bizi duten enfrontamendu zibil egoera gogorak bete betean eragiten dio Derryko zinegotzi honi. Aurren, Heriotzaren Eskuadrak talde paramilitar leialistak jadanik 30 katoliko hil ditu. Horietatik lau Sinn Féinekoak, bi zinegotziak gainera. Heriotzaren Eskuadrek Hugh ere sarritan mehatxatu dute heriotzarekin eta ondorioz ez du inoiz etxe berean lo egiten, beti aldenik alde dihardu. Egoera gogor honen aurrean bere jarrerak zirrara sorrazten du gorpuztean, «ni errepublikarra naiz eta orain arte bezala

jarraituko dut lanean, nahiz eta badakidan edozein egunetan agian hil egingo nautela».

A. Nola baloratzen dituzue errepublikar eta leialisten artean udaran izan ziren elkar hizketak?

H.B. Elkar hizketa horiek Ingalaterratik jarritako erizpideen inguruan burutu ziren. Bakea ekarriko ez zuten elkar hizketak ziren. Horrez gain, guk haietan parte hartu ez genuenez, ez dakigu barruan zehatz mehatz zer pasatu zen. Ingelesen aldetik ez zegoen bake borondateirik; helburua, finean, IRA-

rekin amaitzea zen.

A. Zergatik egin zuten porrot elkar hizketek?

H.B. Sozialdemokratak eta leialistak ez zetozen bat independentzia eta beste funtsezko gaietan. Bost pertsona zeuden eta euren artean ideiak hain ziren desberdinak, ez zela posible akordiora heltzea.

A. Sozialdemokratekin hitz egitea oso zailabazen, suposatzen da Sinn Féinarekin hitz egitea are zailagoa izango dela, ez?

H.B. Protestante eta leialistek Ingalaterrarekin batuta jarraitzea nahi dute. Ingelesek diote ez dutela interesik Irlandan baina hori ez da egia, bestela ez lituzkete

izango bertan 30.000 soldadu. Errepublikarrek dioguna da, ingelesek Irlandatik alde egiten badute, irlandarrek hobeto konpondu ahal izango ditugu gure arazoak.

A. Baina zeri deitzen diozue ingelesek alde egitea: populazioak, poliziak eta armadak...

H.B. Ingeles armada eta ingeles gobernuari buruz aritua naiz. Orduan IRAk borroka armatua utziko luke.

A. Eta orduan posible izango litzateke errepublikar eta leialisten arteko elkar hizketa?

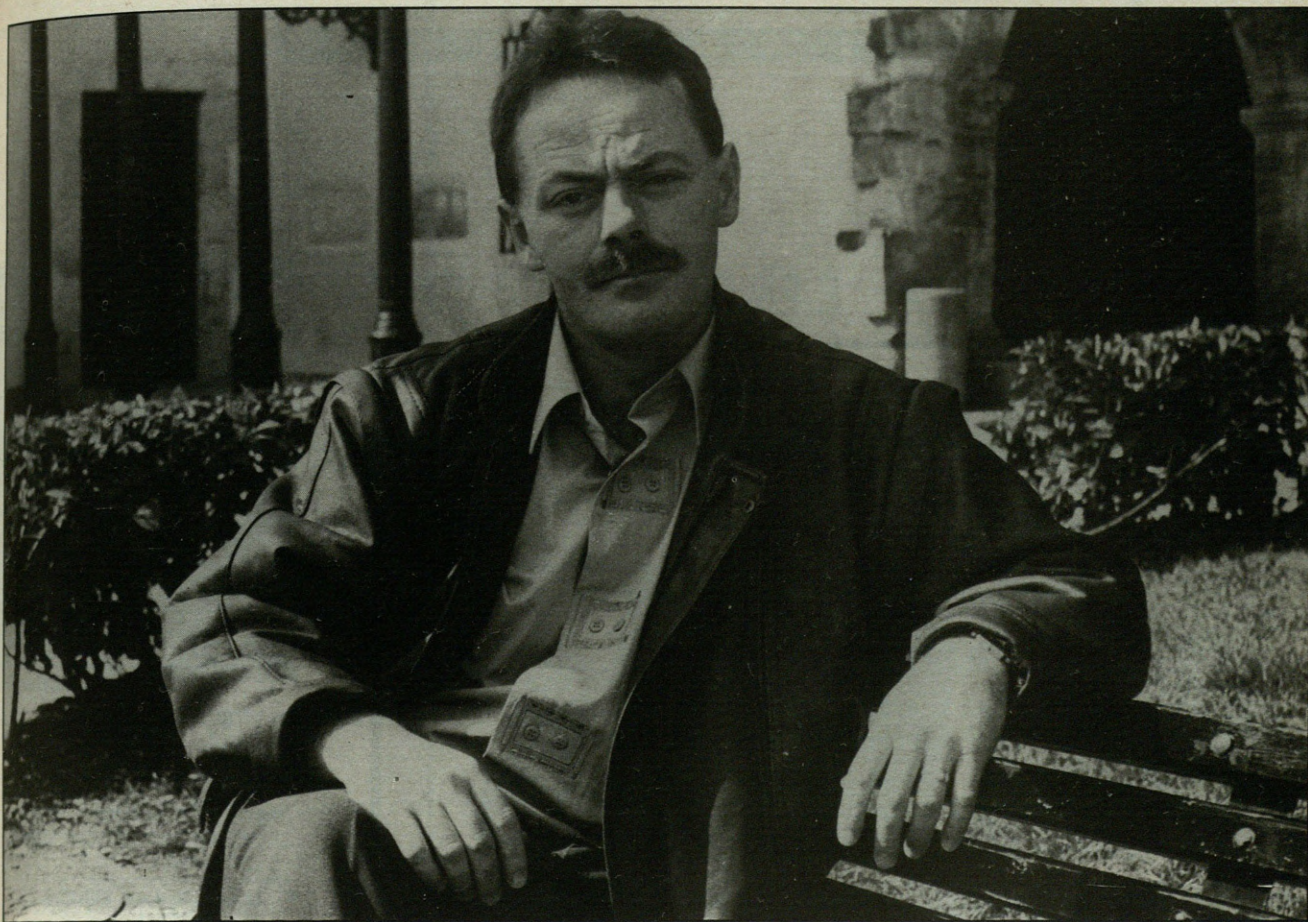
H.B. Bai. Lehenago ere hitz egin izan dugu, eta ingelesak ateraz gero berriro sortuko litzateke elkar hizketarako giroa, leialistek ere Irlandaren oparotasuna nahi dute eta.

A. Hitz egin, akordio batera heldu eta burrengo urratsa zein litzateke?

H.B. Irlanda osorako gobernu bakarra jartzea.

A. Baina onartuko lukete,

■ «Maitatzea eta bakea nahiago ditut Irlandara joan eta bertan hila izatea baino» ●

Hugh Bradyk heriotz mehatxua du gainean eta inoiz ez du leku berean lo egiten.

bada, protestanteek bori?

H.B. Nik uste dut baietz, eurak ere, hauteskunde bidez, bertan izan daitezkeelako.

A. Eta protestanteek guzti borretarako prest baleude, zein da arazoa, bada?

H.B. Arazoa ingelesak dira. Eta arazoa da, ingelesak behin baino gehiagotan aitortu duten moduan, Ingalaterrak ezin duela IRA militarki suntsitu.

A. Enfrentamendu zibila areagotu egin da azken boladan.

H.B. Bai. Aurten Heriotzaren Eskuadrakoek 30 zibil katoliko hil dituzte. Auzo katolikoetara joan eta kotxetik edonor tirokatzen dute, harapatzen dutena harapatuta.

IRAk aurten Heriotzaren

Eskuadretako zortzi kide hil ditu, eta duela hiru aste katoliko bakoitzeko IRAk talde horietako hiru hilgo zituela iragarri zuen. Ekintzen al-

Komunitateen arteko borroka gogortzen saiatzen ari dira. Areagotze honekin, azkenean, katolikoek IRAri armak utz ditzaten eskatzea

«Gu hiltzen gaituzte, gu goaz gartzelara, orohar guk sufritzen ditugu gatazka honen ondorioz txarrenak; baina ingelesak atera arte ez da bakerik izango» ●

detik IRAk ere nahiko akats izan ditu. Hala ere, IRAk onartu egin ditu bere akatsak eta aurrerantzean errakuntza horiek gerta ez daitezten saiatuko dela. IRA errudun sentitzen da akats horienatik, baina errudun nagusienak horrelako enfrentamendu bat aurrera jarraitzen uzten dutenak dira.

bilatzen ari dira.

A. Populazioak nola erreakzionatu du elkar bizketa eta enfrentamenduen areagotzearekin.

H.B. Nazionalistek ez zituzten negoziatio horiek onartu, ez bait ziren zintzoak izan. Orohar, irlandar guztiok nahi dugu bakea,

eta gehien errepublikarrak, zalantza barik. Gu hiltzen gaituzte, gu goaz gartzelara, orohar guk sufritzen ditugu gatazka honen ondorioz txarrenak. Baina ingelesak atera arte ez da bakerik izango.

A. Bukatzeko, beste zerbait esan nahi zenuke?

H.B. Guk batez ere eta guztien gainera bakea nahi dugu. Maitatzea eta bakea nahiago ditut Irlandara joan eta bertan hila izatea baino. Hemendik hamar urtetara ez ditut ikusi nahi nere seme-alabak lehergailuak jartzen.

Irlandarra ez banintz, Euskal Herria hartuko nuke aberri moduan, euskaldunak bait dira pertsona atsegin eta beroenak.

Xabier Letona

HISTORIA ETA GERO

■ GORBATXOVEN URREZKO MEMORIAK

MIKHAIL Gorbaxov SESBeko lehendakariak 55 milioi pezeta (2 milioi libera) jasoko ditu estatu kolpean preso iragan zituen egunetako memoriengatik. Lanak 74 orri besterik ez ditu, beraz orri bakoitzeko 700.000 milioi pezeta jasoko ditu lehendakariak. Alabaina ez da memoria batzuenatik gehien ordaindu den diru kopurua, Schwarzkopf generalak Golkoko gerraren memoriengatik 950 milioi pezeta jaso bait zituen. Literatur haizeek gogor astindu dute SESB, eta horren adierazgarria da Anatoli Lukianov Soviet Goreneko lehendakari ohia ere, berak adierazi duenez, gartzelan maitasun olerkiak egiten ematen duela denbora.

■ FAMILIATIK ALDE EGITEKO LEHENENGO AJENTZIA

UMBERTO Gallini 47 urteko italiar medikuak lehen agentzia sortu du beren etxea utzi nahi duten senarrentzat.

Desaberriratzeko Zoriontsurako Aliantza Nazionala izena jarri dio. Galliniren ustez bidai agente berezi bat besterik ez da. 20.000 pezeta ordaindu ondoren agentziak atzerrira ateratzeko informazio guztiak eskaintzen dizkio bazkide herriari. Bezeroak atzerriratzeko diru aina biltzen duenean etxe bat biltzen dio eta horrelako ihesak uzten dituen aztarna guztiak ezabatzen ditu.

■ RUIZ MATEOS-EN «PAILASO» ETA «TXORIXOAK»

BERE betiko adierazpenen ildoari jarraiki, Ruiz Mateos enpresariak Espainiako epaileak pailasoak eta gobernu-kideak txorixoak deitzen ditu. Espainiako Epaimahai Konstituzionalak Rumasako bi enpresa Ruiz Mateosi ez itzultzea erabaki ondoren kaleratutako komunikatu batean egiten ditu aipatu burutazioak. Kaleratutako komunikatuan «Felipe Gonzalezen gaizkile taldea» z ari da gobernuak deskribatzen, eta epaia «aurretik antolatutako zentzugabeko probokazio» moduan jotzen du.

F E L I X M E L L E

«Argi ibili dadila Israel Bako Konferentzia boikoteatzearekin, bestela iparramerikar-israeldar barremanak arrisku bizian jar ditzake».

James Baker, EEBko estatu idazkaria.

«Errepublikaren aldenketa onartuko genuke, baina baldintza betez gero: bata gutxiengoekiko babesa, eta ondoren hauek autodeterminaziorako duten eskubidearen onarpena».

Slobodan Milosevic, Serbiako lehendakaria.

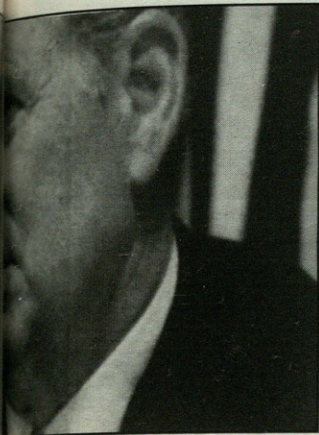
«Armada federalak inoiz ez du nahi izan irtenbide politikorik inposatzetik. Akordio politikoak daudenean bete egiten ditugu eta kiito».

Veljko Kadijevic generala, Jugoslaviako defentsa ministroa.

«Ez dugu Israelen betorik onartuko. Hori eta kolonoen asentamenduak kentzea ezinbesteko baldintzak dira Konferentzian parte hartzeko».

Nabil Shaat, lasir Arafaten nazioarteko kontseilari nagusia.

O I H A R T Z U N A K

«Populazioaren %40 Batzorde Kolpistaren jarreraren aldekoa zen».

Mikhail Gorbatsxov.

«La Hayako konferentzia alperrik ari da lanean».

Janez Drnovsek,
Esloveniako ordezkari ohia
Jugoslaviako
lehendakari izan.

«Ez dugu asmorik EEBBetako indar militarrik munduko inongo lekutik erabat erretiratzeko».

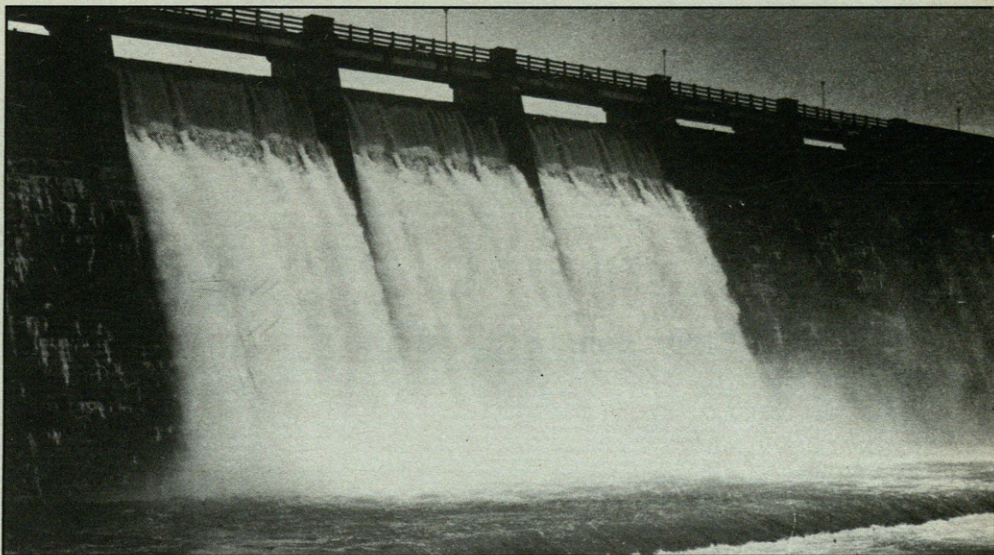
Colin Powell generala,
EEBBetako Estatu Nagusiko
Batzordeko burua.

«Europak ulertu behar du Kroazian neofazismoa sortzen ari dela. Beharrezkoa da hori sustraietatik moztea, bestela Europako ateak jo ditzake».

Branco Kostic,
Jugoslaviako
lehendakaria.

URA IZAN LITEKE EKIALDE ERDIAN GERRARAKO ARRAZOIA

EKIALDE ERDIAN petrolio ugari badago ere, uraren eskasiak arazo larriak sor ditzake jadanik arazo faltan ez dagoen zona hartan. Nazio Batuetako Mendebaldeko Asiaren Bilakaera Ekonomiko eta Sozialerako Batzordeak argitara eman berri duen txosten batek, Turkia eta Israel baliabide hidraulikoak kontrolatzeagatik salatzen ditu. Txostenaren arabera Nazioarte mailako akordioak ezinbestekoak dira etorkizun ertainera ura beste gerra berri baten arrazoi izan ez dadin. NBEko Batzordeak salatzen duenez, Turkiak ez du maila horretako hitzarmenik sinatu nahi, eta Israelek jadanik lurralde okupatueta uraren %60 erabiltzen du.

EEBB INORK BAINO GAZTE GEHIAGO EXEKUTATZEN DITU

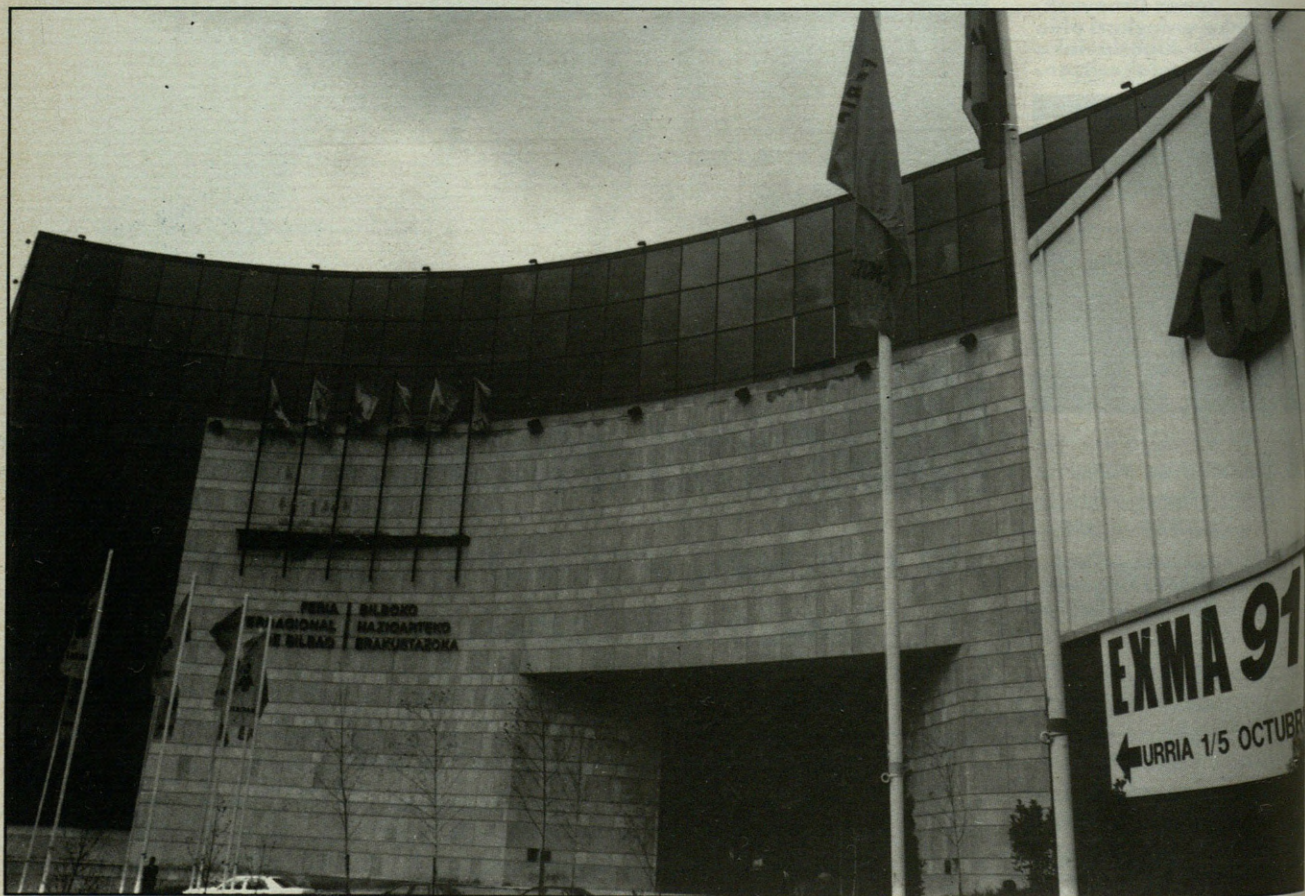
AMNISTY INTERNATIONAL erakundeak salatu berri duenez, EEBB dira, Iran eta Iraken ostean, gazte gehien exekutatzen dituenak. Alren arabera 70. hamarkadatik gaurdaino 15 eta 17 urte arteko 90 gazte exekutatu dituzte EEBBetan. 1991ko uztailaren 1ean *Heriotzaren pabiloian* 31 gazte zeuden heriotz zigorraren zai. Alk horietako 23 kasu aztertu ditu, eta azterketaren arabera guztiak auzo txiroetan jaiotakoak dira. Horrela, bada, Luisiana estatuan mende honetan exekutatutako bederatzizko gazteak beltzak ziren, guztiei txuriren bat hiltzea leporatzen zitzaizkien, eta zigorrak erabakitako epaimahaiak kasu guztietan pertsona zuriek bakarrik osatzen zuten.

Bilboko Erakustazoka, industria alorraren isla

SALMENTEN ERAKUSTEGIA

Bilboko Erakustazoka 1932an sortu zen. Ordutik gaur egun arte, apurka Bilboko sinbolo esanguratsua bihurtu da. Bilbok, Euskal Herriko hiriburu industrialak badu erakustegia, 90.000 m²ko erakustegia, mendearen hasieratik trukeak egiteko merkatu handia. Gaur egun, milioietako salmenta-erosketak Burutzeko biltokia da eta Euskal Herriko alor desberdinen egoeraren isla. Zer dagoen erraldoi horren atzean aztertu dugu.

DUELA urtebete burutu ziren Bilboko Nazioarteko Erakustazokaren handitze lanak. 50.000 m² izan arren, badirudi Ferroforma eta Erramintamakinaren Biurtekoak egiteko ez zela nahikoa. Azken berrizketa honen ondorioz, Erakusta-

**Juan
Garaiurrebaso
Bilboko
Erakusta
Azoka
zuzendari
orokorra**

zokak 30.000 m² gehiago irabazi ditu —eta 5.000 milioi pezeta (250 milioi libera inguru) ordaindu—. Guztira, Bilboko Erakustazokak 38 deialdi edo zertamen burutzen ditu bi urtetan eta hauetako garrantzitsuenak lehen aipatutako Ferrofor-

**■ Bilboko
Merkatal Ganbara,
Bilboko Udala,
Bizkaiko Diputazioa
eta Eusko
Jaurlaritza dira
Erakustazokaren
propietarioak ●**

ma eta Erramintamakinaren Biurtekoa dira.

Erakustazokak nazioarte mailari heldu zion 1963an Nazioarteko Erakustazoken Elkarteak onartu zuelarik. Maila industrialari dagokionez, Europako garrantzitsuenetarikoa dugu, Euskal Herrian gertatzen den ekintza industrial oso lagungarri bait du. Estatu es-

«Gestio pribatudun erakunde publikoa gara»

ARGIA. *Estatuan danduen erakusketazoken arautzearen alde agertu zarabetidanik.*

J. GARAIURREBASO.

Bai. Azkenengo urteetan gertatzen ari denagatik. Erakusketa esparruen eta erakusketen ugaltasuna dela eta, azoken arteko burruka kaleratu da. Erakusketen bikoizketa edota hirukoizketa bai arlo ekonomikoari bai erakustatzaileari ez dio onik egiten. Orain arte, azokek beste batzuen erakusketa egutegiak errespetatzen zituzten. Apurketa gertatu da merkatu eta konpetentzia librearen atxakiapean eta honek suposatutako enpresa pribatuaren erizpideak hartzea.

Erakusketazoken funtzionamendua era pribatu batez antolatzen bada ere, zerbitzu hobeak eskaintzeko eta produktibitatea handitzeko, argi izan behar dugu, gehienbat, diru publikoaz hornitzen garela. Dena den ez naiz oso baikorra zentzu honetan, jada arazoa oso koplexua bihurtu delako.

A. *Dena den, eta izaera publikoa izan arren, antolakuntza pribatua erabiltzen duzue. Hori ez al da bai pribatuaren bai publikoaren abantailak baliatzea?*

J.G. Azokako gestioa enpresa pribatu batekin antzekotasun handiak ditu. Beste erakusketazoka edota beste zerbitzu era-

kundeekin konpentitiboak izateko erabiltzen ditugu erizpide hauek, dauzkagun errekurtsoen erabilera hobe egitea lortzen dugulako, azken finean, izpiritu funtzionariala ekiditzeko.

A. *Euskal Herriko krisi industrial aztertuz ez da oso logikoa gertatzen erakustazokak beste 30.000 m² berri izatea.*

J.G. Bi gauza horiek baturatu behar dira. 30.000 m² berri horiek behar ditugu. Horren froga onena da Ferroforma eta Erramintamakina Biurtekoa joan den urtean ospatu zirenean, handitu dugun esparru osoa bete egin zela.

Dena den, azoka arlo desberdinen isla denez, krisi egoera ere jasaten ari da. 90 urtearen amaieran nabaritzen hasi zen krisi honen ondorioak, aurtengo Gailur Industrialak edota EXMAk jasan dituzte. Hala eta guztiz ere, azokak alokatzen dituen metro karratuen kopurua igo egin da, ez lehen bezala baina adibidez, Gailur Industrialean alokatu zen esparrua %4 handitu zen. Agian, enpresen produktioak erakusteko momento egokiena da.

painiarrean Euskal Herriak esku makinaren %90, erramintamakina eta altzairu berezien %70, ekipo elektroniko eta makinariaren

%50 eta altzairu integral eta oinarritzakoaren %40ren ekoizlea da. Teorian, erakustazoka garrantzitsua finkatzeko Euskal Herriak

leku txarra ez dirudi. Praktikan, eta beste garai batzuekin konparatuz, datu guzti horiek ez dute ezer tarako balio.

Bilboko Erakustazokan egiten diren deialdi garrantzitsuenak Ferroforma eta Erramintamakinaren Biurtekoak dira.

Dena den, eta egungo egoera kontuan hartuta, Bilboko Erakustazokan milioietako negozioak egiten dira, hurbiltzen diren gehienak ikusleak izan arren, eta garai hobeetarako zer dagoen jakiteko asmoarekin etorri arren. Hala

eta guztiz ere, Erakustazokak bere funtzioa betetzen du: alor zehatzen biltokia izan.

Zerbitzu publiko honek, oraingoz, hiru jabe ditu: Bilboko Merkatal Ganbara, Bilboko Udala eta Bizkaiko Diputazioa. Laugarren bat

Eusko Jaurlaritza izan liteke baina, momentuz eta akordioa egina egon arren, sinadura ez da gauzatu. Lau bazkide hauen portzentaia hauxe litzateke: Bilboko Merkatal Ganbarak %20, Udalak %35, Bizkaiko Diputazioak %35 eta, epe la-

burrean, Eusko Jaurlaritzak %10 izango du.

Izaera publikoa izan arren, bertan lan egiten duten pertsonak ez dira funtzionarioak, langile arruntak baizik. Lehendakari 'protokolarioa'k erakunde desberdinen titularrak dira eta urteko txandak egiten dituzte. Komite exekutiboaren lehendakaria benetako lehendakari funtzioak

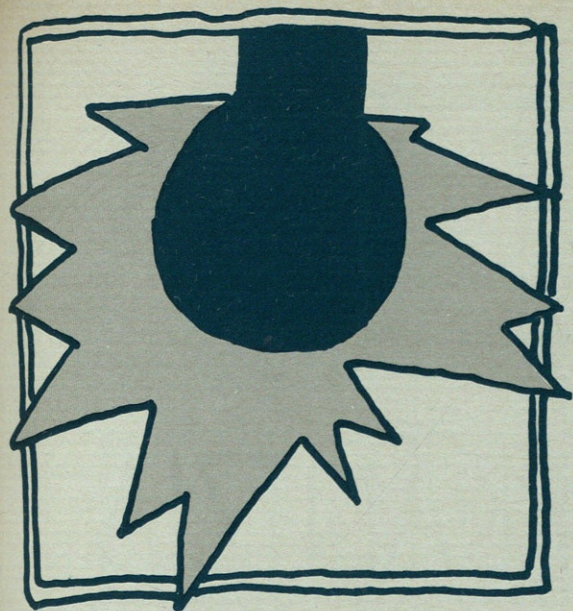
Erakunde publikoetatik eta alokairutik datorkio finantziazioa ●

betetzen dituen da. Erakustazokaren estatutuen arabera lehendakari exekutibo hau Merkatal Ganbarako ordezkaria da.

Bilboko Erakustazokak metro karratuak alokatzen ditu. Alokatzeko honetatik eta erakunde publikoetatik finantziazioa datorkio. Dena den, Erakustazokan irabazitakoa bere buruan berrinbertitzen du, eta ez ditu urteko etekinak banatzen.

Azken bi urte hauetan krisia jasan du, krisi industrialaren ondorioz. Euskal Herriko industriak ez du behar beste ematen eta enpresa indartsuak erakustazoka batetik bestera badabiltza ere, enpresa txiki eta ertainek promozioa non egin aukeratu behar izaten dute. Azken urteetan, Estatu espainiarreko erakustazokaren martean merkatu libre eta kompetentzia gertatzen ari da. Bezero eta ikusle gehiago nork erakurriko duen da egun erakusteten erronka. Bilbokoa barne.

Myriam Gartzia

HARPIDEDUNEK URTEKARIA MERKEAGO ETA ETXEAN

ARGIA astekarian harpidedun zaren horri, Urtekaria zure etxean jasotzeko aukera ematen dizugu, eta gainera askoz ere merkeago. Jakinik astekariaren harpidedun gehienek eskuratzen duzuela ARGIA Egunarekin batera argitaratzen dugun Euskal Kulturaren Urtekaria, behean dagoen Urtekariaren harpidetza txartela betetzea nahikoa izango da, hemendik aurrera urtez urte zuen etxeetan jaso ahal izateko. Harpidetza txartel hau bidaltzen digutenei aurtengo Urtekaria 91 aparte ko-bratuko diegu, baina datorren urtetik aurrera astekariaren harpidetza-sariarekin batera.

URTEKARIAREN HARPIDEDUN ERE IZAN NAHI DUT

IZEN DEITURAK

.....

.....

HELBIDEA

.....

.....

Tfnoa

HERRIA

.....

Kp

HERRIALDEA

.....

.....

BANKUA / AURREZKI KUTXA

.....

.....

SUKURTSALA

.....

KONTUAREN ZENBAKIA

.....

HARPIDETZA SARIAK (BEZ BARNE)

Hego Euskal Herrian: 1.200 pzta.

Ipar Euskal Herrian: 75 libera

Estatu Espainiarrean: 1.200 pzta.

Gainontzeko Estatuetan: 1.500 pzta.

Airez: 3.000 pzta.

Gizonezkoen prostituzioa, Euskal Herrian goraka doan negozioa

GORPUTZA MERKANTZIA BIHURTZEN DENEAN

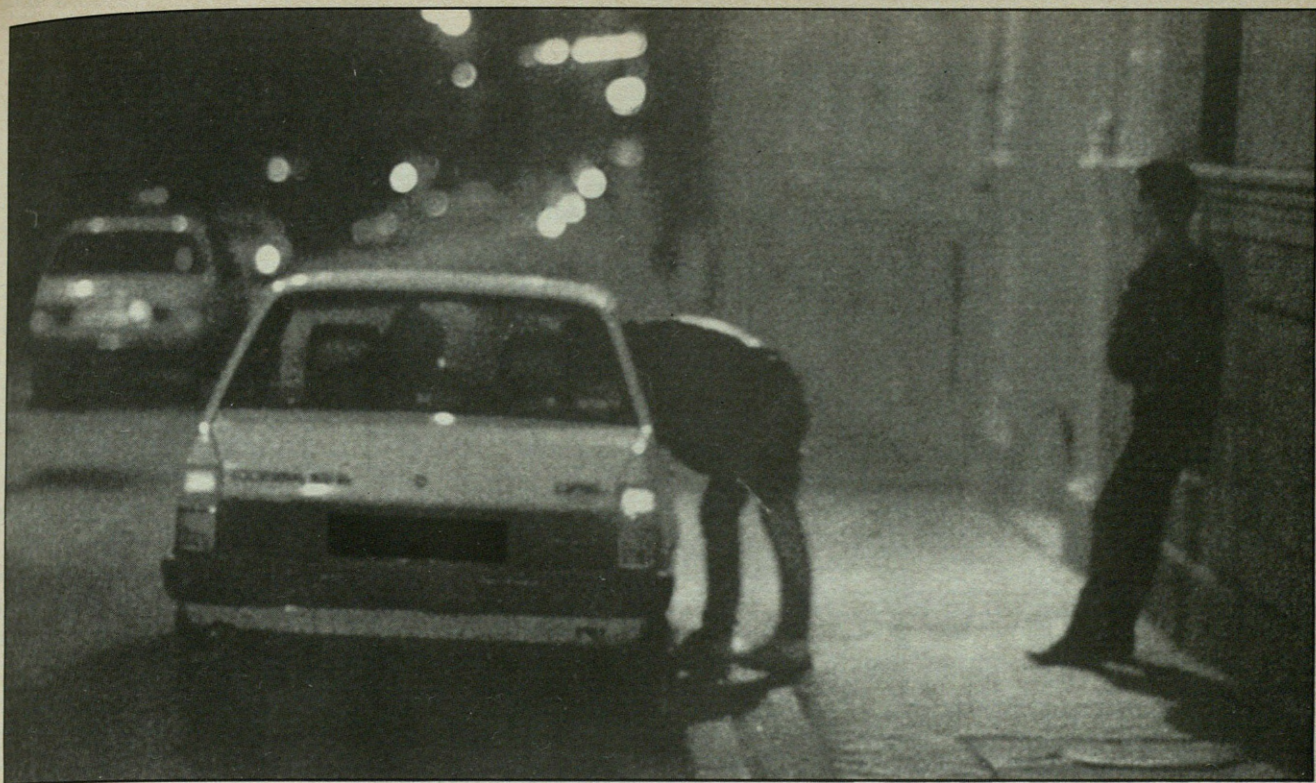
Gizonezkoen prostituzioa gero eta gehiago hedatzen ari da.

Gero eta gehiago dira Euskal Herriko hiriburuetan prostituitzen diren gizonezkoak. Bisexualitatea onartu arren, 100 deitatik 3 besterik ez dira emakumezkoak eta hauetatik bakarra apartamenduan agertzen da zerbitzu hauen eske. Normalean, pisu edo apartamendu batean elkartzen diren gizon-emakumeak dira, «agentzia» bat sortuz. Pisuaren jabeak, irabazitakoen erdia hartzen du, emakume eta gizonezkoen kasuan ere.

TELEFONO deiak etengabekoak dira. Eseki eta berriro ere telefonoaren ringa. Emakume batek jasotzen ditu. «Zer nahi duzu? Emakumeak edo gizonezkoak?». Bezeroak gizon bat eskatu du, eta telefonoa hartzen duen emakumeak 'agentzia' horretan dauden gizonezkoen informazioa ematen dio. Altuera, pisua, ilearen eta begien kolorea. Telefono hariaren atzean zer dagoen jakin gabe. Ezezaguna hitz egiten ari delarik. emakumea isilik dago,

eta hurrengo erantzuna hauxe da: «Ba, ez dakit. Ez diet 'bori' ikusi».

Etxe honetako egongelan gaude, telefonoa jasotzen duten tokian. Badirudi, emakumeari ez zaiola axola gu bertan egotea. Berarekin hitz egiten dugun bitartean, behin eta berriro telefonoa hartzen du. Orokorrean, emakumeek hartzen dute telefonoa, «emakumeen bila deitzen duten edola etortzen diren bezeroak ikusi edola entzuterakoan gure txu-

Diskrezioa mantendu behar dute. Goitzenak erabiltzen dituzte beti, eta egunkarian agertzen den izena agentziarena da.

loak edo makarrak direla pentsatzen dutelako eta, orduan, alde egin edo telefonoa esekitzen dute». Emakume honi Ana deituko diogu. Normalean, egunkarietan agertzen den izena/k 'negozio'ko izena da. Pisuari, pertsona bakoitzak goitizena du. Erreportaia agertuko diren izenak ez dira benetazkoak, hala eskatu bait digute. Egongelan Ana eta Martin daude. Martinek ez du nahi gurekin hitz egin. Anak, esaldi laburrekin batzuetan erantzun egiten digu.

Anak hiru hilabete darazma prostituzioaren negozioan. Hiru hilabete horietan hiru apaiz izan dira bere logelan hartu dituen bezero

berezienak. Anak mutilentzat dauden telefono deiak ere jasotzen ditu. «Gebienak, —azaldu digu Martinek—, gizonetzkoak dira ere mutilen eske deitzen dutenak. 100 deitatik 3 emakumezkoak izango dira eta hauetatik 1 besterik ez da etorriko etxera». Bezero bat heldu da. Trajedun gizona, 40 urte izango ditu gutxi gora behera. Martinek batera egongelatik ateratzen da. Anari zergatik emakumeak ez diren etortzen galdetu diogu, «emakumeak zintzoagoak gare-lako, ez dugu nahi besteak esplotatu, nik ez ditut 8.000 pezeta ordaintzen mutil batekin oberatzearen».

Prezioaren inguruan ere, desberdintasunak daude. Agentzia gehienetan, emakumeak gutxiago kobratzen dute. Gizonetzkoak 7.000 pezeta eta 20.000 pezeta artean kobratzen dute, eta emakumeak, aldiz, 5.000 eta 15.000 artean. Agentzia ba-

Telefonoz hitz egiten

Ez zuen nahi nerekin aurrez aurre hitz egin. Telefonoz, agian bai, baina nere galdera guztiak ez zituela erantzungo iragarri zidan. Zein den bere izena ez du axola. Edozein hiritan topa dezakegun apartamenduko prostituzioan dabilen mutila da. Berak esan digunez 23 urte ditu eta duela 6-7 hilabete sartu zen 'negozioan'. Egunkarian askotan agertzen diren «Mutilak behar dira» iragarki baten bidez heldu zen gaur egun dagoen tokira. Esaldi laburrak erabiltzen ditu nere galderak erantzuteko. Ez du behar baino gehiago esan nahi. Diskrezioa da bere defentsa bakarra. «Zergatik hasi zinen?». «Dirugatik». BBB eta UBiko ikasketak burutu zituen eta geroago lanik ez aurkitzean honetan sartu zen.

Gau osoa ez da geratzen inorekin. Orduko ordaintzen diote. Tarifa 15.000 pezetatakoa da. «Agentzia» honetan gaueko kobratzen dena 50.000 pezeta inguru izaten dira. Bere pisuari dauden emakumeak gutxiago kobratzen dute, kompetentziaren arazoak direla eta. Gizonak ez dute hainbeste arazo. Gero eta gehiago izan arren, ez dira emakumeak bezainbeste. «Zer dagoen jakin arren gauza batzuek harritu naute». Ez digu esan zeintzu gauza diren. Normalean, bezeroak mutilaren apartamendura doaz. Irteerak oso gutxitan egiten dira eta, orduan, ohizkoa da bezeroa dagoen hotelean elkartzea. Tarifa ere, horrelakoetan, igo egiten da.

Bapatean, linea ebaki da. Badirudi mutilak gehiagorik ez duela esan nahi. Agian, nerekin hitz egiteaz damutu da.

■ Normalean emakumeek gizonetzkoek baino gutxiago kobratzen dute ●

Bernardo Baltza, Askabideko partaidea:

«Cortesen ematen den gizonezko prostituzio bakarra trabestiena da»

ARGIA. *Nolakoa da Cortes kalean ematen den gizonezkoen prostituzioa?*

B. BALTZA. Cortesen prostituitzen diren gizonezko bakarrek travestiak dira. 18 urte zutenean 'txaperoak', hau da, kalean, saunetan eta tabernetan prostituitzen diren mutilak ziren. Apurka eta euren egoera txarragoa den heinean honantz hurbiltzen dira. Eta, orduan, trabestismoa heltzen da, gutxi gora behera 25 urte dute-nean, askotan ikuskizun munduan murgiltzen direlako. Bestetik, hemen dauden gehienak droga munduan murgiltzen dira.

■ «Txaperoak dira hasieran, gero trabestismora pasatzen dira, ikuskizunean murgiltzen direlako»

Beraz, droga eta prostituzioa nahikoa lotuta daude. Duela bi urte egindako zentsoaren arabera 50 dira Cortesen ibiltzen direnak.

A. *Zein da trabestien adina?*

B.B. 25 eta 40 urte artekoak. 40 urtetik aurrera bi besterik ez ditut ezagutzen. Trabestien lan egiteko denbora beste prostituzioetan ematen dena baino laburragoa da. 45 urteko gorakoek ez dute etorkizunik.

A. *Zergatik aldatzen*

dute bere itxura? Nego-zioa dela eta?

B.B. Denetik dago. Batzuk psikologikoki emakume sentitzen direlako. Beste batzuen kasuan droga da horrela jokatu arazten diena. Drogak arazoari aurre egitea ukatzen du. Hauetako askok heziketa izan dute eta lan merkatuan sartzeko aukera izan dute, baina drogarekin zuten arazoengatik aukera horiek galdu dituzte.

A. *Beraz, prostituzioan sartzen dira droga eros-teko dirua lortzeko.*

B.B. Bai, eta aldi berean euren egoera penagarri

horrek droga gehiago kontsumitzera eramaten ditu. Euren egoera jasateko droga lagungarria dela uste dute. Noiz eta nola banatzen da droga, prostituzio edota identitate aldaketa? Hori zehaztea kasu batzuetan oso zaila da.

Duela bi urte nik egindako ikerketaren arabera %30ak heroinomanoak ziren eta %66,6ak kokainomanoak.

A. *Zenbat kobratzen dute txaperoek eta trabestiek?*

B.B. Txaperoek ez dakit, eta trabestiena askotan galdetu izan diegan gauza da. 2.000-3.000 pezeta artean gauza puntuala bada, baina egia esan ez dakit seguru. Normalean bezeroari lapurtzea da. Orduan, zerbitzuagatik zenbat kobratu duen eta zenbat lapurtu duen banatzea zaila da.

A. *Trabestien zerbitzu hauek antolatuta daude edo euren kabuz ibiltzen dira?*

B.B. Normalean, euren kabuz ibiltzen dira. Badaude, taberna edo pub batzuek logelak dituztenak, baina orokorrean, «mouble»-etara jotzen dute. «Moublea» logelak alokatzen dituen pentsio antzeko gauza da. Prostitutek eta trabestiek jotzen dute hara.

A. *Euren irabazietako protzentaia norbaiti ematen diote?*

B.B. Ez. Agian egongo dira horrelakoak baina orokorrean esan dezakegu ezetz. Askotan gertatzen da, emakume prostitutekin ere, tabernari eta trabestiaren arteko akordio bat dagoela. Trabestiak taberna zehatzetan erakartzen du bezeroa eta bertan trago bat hartzen dute prezioa zehazten duten bitartean. Bestetik, badaude sare antolatu batzuk eta horietan zenbat hartzen duen nagusiak eta zenbat trabestiak ez dakit.

koitzaren arabera ordu edota ordubeteko zerbitzuak eskainiko dira. Inerak gehiago ordaintzen dira eta gau osorako mutilak 50.000 eta 75.000 pezeta artean kobratzen dute, eta emakumeek 40.000 eta 60.000 artean. Normalean, pisu hauek jabe edo nagus batek eramaten ditu. Nagusiak irabazien erdia hartuko du eta, gehienetan pertsona ezezaguna da. «Ez dakigu gizona ala emakumea den. Pisu bakoitzean arduradun bat dago eta jabeari dirua kontu korrontean sartzen dio».

Jabeak irabazi dezakeena ezin da kalkulatu. Izan liteke 250.000 pezeta eta 500.000 pezeta artekoa, dena agentziaren arabera, tarifen arabera eta neska-mutilen kopuruaren arabera.

Mutilak behar dira

Relax iragarkietan «Gizozentzat mutil erakargarriak behar ditut» gero eta gehiago aurkitzen ditugu. Gizonezkoen izenak edota agentzien kopurua ere handitu da. Aitor duela urtebete apartamenduko prostituzioan sartu zen. Besteak beste, bisexulitatea onartu du, nahiz eta homosexual bezala definitu bere burua. Martin, alderantzizko kasua da: «emakumeak gehiago gustatzen zaizkit». Gazteak eta itxura galantadunak, 25 urte inguru dituzte. Normalean prostituitzen diren gizonek 20-30 arteko adina dute.

Euren zerbitzuen eske hurbiltzen diren gizonak 20-50 urtetakoak dira, eta emakumeak, kasuren bat ematen bada, gazteagoak dira, 20-35 urtekoak. Ez da

Apartamenduan gizon emakumeak daude. Talde arduraduna, jabeari kontu korrontean dirua sartzen diona da.

go ordurik bezeroak hartzeko, egunero 24 ordu txandaka ibiltzen direlako.

Bai Martinek bai Aitorrek prostituzioan sartu baino lehen beste lana zuten. «Diru erraza, ugari eta denbora laburrean lortzeko bidea da», esan digu Aitorrek prostituzioaz. Biak kanpotarrak dira, hau da, ez dira jaio eta bizi lan egiten duten hirian. «Normala da bori, batez ere herri txikietan jaio direnek borrela egiten dute». Familiek ez dakite ezer, «beste lan batean gabiltzala uste dute».

Euren gorputzaz duten kontrola izugarria da. «Agian egun osoan ez datorkez inor eta hurrengoan lan asko duzu. Gorputza prest izan behar duzu. Bestetik, aitortu behar dut bezero batekin inoiz ez

dudala orgasmorik izan. Orduan, 'birilitatea' mantentzea errazagoa da», esan digu Martinek.

Zerbitzu osoa egiten da, preserbagailuarekin beti. Dena den, zerbitzutik kanpo dauden eskakizunak —penetrazio anala edo

alemaniarra edota latigazoak eman edo jaso— onartzea borondate kontua da. «Bezeroak greko bat eskatzen badit eta zakila bandiabadu, —azaldu digu Martinek—, ezetza emango diot, aldeaz aurretik ordaindu arren». Dena den,

gortzen uzten. Erasoari benetako beldurra diogu baina, gizonezkook ez ditugu arazo gehiegi izaten». Hala ete guztiz ere, arazoren bat izan arren euren artean laguntzen dira. «Eman dira kasuak, —esan digu Martinek—, bitz egiteko besteirik ez direla etortzen. Erropa kentzen dute, obean sartu eta gero loak bartzan dutenak».

Aitorrek ez dio inori lan hau gomendatzen, «ez naiz damutzen eta ez dut penarik sentitzen», onartu arren. Esan digunez, 'negozio' honetan daraman urtebetea lanetik kanpo edozein harreman sexula edota sentimental mantentzeko ez dela gai izan.

■ «Diru erraza, ugari eta denbora laburrean lortzeko bidea da» ●

AITOR

grekoa; thailandesa edo oinekin zapaltzea; cubarra edo titien arteko masturbazioa; frantsesa edo aho masturbazioa; euri horia edo txisa egitea; disziplina ingelesa edo zaplastadak eman edo jaso; disziplina

eskakizun berezi hauek telefonoz egiten dira batzuetan, «baina gero bona etortzerakoan lotsatzen dira eta, normalean, ez dute borrelakorik eskatzen».

Aitorrek adierazi digunez, «ez dut nere gorputza zi-

Myriam Gartzia

AUTOSERVICIO
Agerretxe Ibilbidea
DEBA

DIFERENTE C.B.
Gran Vía kalea, 11
GROS AUZO — DONOSTIA

EKO SAN MIGUEL
Bartolomé de Urdiso kalea, 9
IRUN

SUPERMERCADO SOKOA, C.B.
Sokoa Merkatalgunea, 7
Hirigintza (ABARKA Jatetxearen atzean)
HONDARRIBIA

EKO TOLOSA
Zumalakarregi kalea, 4
TOLOSA

GORA-BERA

EKO BERAUN
Galtzaraborda Etorbidea, 2/8
BERAUN — ERRETERIA

BASTIDA
Erdiko Kalea, 32
MUTRIKU

SAN JUAN BAUTISTA
Villas auzoa
HERNANI

MERKEK IGLESIAS
Azkuene Kalea, 12
TRINTXERPE

ECONOMATO ORBEGOZO
C/ Eliz — Kalea, 1
ZUMARRAGA

SUPER RENTERIA
Vicente Elicegi kalea, 5
ERRETERIA

SUPER ANDONAEGUI, C.B.
Andonaegi kalea, 10
SAN PEDRO — DONOSTIA

EKO ERREKONDO C.B.
Zigordia kalea, 7
ZARAUTZ

EKO VILLALBA
Torres Urquizu kalea, 13
EIBAR
San Juan kalea, 9
EIBAR

EKO ASTEASU
Keelavite poligonoa 2/8
ASTEASU

BETI MERKEK
Loiola kalea, 12
DONOSTIA

EKO ALTZA
Larratxo Ibilbidea, 96 zbk.
ALTZA

SUPER IZTIETA
San Sebastián kalea, 16
ERRETERIA

EKO AIETE
Etxadi Sailsa
AIETE — DONOSTIA

SUPER AMARA
Isabel II.a, 16 zbk.
DONOSTIA

Vivodist

SKATE-AK JOTA

Skate-a, espektakularitatea, abiadura eta oreka nahasten dituen kirola da. Surf-aren eraginez orain hiru hamarkada Californian jaioa, Euskal Herrian milaka jarraitzaile ditu gaur egun, eta beraien kopurua oraindik goraka egiten du. Taula bat lau gurpilen gainean eta norberaren ahalmenak, kaleak gazte hauenak, skater-enak, dira. Bizitza ikusteko era desberdin batekin, estetika propioarekin... mugimendu sozial bat izatera iristekotan daudela diote.

CALIFORNIAN

(EEBB), jaio zen skate-a 60ko hamarkadan, surfisten eskutik. Hauek, surf-a egiteko olatuak ez zeudenean, taula gainean jarraitu behar eta taula bati lau gurpil itsastea otu zitzairen. Jendeak, denborarekin, olatuak egon edo ez egon, skate-a egiten jarraitu zuen. Taulak denborarekin txikiagoak egiten hasi ziren. Teknikoki ere gauza asko asmatu ziren. Kirol berri bat

asmatua zegoen.

1975 urte inguruan Erteuropako lurraldeetara ino heldu zen moda hau, Iparraldera ere bai. Hasierako skaterrak zaharkituak gertatuz joan ziren, eta txirristalarien belaunaldi berri bat sortu zen. Hasierakoentzat surf-ak lehentasuna bazuen, hauentzat 'punk' musika eta txirristatzea ziren ardatza. Hego Euskadira 9-10 urteren ondoren heldu zen mugimendu hau. Milaka lagu-

Istripuak ez dira larriak
segurtasun neurriak
gordetzen badira.

nek praktikatzen
dute kirol hau gaur
egun, bizitza ulert-
zeko modu des-
berdin bat eramanaz bere
baitan. Euskadiko Txirrista-
keta Federazioko lehenda-
karia den Javier Arigitaren

ustetan, «mugimendu so-
zial batetaz hitz egin dai-
teke. Gazte anarkikoak eta
bihurriak normalean,
araudietatik kanpo ibiltzea
atsegin dute, baina jende
ona eta benetan zaletuaK
izaten dira». Hamaikatzox
gazte ikusten dira kaleetan
zehar besoetan txirristagailu
bat daramatelarik. Espa-
loiak, eserlekuak, mazetak,
eskailerak... Kaleetan aurki-
tu daitekeen edozein ozto-
po dibertigarria da be-
raientzat, taula gainean tre-
betasuna lantzeko baliaga-
rriak bait dira. Horrek ga-
tazka ugari sortu izan ditu
skaterrak eta udal zaintzai-
leen artean. «Kaleak izo-
rratzen ditugula diote,
baina ez dute ezer egiten

guri txirristalekuak jar-
tzeko», esaten digu Azpei-
tiako skater batek.

Norbera eta bere taula.
Skate-a kirol bakartia dela
esan ohi da, baina praktika-
tzen dutenak hasiak dira el-
karteak eta taldeak osatzen.
Federazioa ere jendea ba-
tzeko ahaleginak egiten ari
da, bere lehendakariak
dioen bezala, «skate-a gazte
bereziek egiten duten

INTXUR KIROLAK

Txirrinden konponketa eta
salmenta.

Kirol jazkeren salmenta

Tel: 69 19 57

Errota kalea,2-B

20150 Billabona

**Kaleetan aurki
daitekeen edozein
oztopo dibertigarria
eta erabilgarria da
skater-entzat ●**

Alfonso Fernandez «Lute», skater-a

«Skate-a kirol infinitoa da, ez du mugarik»

ARGIA. Noiz hasi zinen skate-a egiten?

LUTE. Orain dela zazpi urte, Getxon, belaunaldi berri bat bertan hasi bait zen kirol hau egiten. Nire auzoko guztiek zeukaten taula bat eta horrela hasi nintzen.

A. Irristatzen ez zabiltzanean, skate-arekin zer ikusia duten zerbait egiten al duzu?

L. Bai, kirol hau egiteko beharrezkoak diren materialen banaketara zuzendutako enpresa batetan egiten dut lan. Skate talde baten buruzagia naiz eta aldizkari batzuen laguntzailea naiz baita. Irristalekuen diseinuak ere egin izan ditut.

A. Egia al da skate-ak fitlosofi berezi bat daukala?

L. Egia da gehiengo nahiko 'anarkoa' dela, eta gustokoen duen musika 'punk'-a edo 'hard-core'-a dela. Kirolaren izaerari

ongi doakiolako. Hala ere, badira musika eta bizi-modu lasaiagoa nahiago dutenak. Gero eta gehiago. Ezin dena ukatu izaera berezia duen kirola dela. Batez ere banakako kirol bat delako, ez duelako entrenamendu ezaririk onartzen, ez eta arau finikorik. Bakoitzak bere estiloa garatzen du, bere ahalmenen arabera.

A. Oso kirol arriskutsua dirudi.

L. Ez pentsa. Hasieran asko erortzen zara, baina kolpe handirik hartu gabe. Gero, ikasten zoazen heinean, gutxiago erortzen zara. Baina hori bai, askoz ere kraskateko handiagoak hartzen dituzu, ondo ibiltzen zarenean abiada handiagoan zoazelako.

A. Nola eboluzionau du skate-ak?

L. Oso bizkor garatzen den kirol bat da, teknikoki batez ere. Kirol infinitoa

da. Atzeraka joan daiteke, mota guztietako birak esmatu daitezke... Ez du mugarik. Irudimena lentzea besterik ez da behar.

A. Zein modalitate da zailena?

L. Gaur egun zailena kalerkoa da, gauza oso arriskutsuak egiten dira eta. Ejerzizio zailena '900 graduko airezkoa' da, gaur egun bi ipar amerikarrek egiten dutena.

A. Zein lekutan ibili zara gustoen zure taula gainean?

L. Estatu Batuetan, hsututako igerileku batetan.

Euskadiko ordezkari soilak bezala joaten, eskubide guztiekin nazio bezala. Zerbaiterako daukagu geure federazioa, eta gure mailagainera ez da txarra.

Kirola al da?

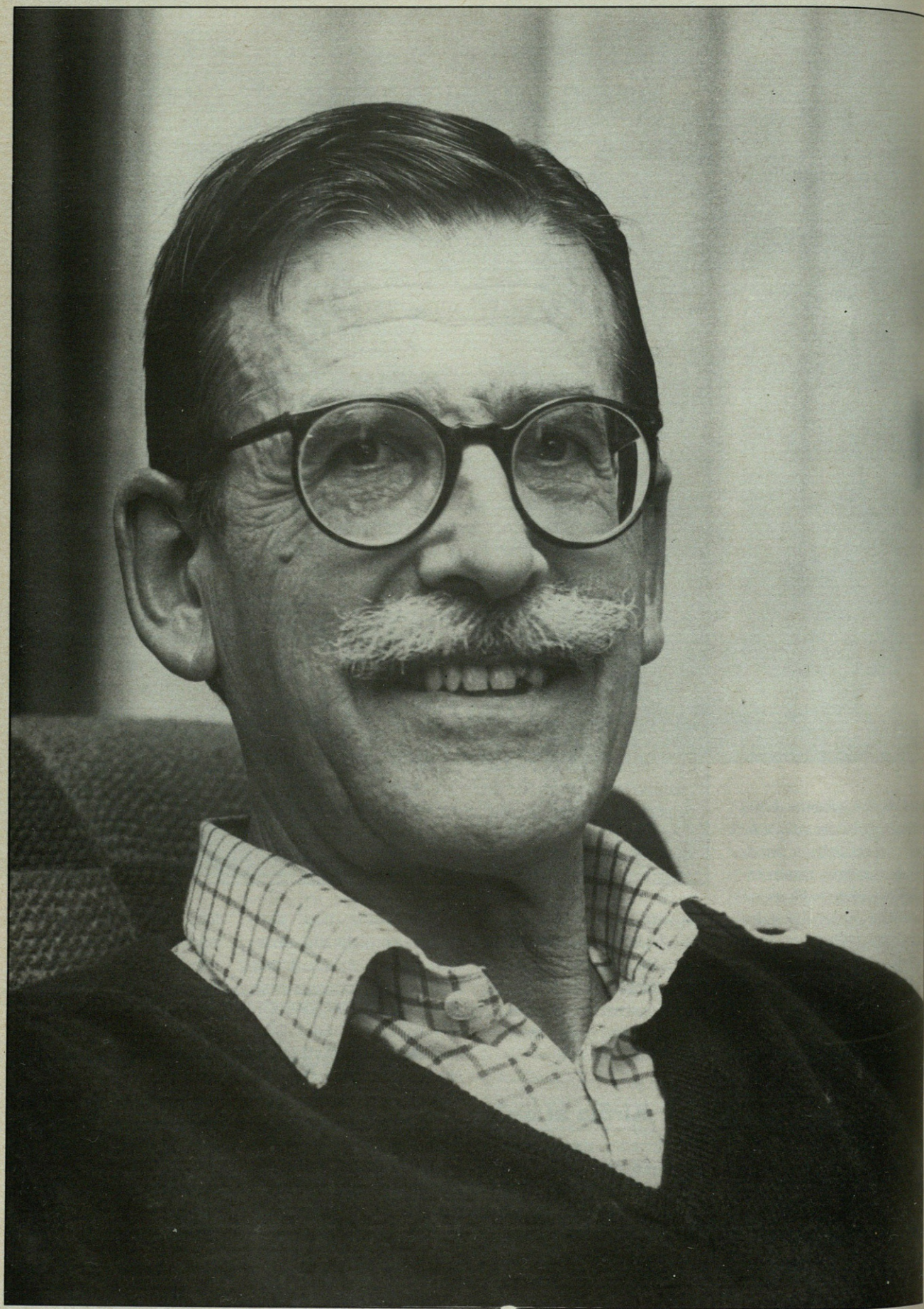
Gero eta txiristaleku gehiago egiten ari dira Euskal Herri osoko udaletan. Guztira ia 30 pista daude Hego Euskal Herrian, eta Iparraldean ere ugariak dira. Nafarroa da agian atzeratuena dagoena instalazio

mailan, baina hiru pista egiteko proiektuak onartuak daude. Azken hamar hilabeteetan federatu fitxa ateratuak 600 gazte izan dira, baina skaterrak milaka daudela kontutan harturik nahiko laburra geratzen da zenbaki hau. Euskal skater-ek «street» eta «half-pipe» modalitateak praktikatzen dituzte. Lehena, kaleetako edozein gauza aprobetxatuz egiten dena, eta bigarrena, «U» antzeko irristalekutan egiten dena. Tony Hawk edo Morris Wainwright ipar amerikarrak eredutzat har-

turik, Marcelino Castro, Jon Ander Ariño, Alfonso Fernandez... eta beste euskal skater askok, Europako Txapelketan parte hartzea dute helburu. «Ez zaie axola nola edo non joan —azaltzen du Arigita jaunak—. Hoteletan lo egitea ere ez dute nahi izaten. Normalean nahiago izaten dute «U»aren azpian lo egitea musika «bea-ty»-a edo «hard-core»-a entzuten duten bitartean».

Amagoia Iban

arren, beste edozein kirolarik bezain beste eskubide ditu nolabaiteko babes ofiziala izateko». Estatu espainoleko lehen sailkapena osatu dute aurretik, bertako lehen postuetan beti izen euskaldunak azaltzen direlarik. Legalizatu gabe oraindik, Kirol Kontseilu Gorenaren aurkako salhaketak bat luzatu dio federazio honek. Arartekoari, «mutil bauek kirola egin nahi eta nazio arteko txapelketetan ezin parte hartzekotan aurkitzen direlako —jarraitzen du esaten Arigita jaunak—. Eskatzen duguna skatea kirol bezala onartua izatea da. Gure eskaera ez badute onartzen, ez dut inolako zalantzarik izango

«Independentziarako prozesua gero eta fiteago doa»

A buztuaren 14an azkenekoz espetxeko atea zabaldu ziotenetik, 59 urte bete dituen Julen Madariagari tarte berria zabaldu zaio.

ETAren sortzaileetako bat izanik hurbiletik segitu izan ditu azken hamarkadako gertakizunak, Francoren kontrako garai latzak, transizio politikoa eta independentziaren aldeko uholde zahar eta berriak. Iparraldean 30 urte eman ondoren Bilbon finkatuko omen du etxea.

ARGIA. 1961ra arte Bilbon bizi zinen, eta orain berriro ere zure hirira itzuli zara hogeitahamar urte beranduago. Zer nolako aldaketak igertzen dituzu ordudanik?

J.MADARIAGA. Hori ez da horrela. Ni espetxeratua izan aurretik nire lana zela eta, fabrika Amurrión genduen eta, maiz etortzen nintzen, eta pasatzerakoan ama eta anaiarrebak ikustera etortzen nintzen, baina egun bat, bi edo asteburu bat ematera. Egia da, bestalde, ez naizela Bilbon bizi izan azken hogeitahamar urteetan.

Aldaketa batzu guztiz hunkigarriak izan dira niretzako, joan den egunean egon nintzen Etxebarria parkean, eta hori guztiz berria zen niretzako, hori eta

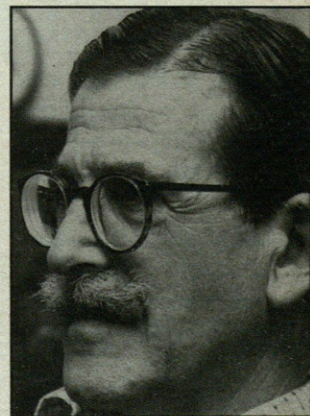
Begoñako auzoa. Bi orduz ibili nintzen ezagutzeko, udaletxeko plazatxotik atera eta Etxebarrieta anaien plazatik itzuli. Euskara dela eta jarrera desberdinak ikusi ditut, Bakion egon nintzen eta hor denak erderaz ikusi ditut, Bermeon berriz jente guztiak euskaraz egiten du, Bilbon ere ikusi dut haur talde bat euskaraz egiten Albiako Enparantzan.

A. Kartzela, alde egin behar izana, herbestera-tzea eta berriro kartzela ezagutu dituzu azken urteotan. Nolako da espetxeen egoera egun?

J.M. 1972an ezagutu nuen lehen aldikoz Fresnes. Baionako katedralean gose greban geundela txakurrak sartu ziren ke granada eta horrelakoak botaz. Han geunden Marc Legasse, Txillardegia, Telesforo ere bai... hogeitahamar bat. Txakurrak Madariaga ateraz gero momentuz besteak baketan utziko zituztela esan zuten eta jendea itota ikusirik, ateak zabaldu eta atera egin nintzen. Baionako espetxera eraman ninduten eta han jarraitu nuen gose greba. Egundatu pasata sendagileak izutu egin ziren eta Fresneseko hospitalera eraman ninduten. Han egon nintzen greba bukatu arte,

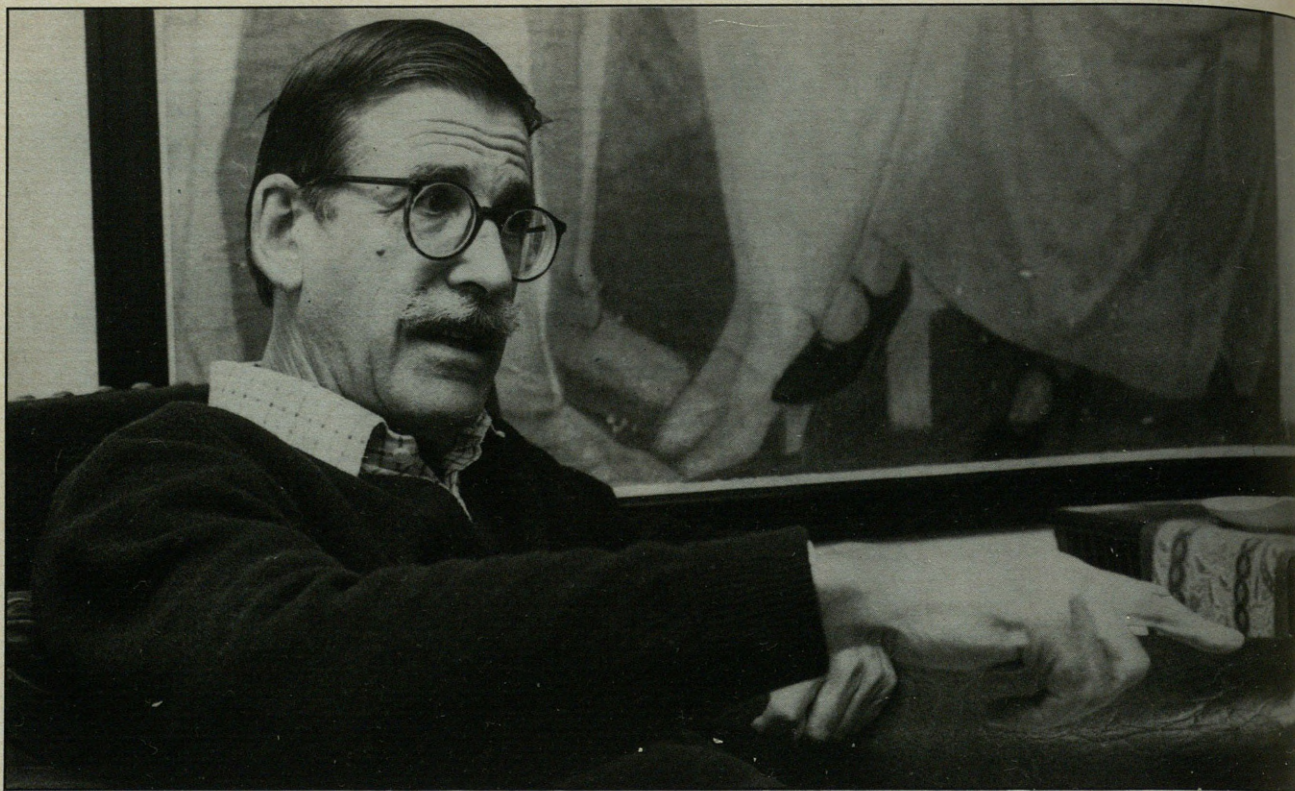
besteak baino bi egun gehiago, Maurice Abeberri nire legegizona etorri arte. Zazpi egun edo sendatzeko egon ondoren berriro espetxera, orain egon naizen Fresnesko espetxera hain zuzen. Otsailako egun batez Txilera bidali ninduten, ofizialki txiletarra nintzelako garai hartan.

Orain egon naiz berriro ere, eta Fresnes da Frantzia inperioko espetxerik txarrena edo bederen txarrenetarikoa bat. Euren helburua hor gizasemea zapaltzea. Han oso txarra da dena. Batez ere tratua. Patioa zortzi bider bost metrotakoa zen. Janaria oso txarra. Baina

N O R T A S U N A G I R I A

Bilbon jaioa ● Urriaren 11an 59 urte bete du ● ETAren sortzaileetako bat da ● Lau aldiz egon da espetxeratua ● 1972an Txilera herbestera zuten ● Cambridgen bukatu zituen zuzenbide publikoko ikasketak ● Bere aititak Lizarrako estatutua erredaktatu zuen

«Ziur nago Madrilgo gobernuarekin negoziatuko dugula».

guztu hori jasagarria da, txarrena tratua zen.

Espetxeetako beste gauza izugarri bat isolamendua da. Sei hilabetez egon nintzen ni isolatua 1969an, eta badakit zer den hori. Baina Jon Parot orain egon den bezala —hamalau hilabetez isolatua alegia— egotea izugarria da. Zergatik atera zuten isolamendutik? Gure herriak behin eta berriz burukatu zuelako horren alde, Iparalde eta Hegoaldeak batera. Oso polita izan zen. Zergatik atera Fresnesetik ekainaren 7an eta eraman gintuzten Bois d'Arcy elkarrekin? Ez dakit. Isolamendutik atera eta lehenengo hiru egunetan Jon hitz egiten egon zen gelditu gabe, eta nik dena entzuten nion. Hori egitea beharrezkoa zela konturatu nintzen. Fresnesko espetxean gela zikin batetan sartu zuten Jon, mamarroz beterik. La-bezomorroak, armiarmak, arratoiak... ahal zuen bezala bere txokoa garbitu eta bere

burua psikologikoki defendatu zuen. Igarobideetan zehar beti bakarrik, gelan hogeitabi ordu t'erdi bakarrik, patioan bakarrik... Beti horrela.

A. *Gaia aldatuz, inpendentziaren gaia jorratuko dugu. Abertzaleon aspaldiko nabia izan da independentzia, nola ikusten duzu zuk egungo unea eta alderdi eta erakunde armatuak egin dituzten mugimenduak?*

J.M. Betidanik kontside-

gero eta fiteago. Ekialdean gertatzen dena, Baltikoko herrietan baina baita ere Moldavia, Georgia eta Armenian; eta, hurbilago, Kroazia eta Eslobenian ere, hor dago. Kroazia eta Eslobeniak gerra erdi erdian independentzia aldarrikatzea gauza ederra da!

Une historiko hau oso oportunoa da guretzat, eta EAJko jendeak nola ez duen horrela ikusten da gehien harritzen nauena. EAKoek apur bat gehiago ikusten dute, baina hor dugu EAren

arren, ikuspuntu berdintsu duen Pujol bezalako batek anbiguo izan arren, hortan askoz argiago jokatzeko du EAJkoak baino. EAJk ez dauzka jokaldi guztiak eskuan HB eta ETari dagokionez. Sarritan entzun diogu Arzallusi Albania bat nahi dugula, goitik behera marxista-leninistak garela, estalinistak baino txarragoak. Batek baino gehiagok esan dit hori bluff bat baino ez dela Arzallusen aldetik, Arzallusek berak ez omen duelako sekula holakorik sinestu. Ondo daki ezker abertzalean badagoela marxista asko, baina hortik esatera estalinistak garela, ez dugula demokrazia onartzen, Europakoa ez dugula onartzen... hori guztiz bestelakoa da.

Catalunyan ez da HB edo ETA bezalako fenomenorik, beraz Colom edo Pujol bat ez dira beldur. EAJk esan ahal dioke bere buruari: hemen negoziaketa batetan sartzen bagara, eta aurrea

■ «EAJk ez dauzka jokaldi guztiak eskuan HB ta ETari dagokionez» ●

ratu izan dut nik independentziaz hitz egitea —eta burukatzearrarras oportunoa dela. Berlingo horma famatu hura erori zenetik denbora aldetik muga bat markatu da. Orduz geroztik prozesua azeleratuz doa,

oinarriko jende asko, alderdi buruekin ados ez dagoena eta zorionez gure jendearekin batera independentzia aldarrikatzen ari dena.

EAJk zergatik ez duen ikusten? Catalunyan EAJkoaren antzeko jentea egon

hartzen badute hauek, gorriek, non geratuko gara gu, Euskal Herriko erdia, eskuin-zentroa eta eskuina alegia?

Seguru nago Madrilgo gobernuarekin negoziatuko dugula, eta apur bat berantago Iparraldeko gure anaiekin- Parisekoarekin. Seguru nago alde horretatik Paris horren zai dagoela. Parisek negoziaketa hori lehen bait lehen izatea nahiko luke. Hortaz datu bat baino gehiago badut nik Fresnensen hartuta, eta baita Parisekoek negoziaketarako Madrilgo gobernuaren ETArekin gain garaipen polizialik ukanen dutela uste izatea alferrik dela erranez zirikatzen dutela.

Nire ustez Madril eta Parisekin negoziatu baino lehen Euskal Herriko beste abertzaleekin ere negoziaketa bat egin behar dugu, plataforma minimo batetaz adostasuna lortzeko ahalegindurik. EAJk ikustean baldin badu joko serioa eta benetazkoa dela, aurrerako pasu bat emango du, nik uste. Jadanik Lurraldearekin egindako ituna oso garrantzitsua da. Kontua da jakitea behin eta berriz garizko bat eta galtzuko beste bat emango diguten edo zinezko EAJren politika berri baten hasera denentz. Guk erakusten baldin badiugu zenbait gauzetan amore emateko prest gaudela eura ere beste urratsik egingo lukete.

A. ETArekin burruka armatuak zer nolako funtzioa betetzen du independentziarako bide horretan? Egokia deritzozu egungo jokabideari?

I.M. Nire pentsaera honetaz ezaguna da aspaldidantik. Beti pentsatu izan dut ETA Euskal Herriko beso

armatua baizik ez dela. Beso armatuak buru politikotatik pean egon behar du. Gure xedea autodeterminazioa, independentzia, gure herria berriz euskalduntzea, Iparraldea eta Hegoaldea batzea...da. Helburu horien arauera markatu behar da, estrategia eta taktika politikoa. Eta hori buru politikotatik batek zuzendu behar du. Negoziaketa edo itun bat burutzen badute eta, ondorioz, Hegoaldetik tropa okupatzaileak -armada zein polizia guztiak- espainaratzaren badiara ETArekin jokaera edo aktibitatea amaituko litzateke, su eten automatikoa

gertatuko litzateke. Negoziaketa lortu arte politikoki zuzendu behar da, eta negoziaketa politikoa lortu arte eduki behar dugu -etsaiak berak jokatzen duen bezalaxe- gure armada, baina txorakeria irudituko litzaidake gure indar armatua alboratuzea zerbait lortu arte.

A. Nork osatuko luke, zure ustez, delako zuzendaritza politikoa hori?

J.M. HB, KASEk, ez dugu ezer berririk asmatu beharrik. Nik esandakoa ETAK berak aspalditik onartua du, teoriak behintzat, ETA KASEko parte bat baizik ez da,

«Parisek negoziaketa arina nahiko luke».

eta estrategia hori KASEk markatzen du.

A. *Aspaldiko elkarrizketa batetan esaten zenuen abertzaletasunak eraman zintuztela sozialista izatera. Gauregun gertatu diren aldaketa guztiak ikusita, nola ikusten duzu sozialismoarako bidea?*

J.M. Marxismo baten aplikapen praktikoak, sozialismo errealak, zorionez, nahiz eta mingarria izan, porrot egin du. Zorigaitzez ez zen

azken 15-20 urtetan oso gaizki joan dela. Delako sozialismo errealaren porrotak kapitalismoaren porrota izkutatzen digu.

Nik marxistatzat daukat nire burua, nahiz eta kritikoa izan beti. Marxek berak esaten zuen munduan marxistarik izatekotan bera izango zela lehenengo antimarxista. Langileriaren diktaduraz mintzatzen zen "Kapitala"n, eta bost edo sei aldiz besterik ez du aipatzen. Burgesiak munduan menperatu

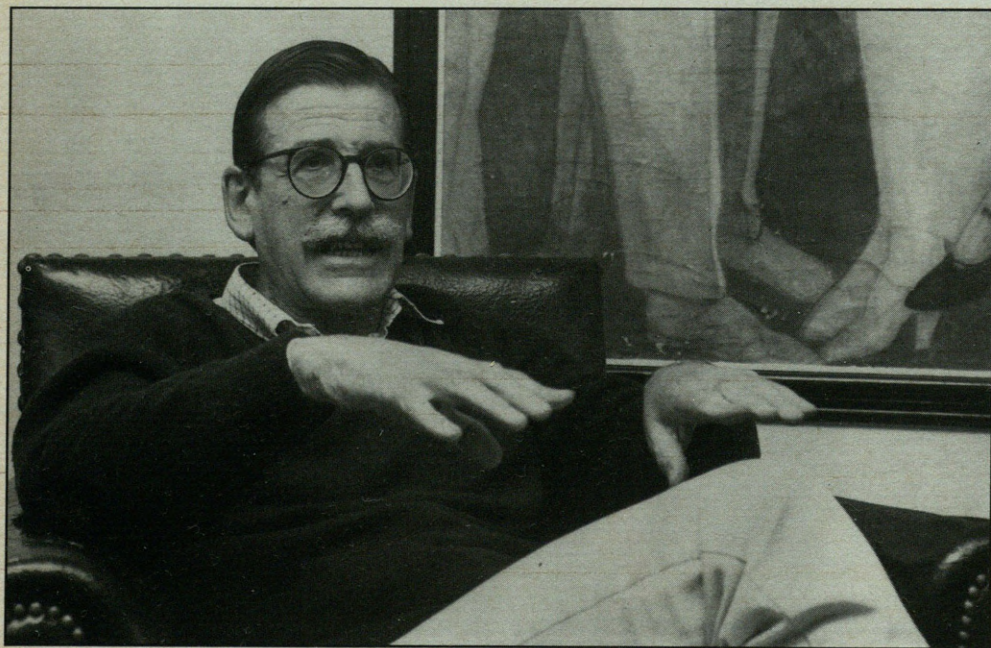
«Negoziaketa lortu arte gure armada izan behar dugu» ●

ez dut esan nazio askapena klase burrukaren forma bat denik, ez bait deritzot egia. Inork ez du hori demostratu, ez Marxek, ez Leninek, ez Gramscik ez Maok. Ho-Ki Minek sakondu zuen nazio arazoan. Momentu honetan ez dugu klase problema konpontzen ahal nazio arazoa konpontzen ez badugu lehenik. Euskal Herrian sozialismoa egiten badugu ez da izango Maorena bezalako, beti dogmatismoaren kontra izan bait naiz.

A. *Zein fase aipatuko zenuke adierazitako independentzia eta sozialismoaren bidean?*

J.M. Gure arazo nazionalak -eta honen barnean kultur arazoak, eta horren funtsa hizkuntza delarik- badu epe labur bat, badugu erlojuaren kontrako lasterketa, bestela ez ginateke Euskal Herria izango.

Klase burrukak badirau 2.000-4.000 urte gizona gizon denetik, edota 25.000 urte Cromagnonen arotik. Gure herriak guzti hori jasan badu, itxaron dezake beste hamar, hogeit edo hogeta-mar urte. Kultura da lehenengo salbatu beharrekoa. Orain dela hogeit urte ez nuen horrela ikusten arazoa baina okerrak zuzentzen saiatzen naiz. Ala salbatzen dugu gure kultura eta beraz herri hau, ala zertarako konpon orduan arazo hori frankoiberiko bilakatu bagara?

Lau aldiz espetxea ezagutu ondoren kalean.

Marxen benetako izpiritua aplikatu SESBen eta gero ekialdeko European. Hau ke gortina bat da. Sozialismo errealak porrot egin badu ere are handiagoa da kapitalismoak egindako porrota. EEBBek, adibidez, kapitalismoaren bururik nabarmenenak, munduko zor handiena daukate, 400.000 miloi dolarretakoa. Hau da, Mexico Argentina, eta Brasilek duten zor guztia baino gehiago. EEBBek molokotean bizi dira azken urteotan. Pentsak noizbehinka dio badirudiela atzerapen ekonomikotik ateratzen ari garela, horrek esan nahi du

duela, eta gutxiengoak menperatu duela gehien-go. Sozialismoan herriaren demokrazia izango genuke. Orduan, zertarako "dikadura" hitza erabili? Konparaketa basatia egiteko erabili zuen adibidea, baina berak esan nahi zuen zera gehien-goaren demokrazia gutxiengoaren gain, berez doa gehiengo horrek gidatu behar duela gizartea.

Leninen aportazioa kris-ona izan zen, eta Maorena ere baina ez nago bata eta bestearen zenbait gauzarekin. Zentralismo demokratiko delakoa ez dut sekula onartu, adibidez. Nik sekula

Iñaki Uriarte

120.000

ENTZULE

EGUNERO

EUSKAL

HERRI

OSOAN

ADI PROGRAMAZIO BERRIARI

EUSKADI

I R R A T I A

Esan eta izan!

Ikasgai bikoitza eman diogu hegoaldeko auzoari

ZORIONAK guri. Banuen gogoa kronika tonu baikorraz hasteko. Joan berriko egunek frogatu digute ingurukoez zertan bekaiztu ez dugula. Haien parekoak gutxienez bagarela. Espainia partean sortutako azken istiluek, kulturari dagokion neurrian, egoera lastimoso samarraren itxura eman digute.

Batetik, Frankfurt-eko liburu azoka dela eta, elkarri ganibetkadak jotzen ibili dira espainiar idazleak han eta hemen. Antonio Gala, Paco Umbral edo Buero Vallejo falta omen ziren, eta Juan Luis Cebrián edo Rodolfo Paramio sobran. Ogia trinitro eta ospea tolueno, inkestek eta iritzi trukeek debatea elikatu egin dute egunetik egunera. Espainian hirurehun idazleren zerrendarekin kontsensurik lortzerik izan ez duten bitartean, Euskal Herrian, aldiz, idazle bakarrak batu gaitu, eta ordezkatu. Aho batez bildu gara Atxagaren inguruan, eta hobe hori besterik ez izanda. Harro gaude gure ordezkariak, eta baita auzoari emandako dotorezia ikasgaiak ere.

— Ez da egia botereak intelektualak maite ez dituenik; ikasbide ederra eman dio Joseba Arregik Corcuera kide espainiarrari, Eusko Ikaskuntzaren kongresuaren baitan ●

Kortadik aitortu du Eusko Ikaskuntzaren kongresua dentsioegia izan dela.

BAINA ikasgaiak ez dira horrekin amaitzen. Madrilen bertako semetzat hartu duten bizkaitar batek, Corcuera ministroak alegia, estatistika harrigarri kaleratu du egunotan: Espainia metro karratuko intelektual gehiena

duen estatua dela. Kritikak aienatu alde erabilitako argudioa izaki, zenbaitek funtzio intelektualarekiko mesprezu gisa hartu dute ministroaren hitza. Egoeraz baliaturik, botereak sekula ez dituela intelektualak maite, esan ahal izan du inork. Eta ez da egia. Geure mugaz barne beha dezala, aitzitik. Lezio polita eman digu Joseba Arregi sailburuak Eusko Ikaskuntzaren kongresuaren baitan. Hegoaldeko auzoa ez bezala, geurean ministroa intelektual. Irakur, bestela: *«Eginbehar kulturala, bitzaren zentzurik sakonenean, eus-*

kal subjektu kolektiboaren antolaketak da. Eginbehar hau egiteko dago, bukatu gabea, eginkizuna da. Ezdeusetik abiatu ordez, tradizio eta material desberdinduetatik abiatuta. Ikasbide ederra eman dio Arregik kide espainiarrari. Han intelektualei muzin, eta hemen aurkitu ezin.

EUSKO Ikaskuntzaren kongresua aipatu dut arestian, eta baita segidan aipatuko ere. «Kultur antolabide berriak: Euskal Herria eta Europa» aski izenburu iradokorra da, eta ponentzien laburpenak aurretik irakurrita, alor askotako diagnostiko aski interesgarriak egongo zirela pentsa zitekeen. Eta halaxe gertatu da. Aurkeztutako lanen bilduma argitaratutakoan, mereziko du erosteak. Hain garbi ez dagoena kongresua bera da. Ez ote zen errazagoa eta merkeagoa —esfortzu aldetik— zuzenean liburua argitaratzea? Miramar jauregiko erlojupeko hitzaldi sorta besterik ez da izan eta. Debaterik ez, eta biztu diren apurretan denboraren arrazoiaz zapuztuak izan dira. Curriculumak hanpatzea legezkoa da, baina oraingo honetan lege bakarra izan da.

Eusko Ikaskuntzak berak duen nahaste-borrasteko tradizioa bete-betean islatu da kongresu honetan. Denetatik eta nahaspilatuta. Ez da aski, antolatzaileen argudioz, zientzia atomizatuegia dagoela aipatzea. Agian horregatik, hizlari pare batek soilik lortu du dozenatik gora entzule izatea. Edozein modutan, ez gaude autokritiketara jarrita, eta Edorta Kortadiren azken agurra erabateko sorpresa izan zen, kongresua dentsuegia eta luzeegia izan zela aitortuz. Aitorpen puntuala izan arren, ez dago gaizki horretara ohitzen joatea.

Josu Landa

EAJren porrotak Buesa du izen

GOBERNU hirukoitzaren hausturak Hezkuntza sailan Buesa jartzeak euskaltzaleen arteko giroa ilundu eta arduraz bete du. Larritasun osoz ikusi du hainbatek izendapen hori, euskararen etorkizuna baldintzatuko duen garrantzi handiko gertakizuna, euskal eskola eraikitze bidean ezarritako oztopo berria. Ez da izan, halere, bapatean suertaturiko ezustekoa. Azken hauteskundeetan UAren indarra oinarritzat harturik Araban gauzatu beharreko hizkuntz politika moteldu beharra agertu zuen Arzalluz jaunak. Arazoei aurre egin beharrean, herri honetako gehiengo den erdaldungoarengan izua eta diskriminazioaren mamuari lekua egin eta, norberaren eskubide demokratikoen izenean, herri honen funtsezko eskubide dugun euskalduntzea bera ukatu. Elebitasuna oinarri eta helburu duen hizkuntz politika oso baten porrota. Ereindako haziaren uzta, besterik ez.

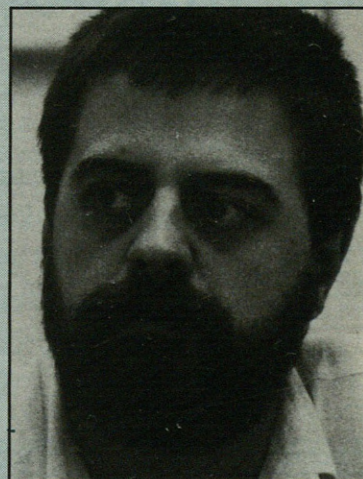
ESKUBIDEEN ukazioa eskolak berak gauzatzen du herritar gehienekiko. 16 urtez euskaraz jakin beharko luke herritar orok eta horren garrantzia, soil soilik, unibertsitatea erabat euskalduna bideratzea litza-teke.

Beste sail askoren norabidean ere antzeko bidea ikusten ari gara. Oinarri sendorik gabe etxea eraikitzea ezinezkoa suertatzen da. Egungo euskalgintzan errealitate gordina hori baino ez da, egunero, gizarte maila guztietan, ekinbide guztietan.

Komunikabideak euskalduntzeko bidean tresna egokirik ez. ETB1 bigarren mailakoa etxean bertan, diruz eta proiektuz askoz hornituago dabilen ETB2ren menpeko. Administrazioa euskalduntzeko egitasmo orokorrik gabe perfilen ezarpena udalerrietako %75ean hasi ere egin gabe. Helduen euskalduntze alfabetatzean, 10 urtez euskararen alde baino 10 urtez euskarari kalte lelo egokiago lukeen HABEren ondorioz, motibazioa erabat ahuldurik, gainbeherakada etengabea azken 5 urteotan, administrazioa langileen matrikula kopuruak honen larritasuna oraindik estaltzen badu ere.

HONA hemen aurkikuntza ikaragarria: euskararen aldeko indar bakarra izan dugun eta dugun herritar asko eta askoren borondate tinkoa ez omen da izan. Arinegi joan omen dira legeak, euskarari behar zen baino garrantzi gehiago eman omen zaio. Nonbait atzeritarren jokabidea dugu gaur egungo gaitz guztien arrazoi eta iturri bakarra. Hamarkada luzean zehar gizartean sorturiko eragite gune zein herri ekimen guztien aurkako politika sistematikoa ezarri ondoren, gaur egun nonbait ez da presio sozialik, euskararen aldeko politika ausartagorik eramateko modukorik behintzat.

Erabilpena sustatzeko ekinbideak baztertu, eskolaren euskalduntze prozesua bideragarria izan dadineko baldintzak ukatu, helduen euskalduntzerako motibazioa, administrazioan lanpostua lortzearena ezik, gutxiestu eta horren aldeko elkarteak zokoratu... horixe izan da EAJ izeneko hazia. Hamar urte eta gero uzta. Eta Buesa du izen.

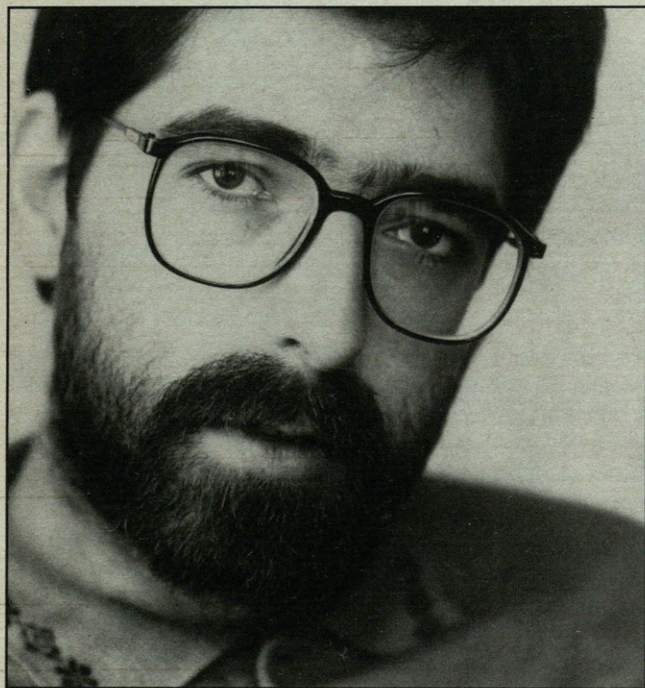

XABIER ALEGRIA

Iñigo Royo, azken urteetako argazkilari onenen selekzioan

Metodo fotografikoetatik aldenduz lan egitea gustatzen zaion artista

Madrileko Reina Sofia museoan «Lau norabide» argazki erakusketa inauguratu zen irailaren 19an. 48 argazkilarien artean bost euskaldun daude eta Iñigo Royorekin izan gara erakusketaz eta bere karreraz hitzegiteko.

«Argazkia ez dago arte bezala kontsideratua», dio Royok.

AZKEN hogeitaz urteetan Espainian egin den argazki onenen bilduma horretan egotearen garrantzia erlatibizatu egiten du Royok. Baina aukeratua izan ez balitz, pena handia hartuko zukeela onartzen du, erakusketa ikusi ondoren lekua baduela uste duelako. Izenburuko lau norabideak hauek dira: «Hausnarketa eta kontzeptua», «Ametsa eta iradokizuna» (Alberto Schommer arabarra aurkitzen da talde honetan), «Dokumentu tradizioa» (Koldo Chamorro arabarra dago hemen) eta «Medioari prozesua» (Royoren «Oroimen» bildumarekin batera Concha Elorza-Roberto Mota bizkaitarrak daude honetan). Artista gazteenak azken sail honetan bildu dira.

«Aukeratua izateak lan egiten jarraitzera bultzatzen nau, baina ez du inongo garantiarik ematen berez, motibazioaz gain ez dit ezertarako balioko», adierazten du 29 urteko argazkilari tolosarrak. «Era-

kusketa horretan egoteak ez du bidea erraztuko, argazkigintzaren mundua oso gogorra da eta oso gaizki dago», eranstean du. Autorearen argazkia edo argazki artistikoa egiten du eta Espainian arte bezala ez kontsideratzeaz kezkatzen da. «Argazkiak erakusketan dituzten galeria oso gutxi dago, eta Euskal Herrian ia batere ez».

Lan zaharrak ikusgai

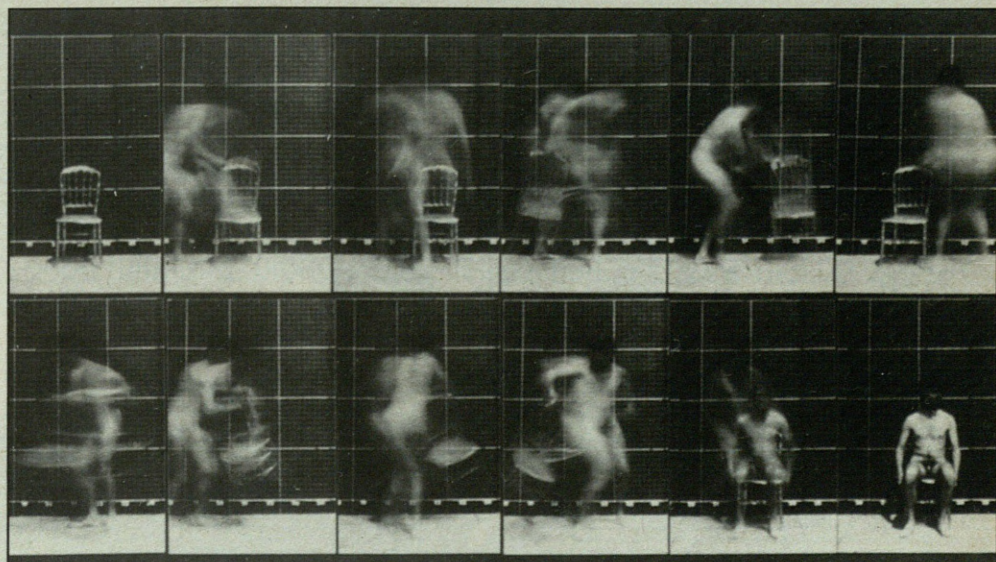
Iñigo Royok «Oroimen» sailleko sei argazki ditu Madril. Lana 1987koa da eta horixe aukeratu zioten 1990 arte egindako guztia bidali ondoren. Lan ezagunak dira eta oraintxe egiten ari denetik urrun xamarrak. Bilduma horixe da gehien erakutsi duena Royok: Tolosan, Madrilan (Foco-88 erakusketan), Barcelonan, Frankfurtan, Parisen, e.a. Arrakas ta izan du erakutsi duen leku guztietan.

Estilo anitzetako argazki-lariak lau talde horietan bildu dituzte. «Dokumentu tradizioa» sailean erreportai argazkiak daude, «norma-lenak», eta Royoren sailean, «medioaren erabilpena ez fotografikoena landu dutenak». Metodo fotografi-koetatik aldenduz lan egitea gustatzen zaiola aitortzen du.

Tolosako Kultur Etxean dituen ikasleei bere estiloa bilatzen laguntzen die, esperimenta dezatela gomentatzen die. Ikastaro asko «jasa» omen ditu eta hasten direnei argazkigintzarako zaletasuna piztutuz saiatzen da. «Argazkia zerbaitarako balio izatea lortu nahi dut. Ideia bat eduki eta hori landu. Argazkia bere bizitzaren zati bat izaten saiatzen naiz». Ikastaro teknikoegiak egiten direla dio, jende asko uxatuz.

Euskal estilorik ez dago

Ikastaroak ematea gustokoa eta ikasteko ona izateaz gain, beharrezkoa da Ro-

Mugimenduari buruzko serie bat ari da egiten orain. (Argazkia: Iñigo Royo)

yorentzat, argazkigintza artistikotik ezin daitekeelako bizi. Era askotarako enkargu komertzialak egin behar izaten ditu aurrera ateratzeko. Dirua behar da medio garestia delako. «Egutegi bat egitea gustatuko litzaidake, baina ez lirateke baserriak, paisaiak... azalduko».

Bekak jaso ditu Diputazioa, Eusko Jaurlaritzak eta Madrileko Kultur Ministeri-tzatik. Alde horretatik ez du

eragozpenik, baina superbibentziarako besterik ez dutela balio dio. Ez du uste euskal estiloa dagoenik, berarentzat ridikuloa da

Lanean jarraitu ahal izatea eta horretarako ideia izaten jarraitzea espero du artista tolosarrak

hori esatea. Jaurlaritzak antolatzen duen «Gure Arte» sariaren kontrako hitzak baditu Royok. «Pintura eta beste alor batzuetan ematen dutenaren bostena eman dute argazki alorrean. Eta formato zehatz batzuk bidali behar dira. Argazkia ulertzeko modu atzerakoia da», dio. «Pertxa batean zintzilik dagoen argazkia edo egurrean iltzatua aurkeztu nahi badut ez didate uzten».

Lanean jarraitu ahal izatea eta horretarako ideiak izaten jarraitzea espero du artista gipuzkoarrak. Alema-

nia, Frantzia, Jugoslavia eta Polonian argazkiak erakutsi ondoren, Eadweard Muybridge XIX. mendeko argazkilari ingelesaren serie batean oinarritutako lan bat ari da egiten. Mugimenduen sekuentziak egiten zituen animalia eta pertsonekin, mugimendua zer den erregratatzeko. «Muybridgetik abiatuz, aurkako tesian ari naiz lanean: argazki sekuentzia batek mugimendua zer den erakusteko ez duela balio frogatu nahi dut. Hilabete barru, lana bukatua edukitzea espero dut».

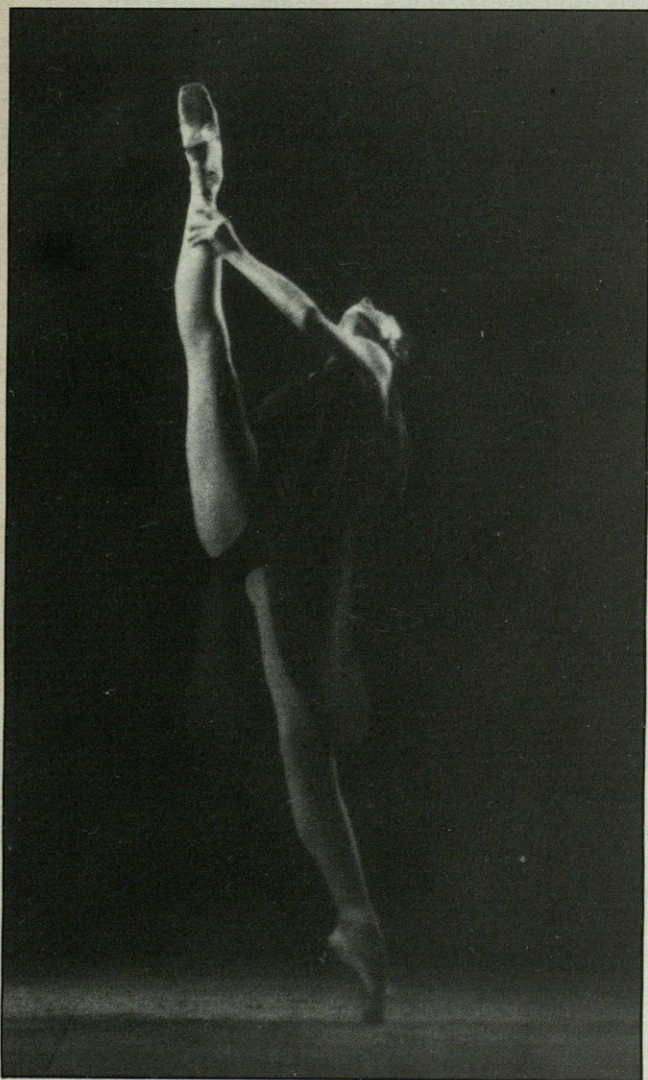
Orain dela 10-11 urte hasi zen Iñigo Royo mundu honetan, argazki liburu bat erregalatu ziotenean. Zinea askotu gustatzen zaio, baina egiteko zailagoa iruditzen zaio. Errebelatzen ikasi eta Psikologia ikasketak amaitutakoan Madrilera joan zen urtebeterako Diputazioaren laguntza batekin. Hango eskola batean egindako «Oroimen» bildumak ireki zizkion mundu gogor honetako ateak.

Joxemi Saizar

«Oroimen» izeneko bilduma da bere lehen lan serioa. (Argazkia: Iñigo Royo)

Euskadiko Balleta euskal lehen ballet profesionala bilakatu da

Norberekeriarik gabeko konpainia, kolektiboaren aldeko apostuan

Euskadiko Balletaren egoitzan lan gogorra egiten dute, gimnasilekuan sartu bezain laster nabaritzen da. Izerdiaren usaina sartzen zaizu sudurrean baina ez da batere ezatsegina, esfortzuaren emaitza da eta. Konpainia honetako proiektuen artean euskal kultura munduan zehar ezagutzera ematea, etxean gehiago dantzatzea eta euskal dantzarien harrobia indartzea dira aipagarri. Euren eskenatokia zabalik duzu bota begiradaxo bat!

ORAIN bi urteko Ekainean agertu zen Euskadiko Balleta. Baina istorioa ez da hain laburra, atzetik 6 urte-tako lana bait zegoen. Abentura 1983an hasi zen Angeles Sautiño eta Rafael Martíren inizatibaz. Bi profesional hauek dantza uzterakoan gazteen prestakuntzari ekin zioten, lehenengo Dancestudio-n eta gero Bilboko Ballet Gaztea-n. Bigarren honetan, Euskadiko Balletaren oinarriak eraiki ziren. Bere zuzendaria, Rafael Martík azaldu zizkigun sorrera go-

gorrak, «Bilboko Balleta Gaztearekin ikaskuntza garaia hasi genuen, dantzariak asko ikasi zuten eta ballet profesional batetik desafioari erantzuteko jendea prestaturik zegoen ikusi genuen», baldintza on hauen aurrean Euskadiko Balleta lagunarte profesional bezala sortu zen. «Hasieran Angeles eta biok bakarrik geunden, bi urte pasatu ondoren talde bat gogorra, horregatik gure lehenengo muntaia 'Horrela gara gu' izenarekin bat-taiatu genuen».

Balletean batasunarik ez balego eskenatokian nabarituko litzatekeela diote Euskadiko Balleteko partaideek.

Baina Balleta sortzeko beste arrazoi bat zegoen, dantzari migrariaren mitoa- rekin bukatu, hau da, dan- tzatzeko atzerrira joan behararekin behin betirako akabo. Martik azaltzen du jarrera hau, «nik gaztaroan maleta hartu behar izan nuen eta atzerrira joan, baina hau ez da horrela izan behar; artista bat non- bait jaiotzen da eta hor ba- zi beharke litzateke bere artea etxean garatzeko. Horregatik Euskadiko Ba- lleta bemen sortu zen,

euskaldunekin eta Euskal Herrian dauden senti- mentu guztiekin». Dena dela haiek ia ez dute dan- tzatzen Euskal Herrian. Kanpoan hemen baino ezagunagoak dira. Haiek erranen dute alde batetik hori ona dela Euskadiko kultura ikusten delako munduan, baina bestetik etxean dantzatzeko gogoia dute. Gainera Euskadin bes- te balletak ikusteko aukera dago (Bolshoi, Monacokoa) baina Euskadiko Balletak ez du dantzatzen. «Programa- zio arazoakizango dituzte- aipatzen du Angeles Sau- tiñok.

Euskadiko Balletak me- dicisa Eusko Jaurlaritzaren Kultura sailan aurkitu zuen eta oraingoz harremanak onak dira, gobernuak dirua ematen du eta Balletak ko- reografiak eta muntaiak prestatzen ditu askatasun

Hontza

LIBURUDENDA

Okendo kalea, 4
Tel. 42 82 89 Faxa: 43 12 56
20 004 DONOSTIA

**Euskal Herrian
geratuko da
Euskadiko Balleta
denen artean zerbait
ona eraikitzeko
asmoz ●**

Musikari euskaldunen soinuak koreografiatzeko gogoa dute Euskadiko Balletkoek.

osoz. «Gu, egoera pribilegiatuangau», esaten digu Angeles Sautiño zuzendariordeak, «kanpoko talde batzuetakoek komentatu digute baiet bai behartzen dietela muntaia konkretuak egiten». Martik gehitzen du, «ni guztiz askean naiz koreografiak aukeratzeko eta hori artista barentzat oinarritzkoa da». Diruari dagokionez, nahiko

ondo konpontzen dira baina gehiago lortzea gustatuko litzaieke, eta nori ez?

Euskadiko Balletan klasi-koak dantzatzeko dituzte, «Giselle», «Don Kixote», baina baita musika klasikoak berezko koreografiekin. Musikari euskaldunen obrak montatu nahi dituzte baina orain arte ezin izan diote proiektu honi ekin. «Balletaren basierak zire-

nez erreperitorioa ahalik eta zabalena egin dugu gure artea kanpoko jendearentzat ulergarriagoa izateko. Baina orain izen bat lortzen ari gara eta honek askatasuna emango digu gure gogoko koreografiak prestatzeko», komentatzen du zuzendariak.

Dantzari bat noiz arte da dantzari? Aho batez erantzuten dute guztiek, «bizitza

osorako. Eta nabizeta dantzaria izateari utzi, beti daukazu zerbait egiteko Balletaren barnean.

Dantzari kolektiboa

Guk gainera ikusi dugu nola eraikitzen den konpainia bat lehenengo harritik, horregatik gure ikusmena oso argia da eta barne baretik ezagutzen dugu mundu hau. Guk badakigu dantzariak bakarrik espektakulua ezin dutela egin; atzekaldeko jendeak beste garrantzia du eta gu mordo horretako partaideak izan gaitzke etorkizunean. Denak hasi ziren oso gaztetxo, 7 edo 8 urtekin, baina pixkat hazi arte ez zuten jakin dantza euren bizitza izango

Gaitzak ez dira gertatu behar berotzea ondo egin ezker.

Dantza Euskal Herrian eta Euskadiko Balleta

EGUN, ez dago zentsu zehatzik baina Hego Euskal Herrian 10.000 pertsona inguruk ikasten du dantza. Bizkaiko Dantza Irakasleen Elkartearen bidez jabetzen gara egoeraz, bere irakasleek 3.000 ikasleri ematen diete klasea. Hauen kalitatea ikusteko «Dantza Erakustaldiak» ospatzen dira bakarrik; Euskal Herrian ez bait dago Eskola Ofizialarik, irakasleen erregulaziorik edota ikasleak aztertze frogak. Hala ere, Euskal Herrian finkatutako irakasle batzuen profesionaltasunari esker, munduko konpainietatik 20 dantzari profesional dabilta. Bertako konpainiei dagokiez, baditugu bi gaurengungo dantzakoak, euskal dantzetako batzuk eta sortimen berriko Euskadiko Balleta.

Bere zuzendarien lanen emaitzak lehenengo aldiz

inpresio ona egin zigun. Profesionalitatea espero gabe, euren programaren burutzearen garbitasunak eta dotoretasunak harritu gintuzten. Orain arte jasotako laguntza ekonomikoekin eta eguneroko ahaleginei esker, Euskadiko Balletak dantza klasiakoaren teknikaren gain duen domeinua erakutsi du, eta baita estilo ezberdinei duen moldaketa (erromantikoa «Giselle»-n, karakterrekoa «Don Kixote»-n).

Euskadiko Balleta garbia de eskenatokian, arriskatzen du. 180 gradutako «Grand Jetés» (airean saltoa hanka zabalekin), «arabesques» (dantzariaren hankak mototsa ia ikutzen duen), birak eta hainbat orekak airean izanen gaituzte. Baina dantzari bat ez da hori bakarrik. Dantza publikoaren gozamenarako (ez dantzariarena ba-

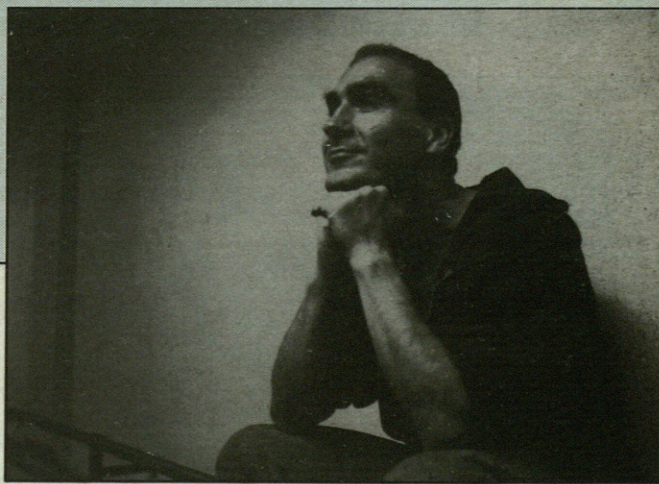
karrik) espektakulu bezala sortu zen. Nire eritzi pertsonala da Euskadiko Balleta teknika hutsarantz eboluzionatzeko arriskuan dagoela, hain hutsa izaten da ezen batzutan nagusikeria erakusten duten eskenatokian, eta ahazten dute dantzari eta ikuslearen arteko komunikazioa. Horrela publikoa bakarrik akrobazia zailetaz ohartzen da, eta birak, artistaren sentimendurik gabe, hotsak dira. Hauxe da edozein konpainiak duen zailtasuna; nola lortu oreka garbitasun tekniko eta sentimendu artistikoaren komunikazio artean. Hala ere, ahalegin han-

diena jadanik egin dute eta munduan zehar duintasunaz ordezkatzeko gaituen konpainia aurrera eramateko zuzendarien lana onartu behar dugu.

MARGA BAYO

Bizkaiko Dantza Irakasleen Elkarteko lehendakaria

Martík: «Artistarentzat, sortzeko askatasuna oinarritzkoa da»

te etxera. Rafael Martík aipatzen duenez, «dantzari hauek errealitatearekiko kontakturik izango ez balute, gaur ez lirateke zuekin mintzatuko, aldiz, atzerriko ballet ezagunago batetan kontratua izango lukete. Baina neska-mutil hauek ez dira kaxkarrak eta horregatik ez dute pentsatu bemen ez dago ezer eta, bagoaz erbestera

dantzan». Euskal Herrian ez bada ezer egon orain arte jendea joan delako izanda. Beraz, zerbait edukitzeko bemen geratu behar gara, eta orduan zerbait eraikiko dugu denon artean». Dantzan futbolearen bezalaxe, harrobia osatu egin behar da.

Amaia Nabaskues

zenik. Gaur ez dira kexatzen egunero 8 ordu entsaiatzen egoteagatik, aldiz, primeran pasatzen dutela komentatzen dute. Hau ikusi ezkeror harreman pertsonaletaz mintzatzen garenean haien eritzia kontsekuentea da, «lagun onak ditugu kanpoan, baina balletan bokerenak, horregatik Balle-

ta indartu nahi dugu kolektibitate bezala, jendeak ez du bakarkako egitasmorik. Gure harremana berezia da, une txarrak badaude eta beharrezkoa denean oibukatzen dugu baina hori ere laguntasunaren gauza da. Gainera batasunarik ez balego gure artean, eskenatokian narbarituko litzateke». Dantzariak besteengandik bakartua, errealitatearekin kontaktu gutxikoa ematen du baina ez da egia edo behintzat Euskal Herrian dugun egoerak baldintzatzen ditu dantzariak, haiek Euskal Herriko ordezkariak izan nahi dute munduan zehar eta beti itzuli nahi du-

Musikari
euskaldunen obrak
muntatu nahi dituzte
baina orain arte ezin
izan diote proiektu
honi ekin ●

Argitaraberria «Libertango» diskoa

HATk tango musika eraberrituz akordeoia eguneratzea du xede

Astor Piazzola, 40-50 urtetan tangoaren iraultzaile izan zenari diskoa eskaini dio HATk. Joxan Goikoetxea da kaleratu duten diskoaren bultzatzailea.

Joxan Goikoetxearen ustez, akordeoia bilakaeran dagoen tresna da.

HERNANIKO Akordeoi taldeak esperientzia berriei ekin die lan berrian, musika tresna hau tradizioz izan duen eremutik atera eta musikagintzaren alor guztietara normalizatzeko.

Horretarako, lan dexente burutu du lehen zazpi lagunek eta orain hiruk bakarrik osatzen duten taldeak. Izan ere, pedagogi ikastaroak eginak dituzte atzerrian (Avignonen, e.a.); bestalde, kontzertuak emateko formula berriak bilatuz, akordeoirako piezetatik abiatu eta Piazzola hartu zuten langai, bere musika oso sugerentea zelako eta neurri batean muntaia dramatizatua egin zitekeelako.

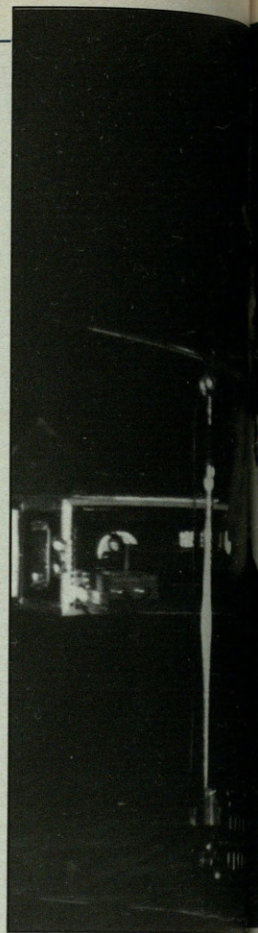
Tantaka antzerki-taldearekin harremanetan hasi eta Koldo eta Garbi Losada antzezleekin jarri ziren martxan ikuskizun hau kalera eramateko, tangoa dantzatzu eta aldi berean kantatuz, «tango baten historia tipikoa da, alde tragikoa eta guzti», dio Joxan Goikoetxeak.

Astor Piazzolak tangoaren haustura eragin zuen,

erritmoak moldatu eta denak —jazza, blue eta abarrek— bilduz benetako iraultza ekarri zuelako, baina ondorioz Argentinan oso kritikatu izan zela. «Honen arrazoia, nabiz egure muntaiakoa balakoa ez izan, zera zen, argentinarraren piezak ez zituzkeela dantzatu ezta kantatu ere, tangoaren etapa berri baten aintzindaria izan zela, alegia», esaten du Joxanek.

Taldearen proiektua patzearakoan, berriz,

Piazzolak tangoarekin burutu haustura HATk akordeoiarekin egin nahi duenaren erreferentzia da

HATk
etengabeko
bindikapena
utzi eta
eguneroko
lanez
akordeoia
musika joera
guztietara
zabaltzea du
helburu.

moa ez da akordeoi talde bati, moderno itxuraz jazzteko, bateria eta kitarra gebitzea, borren gutxi landuta eta borren bilakera eskasa izanduen musika tresna hau egungo musika egiten duten taldeetan integratzea baizik.

Horretarako, hainbat musikagileren lankidetzaz bilatu dute, «Aitor Amezaga, Jimmy Arrabit, Jean Paul Gilles, Angel Unzu eta beste hainbat gauza berriren bat egin nabian ari zirenen, eta gure proiektua erakutsi geinienean, zuen originaltasunaz barrituta geratu ziren».

Baina tango doinuaren aukeraketa abiapuntua besterik ez da, «akordeoia nahirik egina, bemendik aurrera beste proiektuak burutuko bait ditugu, nahiz beste musika-moteki buruzko monografikoak nahiz guk sor-

tutakoak, konposizio-lanak ere bai bai du bere garrantzia».

Akordeoia, esan bezala, talde baten osagarri hutsa izatea bilatzen dute, «orain

ideiak kanporatzeko bidea besterik ez da».

Disko honetan agertzen diren hamaika piezak Astor Piazzolak sortuak badira ere, HATk berorien bertsio

badago zerbait; adibidez, aipagarria da Jesus Mari Esnaola egiten ari den lana. Gure belmuga, Frantzian Richard Gallianok lortu duen mailara iristea da», erantzun du Joxanek.

Euskaraz egin ohi den musikagintzatik urruntzen diren joera berriek dituzten eragozpenak aipatzen ditu hernaniarrak, «orain arte disketxeek batere jorratu gabeko euskal musikagintza bultzatzeko arazo ugari jarri izan dute, baina poliki-poliki kaleratzen ari da zerbait, adibidez Inaki Salvadorren diskoa, Golden Apple Quartetena edo gurea.» Era berean, horrelako diskek euskaraz egiten direnek erabiltzen dituzten zirkuituetatik zabaldu beharra aipatuz amaitzen du HATko arduradunak.

■ Tango akordeoiaren iraultza hasteko abiapuntua besterik ez da; hortik aurrera, beste musika-motak ere jorratuko dituzte HATkoek ●

arte gure inguruanezarritak zuen joera klasikotik kontzeptzio zabalago batean murgiltzea, okerrekoa bait da tresna mugatua delako ustea. Ideia hori medio, talde horrek jotzen duen musika motaren arabera tresnekin bat egin behar du. Neure eritziz, musika-tresna, norberak dituen

modernoa ematen saiatua da, «konponketak egin ditugu, Piazzolaren beraren abotsa sampleatuz, sintetizadorea erabiliz, biolina eta biola gebituz, e.a.».

Akordeoiaren eguneratzean Euskal Herrian beste bultzatzaileak dagoen galdetzean, «orain arte oso gutxi egin izan da, baina

Ritxi Lizartza

Belgiarrak dira aurtengo ohorezko gonbidatuak

Arte Garaikideko Nazioarteko Azoka Sektoreko krisi ekonomikoaren itzalpean

Frantziakoez gain, beste hamar estatuetako arte-galeriek hartu dute parte Parisen burutzen ari den Arte Azokako hamazortzi-garren edizioan. Ausardia gutxi kritikoen ustetan, tendentzia berrietarako toki eskasa balore seguruagoen mesedetan.

ZERGAK direla eta ez direla kezkatu agertzen dira Europako arte martxanteak, inbertsiontarako gogo gehiegirik gabe. Eta hori nabaritu egiten da Parisekoa bezalako arte azoketan. Aurtengoan eskeintza berriak urriak dira oso eta interesateena agian Luc De-

P. Alechinski: «Ez gara mintzairaz fido».

leu-ren sarrerako Garaipen Arkua eta Belgikako erakusketa antologikoa.

Deleuk berak «orbanisme» izenaz bataiatutako

joerakoa da erakusketa sarrerako muntaia. «Orbanisme», arkitektura, hirigintza eta eskulturaren arteko mugak gainditzen dituen;

L. Deleuren praktikan, industriako objeto berziklatuz egindako piramide, obelisko, eta antzerakoak. Artista belgiarrei eskeini-

tako «Dinamika garaiki-deak» erakusketa kolektiboan hamabi izan dira aukeratuak, horien artean Pierre Alechinski *Cobra* mugimenduko artista gazteena. Cobra, Kopenhage (Co), Brussela (Br) eta Amsterdam-eko (A) artistek 1948-1951 urteetan eratutako taldea izan zen, Europa Iparraldeko arte-produkzioa deszentralizatzeko bozkaziaz. Talde gisa denbora laburrez iraun arren, eragin handia izan du haien lanak, aurtengo udan Ostende-n egindako «Cobra-Post-Cobra» erakusketak argi agertu duenez.

Alechinski-k amankomuneko zerbait somatzen du belgiarren lanetan, humore

■ «Onartzen dut Margrittek gauzen disparateari erreparatzeko nolabaiteko begirada berezia sortarazten duela nigan» ●

berezia, literaturarekiko hurbiltasuna... Horrela azaltzen du, esaterako, bera eta Magritte-ren arteko lotura «Ez dut sekula harenaren antzeko pinturarik egin ezingo nuke hark bezala pintatu baina onartzen dut Margrittek nolabaiteko... gauzen disparateari erreparatzeko nolabaiteko begirada berezia sortarazten duela nigan».

J.M. Heritz

Asterixen ibilaldi berria «Larrosa eta ezpata»

Batzuren ustez Asterix ez da berdina 77an Goscinný gidoigilea hil zitzaionetik, haren ukitua falta. Baina Uderzo dibujanteak bizirik nahi zituen galesak eta bere gain hartu zuen gidoi eta irudien ardura, eta azken ixtorioa hilaren 18an plazaratzekoa da Europa osoan, dagoeneko sei milioi ale saltzeko prest. Oraingo honetan gainera, emakumeak protagonista. Komikietako pertsonaiarik ezagunenetakoak dira, dudarik gabe, Asterix, Obelix eta gainerakoak, Euskal

Herriko erdal egunkari batek zioenez hainbat hizkuntzetara itzuli izan baita, besteak beste «euskara, latina eta brailea (itsuenak)».

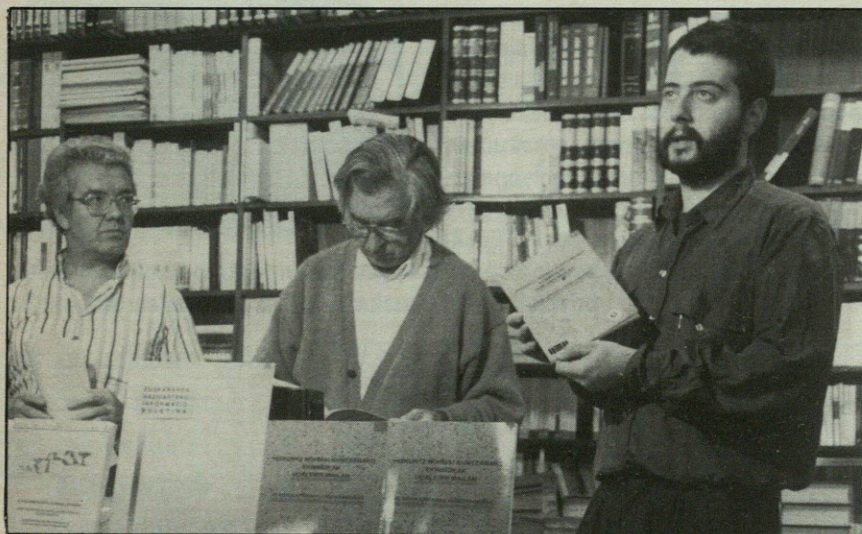
Federico Felliniren irudiak ikusgai

Gehienak erotikoak dira, edo pornografikoak, eta denak Ennio Flaianori dedikatuak. Lan ugari egin zuten elkarrekin Fellini zinegileak eta Flaiano idazleak, lagun handiak ziren gainera. Fellini filmetarako fantasiak gauzatzeko egiten zituen irudiak eta, Flaiano erotomano amorratua izaki, har bidaltzen zizkion. Horietako berrogeitamabi erakutsiko dira urriaren erdirarte Italiako Ivrea herrian.

Eskulturak babesteko sistema berriak

Joan den irailaren 18an oinaren parte bat galdu zuen David eskultura famatuak eraso baten ondorioz, Florentziako museo batetan. Mende oso batez gertutik ikusteko aukera izan dute bertaraturiko bisitariak baina, eraso berriak ekiditeko asmoz kistalezko babes-hesia jartzea erabaki dute museokoek. Kristalak bi metrotako altuera izango du eta David osoa inguratuko du, estatuatik larogei bat zentimetrotara. Etorkizunean, gainera, museoan dauden Michelangeloren gainerako eskulturak ere sistema berberaz babesteko asmoa dago.

T E I L A K

■ HIRU ARGITALPEN KALERATU DITU EKB-K

BAT soziolinguistika aldizkariaren bostgarren alea, Euskararen Nazioarteko Informazio Buletina eta Hizkuntza Normalkuntzarako Ekinbideak Udalerri Mailan dira hiru argitalpenak. Lan hauen bidez, EKBren asmoa, Euskara Europara zabaldu eta euskararen inguruko lanak erraztea da.

■ GALEUZCA LITERATUR TOPAKETAK IRUÑEAN

IRUÑEKO Nafarroako Museoa egingo dira urriaren 31tik azaroaren 3ra arte Galeuzcako literatur topaketen VIII Ihardunaldiak. «Saioa, filosofia eta literatura artean», «Tradizioa eta haus-tura gaurko poesian» eta «Irakurle arrunta ala kultoarentzako narrazioak» izenburuarekin, saio, poesia eta narraziogintzaren inguruko gogoetak izango dira; eta egunero aurkezpen hitzaldi, mintzaldi eta kantaldia ere izango da. Hitzaldietan, besteak beste,

Eduardo Gil Bera, Antoni Mari, Juan Mari Lekuona, Xosé María Alvarez Cáccamo, Ramon Saizarbitoria eta Bernardo Atxagak parte hartuko dute; eta kantaldietan, Ovidi Montlor, Toti Soler, Emilio Cao eta Mikel Laboa.

■ HEGOAMERIKETAKO TALDEAK ERRENTERIKO ANTZERKI JAIALDIAN

HEGOAMERIKETAKO antzerki erakusketa bat izango da azaroaren 2tik 17ra bitarte ospatuko den Erreteriko Antzerki Jaialdian. Bertan, Argentina, Brasil eta Venezuelako taldeek parte hartuko dute eta hitzaldiak, eztabaidak eta clown ikastaro bat ere izango dira. Antolatzailea, Erreteriko Udal Antzerki Eskola da eta bertako arduradunak Ur taldeko partaideak dira ere. Eskola honek, Gipuzkoako beste bost udalekin batera, abenduaren 12tik 15era bitarte ospatuko den Gipuzkoako Kafe Antzerkia ere antolatu du. Ur taldeak bestalde, 91-92 ikasturterako hiru tailer muntatu ditu Erreterian.

«Hortxe legoke kultura bakoitzaren iraupena, alderdi estatiko eta dinamikoaren bateratzean, alegia».

Joxemartin Apalategi.
Egunkaria, 1991-X-8.

«Zuzeneko ikuskaria denez, beti bizitzen duzu antzezlan bakoitza; publikoa alde bazu zu ere borrela zaude eta alderantziz, publikoa aurka dagoenean zuk ere nabaritzen duzu gaitzespena. Orduan jendearen laguntza erabakiorra da. Argi dago zorerrek ere ez baduzu sinesten antzeztan ari zarenean inork ez duela sinesten».

Amparo Larrañaga.
El Diario Vasco, 1991-X-10.

«Argazkigintzaz, kamarak nahiko hotza den zerbait ematen dizula eta zuk zerbait geiago lortu behar duzula pentsatzen dut, borregatik kreatiboagoak diren argazkiak egiten saiatzen naiz, bai onerako bai txarrerako, neurri batean pentsa araziko dutenak».

Susana Garai.
Egin, 1991-X-10.

«Nola berreskura genezake
historiarekiko konfidantza,
nola lortu manipulazioaren
aurkako txertoa?,
historiaren barnean ez,
behintzat, ezta obizko
historiografian ere. Bidea
ikuspuntu linguistikoa da.
Horrela gizakiaren ideia,
sentimendu eta ekintzen
historia egingo genuke,
bizikuntzen bilakaeran
barrena».

Jose Maria Sanchez Carrión
'Txepetx'.
Egunkaria, 1991-X-9.

«Gure herriak jasan duen
politika kultural inestableak
eragin handia izan du
musikan, eta antzeko
politika sendo bat azkeneko
hamar urteotan bakarrik
basi da eratzen. Dena dela,
kultura bat ez da hamar
urtetan egiten. Horrela,
musika interpreteei
dagokionez, adibidez,
bagoaz poliki-poliki baina
oraindik gure igaroa
ordaintzen ari gara».

Jon Bagües.
Egin, 1991-X-10.

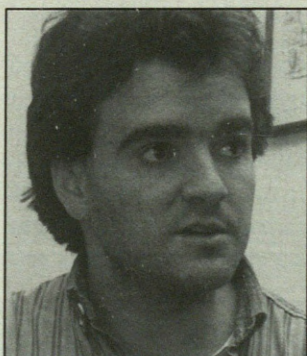

T X U T X U - M U T X U K A

HURRENGO URTEAN ERE BI PASTORAL ZUBEROAN

AURTEN gertatu bezala, bi pastoral izango dira antolatuak hurrengo urtean eta Zuberoako bi herrik emanak. Batetik, Santa Grazin, Junes Casenave Harigilek idatzitako «Santa Kruz» apaiz gerrilariaren bizitza emango dute eza-gutzera. Bestetik, Barkoxe herriak ere bere pasterala antolatuko du eta oraindik zehaztuegi ez badago ere, badirudi bertako seme izan zen Etxahunen benetako bizitza izango duela kontagai.

N O R - N O R I - N O R K

JON BERGARETXE

kantari oartzuarra izango da Altxürükun azaroaren 3an Zuberoako VII Kultur Astearen barnean ospatuko den kantaldian. Herrialdeko alderdi guztiak agertuko dira hamabi elkarteren artean antolatutako egitarauan. Guztira hamalau ekitaldi izango dira urriaren 25etik azaroaren 3ra bitarte burutuko den aurtengo Kultur Astea. ●

I. CERRAJERIARI

eskaini diote Donostiako San Telmo museoan bere azken lanak erakusteko aukera. Tamaina handiko sei pintura lanek eta hamabosna jarritako lau seriek osatzen dute pintore gasteiztar honen erakusketa. Kultura Udal Patronatuak argitaratu duen Juan Manuel Bonet kritikoak idatzi du. ●

ITXARO BORDAK

«Bestaldean» izeneko poesia liburua kaleratu du. Itxaro Bordaren liburu berria Susa literatur argitaldariak kaleratu du oraingoan ere. Argitaletxe honek orain dela gutxi argitaratu duen beste lana Xabier Montoiaren «Non dago Stalin» izeneko liburua da. Hiru poesia liburu idatzi ondoren nobelaren bidea jarraitu du orain Xabier Montoiak. ●

Natura

Eulitxorien txikitasun harrigarria

AMERIKA osoan, gu-
txienez, hirurehun eta hoge
eulitxori espezie desberdin
topa daitezke. Benetan har-
rigarriak, euliarena baino
tamaina txikiagokoa den
txori honek eskaintzen di-
tuen ezaugarriak. Egun ez
da ezagutzen eulitxoriek
adina kolore kalitate eta
distira dutenik. Baita duten
barietatea ere ezezaguna da
beste edozein hegazti mo-
tarekin gonbaratuz gero.

Beren apainketa eta pres-
taketa gako hurbil hur-
biletik begirata bakarrik
soma daiteke. Alde batetik,
pigmentazioa eta kolorake-
ta kimikoa «melanina» ize-
nekoaren ondorioa da, eta
honek beltza eta gris tonali-
tate berezia ematen die.
Bestetik, errefrakzioaren
fenomeno fisikoari esker
ere, zenbait lumak argia
deskonposatzen duten ze-
lulak sortzen ditu. Honen
ondorioz, aurrez aurreko

begiratuan lumaiak hartu
ohi duten argitasuna ikara-
garria da, piztera doala
ematen bait du. Halaber,
bere lumaiaren edertasunak
bat egiten du ezaugarrien
eragingarritasunarekin.
Beste hainbat hegaztiarekin
gonbaraketan, hegan egite-
ko gaitasuna izugarri han-
diagoa da eulitxoriarena.

Atzeraka eta zeharka egin
dezaketen bakarrak dira.

Bihotza, bronkio eta biri-
ka handiegia ditu gorpu-
tzaren tamainarekiko. Ho-
nek odolaren oxigenazio
azkarragoa onartzen die.
Minutuko berrehun eta be-
rrogei eta hamar aldiz arna-
sa har dezake eta segundu-
ko ehun aldiz hegalak mu-

Guinness-erako modukoa

FEISINGER ornitologoaren iritziz, eulitxoriek
«lanbide» desberdinak dituzte elikatzerakoan agertzen
duten jokaeraren arabera. Lumak galduz doazen neu-
rrian beren lurraldetasuna defendatzeko gaitasuna ere
galtzen dute. Orduko ehun kilometrotako abiadura ere
lor dezake. Liseriketa egiteko minutu bakar batzuk
baino ez ditu behar. Minutuko 250 aldiz hartzen du
arnasa. Erlastarra baino tamaina txikiagokoa, bi edo
hiru gramotako pisua eduki dezake. Espezie gehienak
Hego Amerikan kokatzen dira eta baita Kanada eta
Estatu Batuetan ere. Liseriketa guztiz azkarra du eta
gramoko hogeitamar aldiz kaloria gehiago kontsumitu
behar ditu etxeko edozein oilaskok baino.

gitzerraino ere irits daitezke.
Indar desgaste honen on-
dorioz, eulitxoriak egunean
pisatzen duenaren erdia ja-
ten errekuperatu behar du.
Oinarrian loreen nektarekin.

Egunero pisatzen duenaren erdia jaten errekuperatu behar du

hartzen ditu behar dituen
elikagai gehienak.

Lore desberdinetara zu-
zentzen dira, beti ere mo-
koaren tamaina eta forma
ren arabera. Hala ere, hon-
etarako egokitze gaitasun
izugarria ere badute eta ho-
rren baitako ohiturak erab-
alda ditzakete. Bestalde,
loreek ere poleneztapena
eulitxorien beharren arabe-
ra egokitzen dute, beste he-
gaztiekin gonbaratuta asko
ere kostu txikiagokoa bai-
zaie. Intsektuak, odol ho-
tzeak direlarik askoz ere
nektare gutxiago eskatzen
dute. Gainera, eguraldi ho-
tzean eta hezean ere hegan
egiteko gai dira, eta modu
honetara poleneztapena
urte osoaren zehar ziur-
tzen dute, erleek eta txime-
letek ez bezala. Elkarrekin
egokitzapena etengabea
dela esan daiteke.

Daukaten jateko gogoa
desmesuratua, mokoaren
espezializazioa, txikitasa-
nean loreekiko egokitze
gaitasuna eta, orokorrean,
edozein ezaugarri ezin de-
garriagoa egingo zaigu an-
malia honekin topatzeko
garaian.

O sasuna

G astronomia

Z ientzia

Laguntza
psikologikoaren
garrantzia

MINBIZIAK jotako pertsonak tratatzeko orduan laguntza psikologikoak duen garrantzia ikusirik, gai honetaz arduratuko den konbenio bat sinatu berri dute Osakidetza eta Gipuzkoako Minbiziaren Kontrako Elkarteak. Honen arabera, Arantzazuko erite-txean dauden gaisoak eta euren ahaideek, asistentzia psikologikoa izateko aukera izango dute.

Bide berri hau, beraz, orain arte erabilitako radioterapia, kimioterapia eta kirurgiari gehituko zaie besteak beste. Minbiziak sortutako kalteak, izan ere, bi maila hauetan neurri bere-tasuan ematen dira.

Datuek diotenez, urtero 2.300 minbizi kasu ematen dira Gipuzkoan. Horietatik %60 gizonetara dagokiena da, eta %40, berriz, emakumeetara.

Minbizi gure gizartean oso gaitz zabaldua da.

JOSE ANGEL ITURBEREN ELTZA

Iñaki Perurenarentzat

IÑAKI PERURENA

Orain dela hamar edo hamabi urte ikusi nuen lehen aldiz Iñaki Perurena. Gernikako plazan izan zen.

Enparantza honetan, ni gaztea nintzelarik, Narbanizko Ondarza eta Mungiako Cabrejas-en arteko desafioa ikusi nuen behin batean. Adituen ustez Ondarzak irabazi behar omen zuen, baina Mungiako Cabrejas txikiak altxada gehiago egin zituen eta, ondorioz, Narbanizkoen atsekabea handia izan zen.

Istorio txiki hau kontatzen dut Iñaki heldu arte honelako apustuak oso arruntak zirelako. Berak beste dimentsio berri bat eman dio kirol honi, eta horrexegatik, Iñaki eta bere adibidea jarraitu duten atletei eskerrak eman behar dizkiegu.

Azkenaldiontan ETBn ikusten dut Iñaki, eta ziur nago harriak jasotzen bezain ongi egingo duena

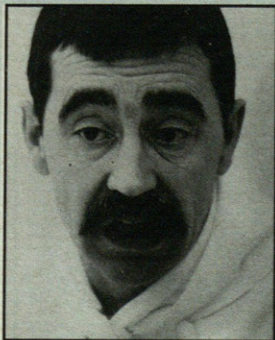
bere saio berria.

Tira ba, honako menua presta diot leitzarrari:

Lehen platera Nabarnizko onddoen entsalada foiez betetako galeperrekin. Bigarren, porruen zuku beroa ostrekin. Hirugarren, makailoa pil-pilean Mungiako piperr gorriekin. Laugarren platera txerri zankarra bere zukuan pataten purreaz. Postrerako, berriz, bainila-zukuzko milorri beroa txokolate garratzez eta magurdian pattarretan.

Bazkari hau laguntzeko Julian Larzabalena Bakioko txakolina, 86ko Corinto ardo beltza eta azkenburuetarako jerez goxoa, kafea eta kantu politeren bat.

Eta agurtzeko esan, asko poztuko ginatkeela Leitzako ostalari eskolatik honantz etorriko bazi-na eta aurtien Anoetako Belodromoan marka berri bat lortzeaz.

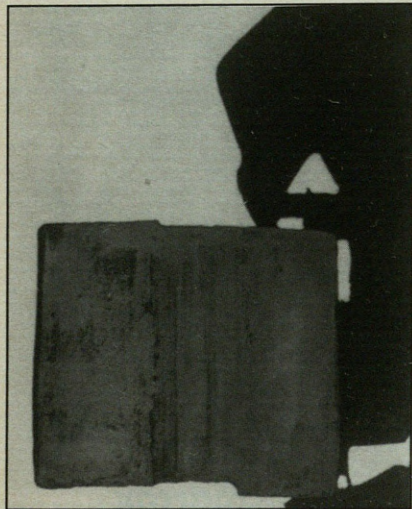
JOSE ANGEL ITURBE

Jaiotza
goiztiarrak
ugaltzen

Kezka handia sortu du Frantzia egindako inkesta batek, INSERM institutuak egindako azterketaren arabera, jaiotza goiztiarrak itxuragabe ugaltu dira azken urteotan Frantzia. 1971-74 urteetan %6,1 zen jaiotza goiztiarren portzentaia. Hau beherantz joan zen eta 1982rako %4 inguruan egonkortu zen. Baina data horretatik hona gora joan da eta 1985erako %4,8ra iritsi zen. Gainera joera gora jotzekoa da eta zenbait tokitan %7,7ra iritsiak dira. Jaiotza goiztiarrak ugaltzearen arrazoiak zera daiteke: haurdunaldian dauden emakumeen segimendu mediku txikiagoa egitea; lehenengo sei hilabeteetan batez ere. Arazoa kezkarria da, zeren eta ume jaioberriaren osasun-eGoerarentzat arriskua handiagoa izateaz at, umeen hilkortasun-tasa hazi egin bait daiteke.

ELHUYAR

Artea

Soulages-en ur fortearen plastikotasuna

PIERRE Soulagesen lanen erakusketa grafikoan bere obraren abstrakzio lirikoaren erakusgarri nagusienetarikoa batekin topo egiten dugu. Asko dira mundu osoan zehar Soulagesen lanak dituzten erakusketa iraunkorrak.

Oraingo honetan aurkezten diren lanak 1952tik 1980era bitartean eginak dira. Grabatuaren krisiaren garaikoak dira, kobreaki aurre egiten dion denborakoak. Bai grabatuan zein pinturan grinak

bultzatutako lanak dira, buru-belarri egindakoak. Lito-grafien krisiaren ondorenak.

Soulagesentzat lamina ez da helmuga, lanabesa baino. Helmuga tintaturiko lorratza da. Bere bilaketa hasieratikakoa bada ere, ez da benetazkoa, azken batean barnizak, azidoak, kobrea, erretxinea... materialak berezko estiloa osatzen dutenetik grabatuak berezko duten zer-baitetara abiatzen

bait dira.

Erakusketaren osaketan ohizko prozesua dagoen bitartean, bapatean zuriarekin topatzen gara. Urrats bakarrean etena dago, azidoak kobrea erretzean sortutakoa. Lan egiteko erarik zuzpergarrienetarikoa harri-dura sortzen du, ur fortearen prozedura aukeratzeagatik. Eta aldaketa horretatik hizkera bortitzagoa somatzen zaio artistari. Ur forteko bilaketan aurrera daramana, plastikotasunaren aurkikuntzarekin topo eginez.

● Gasteizko San Prudencio aretoan bertako arte eta usadio herrikoari buruzko **argazki erakusketa** interesgarria urriaren 27a bitartean honako ordutegian ikus daitekeena; lanegunetan 11.00etatik 21.30etara, eta jaiegunetan 12.00etatik 14.00etara.

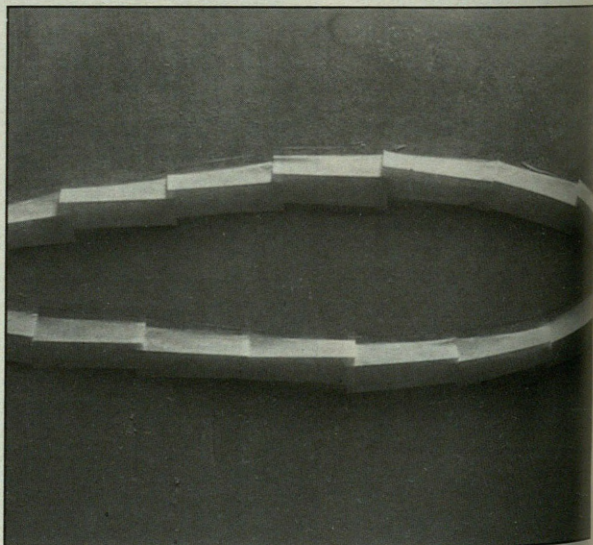
● Donostiako San Telmo Museoa Torres Oliverren obra dago ikusgai azaroaren 8a bitartean; epe berean ere, Intxaurrondo Larrotxene Kultur Etxean Maribi Erauskinen **pintura erakusketa** dago jendaurrean.

● Gipuzkoako Andoaingo Urigain Kultur Etxean urriaren 24etik azaroaren 10era Kultur Bideetan egitarauaren barruan antolatutako **Sendabelarrak era-**

kusketa erakusgai dago lanegunetan 18.00etatik 20.00etara eta jaiegunetan 11.30etatik 13.30etara.

● Gipuzkoako Irungo Amaia Kultur Zentruan **keramika erakusketa** Pilar eta Pablo Castrillo Gonzalezen eskutik ikusgai. Bertako Lan Kide Aurrezkitan erakusketa aretoan Larrañagaren margo lanak ikusi ahal izango dira urriaren 27ra arte.

● Iruñeko Ciudadela Mistoen Pabiloiko 1. go. solairuko aretoan «Nafarroa Oinez» erako osatutako **pintura eta eskultura erakusketa** dago bertan euskal artista kopuru handia elkartu delarik ekitaldiari laguntzeko helburuz. Urriaren 27ra arte.

AURTENGO «Gure Artea» arte plastikoen edizioan eskultura alorrean irabazle suertatu den **Josu Sarasua** azpeitiarraren lanak egunotan ikusgai dira Bergarako Kultur Etxean. Bertako Errotalde Jauregian ikus daitezke astegunetan 18.00etatik 21.00etara eta asteburuetan 12.00etatik 14.00etara eta 18.00etatik 20.00etara.

Jakin beharrekoak:

- Pierre Soulages. Aveyron. 1919.
- Erakusketa: «Urgatzuz -koak, 1952-1980».
- Erakustokia: Bilboko Arte Ederretako Museoa. Museo Plaza, 2. 48009. Bilbo. Telefonoa: 441 95 36.

- Epea: urriaren 4etik azaroaren 10a bitartean.
- Ordutegia: astelehene-tan eta jai egunetan itxita. Asteartetik larunbatera, goizez 10.00etatik 13.30etara eta arratsaldez 16.00etatik 19.30etara.

Musika

Tolosako XXIII. Abesbatzen Lehiaketak aurtengoan ere kalitatea du apustu

● Haur Abesbatzak zazpi izango dira aurtengoan: Euskal herriko hiru, eta Hungria, Noruega, Bulgaria eta Suediatik etorritako bana.

● Lehiaketan, besteak beste, Letoniako bi abesbatzek eta Lituaniako batek parte hartuko dute. Hauekin batera, Europako beste bederatziz herrialdeetatik etorritakoak izango dira.

DUELA ia mende laurden hasi zen kultur ekimen honen ahanzi ditu partaidetza eskatzen aritzen ziren garaia, eta orain abesbatzak dira haiengana jotzen dutenak tarte baten eskean. Hartu duen itzalari esker aukera egiteko moduan dago orain, eta kalitate hoberekoetara jo da, noski. Izan ere, berrogeitahamar

abesbatzek eskatu dute bertan parte hartzea, eta horietatik hemeretzi izan dira aukeratuak.

Lehiaketa hau European dagoen onenetarikoa da, hala esan zuten lehengo urteko zuzendari gehientsue-

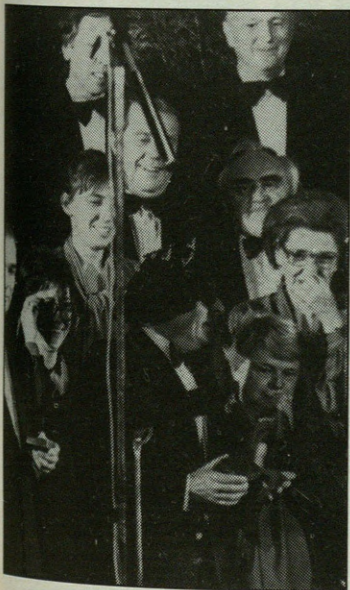
Berrogeitahamar abesbatzek egin ondoren bertan aritzeko eskaera, horietatik hemeretzi izan dira aukeratuak

nek, eta aurtan birbaiezte nahi eta espero da. Aurtengo edizioa urriaren 26tik azaroaren 3a bitartean ospatuko da, nahiz eta lehiaketari urriaren 31ean emango zaion hasiera. Bertan 1200 kantari izango dira, hamabi herrialde ezberdinetik etorriak. Euskal Herriko abesbatzei dago-kionez, berriz, lau izango dira bertan ari-tuko direnak.

Tolosa aldera hurbilduko den jendetza guzti hori dela eta, 1300 pertsonen osatutako ekipoa dute antolatzaileek. Aurrekontua, hala ere, baxuegoa da, eta hogeitamasei milioirekin konpondu beharra izango da.

JULIO KAGETA talde ermuarrak estudioetatik paseotxoan egin berri du bere lehen diska izango dena grabatzeko. Urrun joan dira gainera «Gor» diskatxe iruñarrak kaleratu behar duen plastikoa grabatzera, Bordeleko «Le Chalet» estudioetara. Lana azaroaren erdialderako dendetan egotea espero da, eta «Bihar eta berandu» izenez plazaratuko.

ZINKUNEGI
O P T I K A

HERNANI, 4
Telf. 42 06 24
20004 DONOSTIA

Antzerkia

Diru laguntza: arnasa bezain beharrezkoa

ANTZERKI mundua, nahiz eta bakarren batek kontrako ustea izango duen, ez da aberasteko biderik samurrena. Erakundeen diru laguntza, arnasa hartu beharreko airea bezain beharrezkoa bihurtu da.

Gipuzkoako taldeei gagozkiola, izen handikoen artean banatu dira nagusiki aurtengo Eusko Jaurlaritzaren eta Diputazioaren laguntzak, denera hogeitahamabi milioi terdi. Talde horiek «Ttanttaka», «Duodeno», «Bederen bat», «Ur», «Orain», «Topo», «Trapu zaharra» eta «Sebastopoleko Titiriteroak» dira.

Bizkaiko Diputazioari dagokionez, hemezortzi milioi banatu dira herrialde horretako hamaika talde hauen artean: «Karraka», «Markeliñe», «Maskarada», «Geroa», «Tarima», «Cobaya», «Galerna», «Kukubiltxo», «Adur», «Puertas abiertas» eta «Con buen pie».

Nafarroan, berriz, talde hauek izan dira txindi piska bat jasotzeko zorte ona izan dutenak: «Kilkarrak», «Ilargi», «Trokolo», «Latrapera», «Teatro estable de Navarra» eta «Producciones Catalan Cayaso».

Araba, azkenik salbuespena da, ematen diren laguntzak «Arabian zehar» kanpainaren arabera banatzen bait dira.

H A R I A K H I R U M U T U R

Instituzioek antzerki taldeei ematen dizkieten diru laguntzak nahikoak al dira? Zuzenak ote laguntzak banatzeko erabiltzen diren erizpideak?

«GOAZ» TALDEA

Gurea antzerki talde amateur bat da, eta ondorioz ez dugu Jaurlaritzatik batere dirurik jasotzen. Diru-laguntza Gipuzkoako Diputazioak ematen digu, benetan lagungarria dena. Diru larritasunaz gain, hala ere, beste arazo nagusi bat izaten dugu talde amateurrok, zirkuito iraunkor baten falta hain zuzen ere. Hau dela eta, antzerki obrak behar bezala prestatzen denbora asko pasatzen badugu, ia beste hainbeste egiten dugu emanaldi bila. Ematen zaigun diruak superbizitzeko adina ematen digu, baina emanaldi minimoak ez daude zihurtaturik.

«ORAIN» TALDEA

Ematen diren laguntzak ez dira nahikoak, adibidez Eusko Jaurlaritzak ematen dituen diru laguntzak lau urtetik hona ez dira aldatu. Banaketa egiterakoan erabiltzen diren erizpideak ere ez dira oso argiak.

Eusko Jaurlaritzak talde batzuekin nolabaiteko betebeharra du, urte asko bait daramatzagu mundu honetan murgildurik, baina hori ez da nahikoa, proiektu berriak gehiago aztertu behar dira. Askotan instituzioei fitxa betetzea soilik interesatzen zaie. Bestetik dirua banatzen dutenak politikariak dira, ez teknikariak eta honek mesede gutxi egiten dio kulturari.

«JAKE MATE» TALDEA

Gure taldeak hiru urte daramatza lanean, eta Gipuzkoako Diputazioaren eskutik soilik jasotzen du diru laguntza eta egia esan ez oso ugaria. Diru laguntzak nahiko urriak dira, eta gainera, monopolio moduko bat ematen da, beti talde berei ematen bait zaizkie. Medio gutxi dituzten taldeei ia subentziorik ez zaie ematen, eta horrela amaigabeko istorio batetan sartzen gara. Erabiltzen diren erizpideak ez daude oso garbi, instituzioaren gustoko bazara laguntza ematen dizute, bestela ez. Ez da inola ere kontutuan hartzen taldeak jarraitu duen bidea eta egin duen lana.

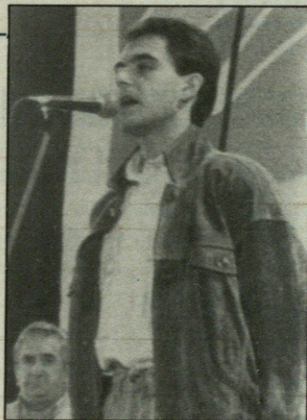
Bertsoak

Gipuzkoako Bertsolari Txapelketa, lehen kanporaketak hil honetan

GIPUZKOAKO Bertsolari Txapelketa hastear dagoen honetan, ikusmira handia dago bertsozaleen artean lehiaketaren nondik norakoak jakiteko. Bertan, izan ere, alde zaurietatik ja-kindako salbuespen batzu kenduta, egun plazarik plaza aritzen diren bertsolari gipuzkoar sonatuenak hartuko dute parte. Aukera ezin ederragoa izango da, beraz, hainbeste plaza egi-ten ez dituzten bertsolariak

hobe ezagutu batetik, eta Gipuzkoako harrobiari ten-peratura termometroa jar-tzeko bestetik.

Azken finalera ailegatu aurretik bost kanporaketa izango dira, horietatik lehena hilaren 22an. Bertan, Antzuolako «Guraso Elkar-tean», J.R. Elorza, «Olalde», X. Narbarte, «Ibergun», «Le-xo», J.R. Gerriko, J.A. Sasiain, Felix Aizpurua, L. Begiris-tain eta Koldo Zelaia arituko dira. Saio hau gaueko

22.00etan hasiko da. Biga-rren kanporaketa, berriz, Debako «Zubeltzu» zineman izango da, bertan E. Igar-zabal, A. Sarasua, B. Agirre, J. Loyola, B. Azpillaga, «Uz-tapide II», J.J. Usarraga eta C. Aizpurua izango dira kan-tari.

● Urriaren 25ean, Hondarribian, bertso afaria izango da gaueko 21.00etan hasita. Bertan Sebastian Lizaso eta Andoni Egaña arituko dira.

● Urriaren 26an, Lizarran, eguerdiko 12.00etan hasita, Xabier Amuriza eta Ange Duhalderen kantaldia izango da. Bazkalostean, Xabier Amuriza eta Jon Sarasua gai librean arituko dira.

● Urriaren 27an, eguerdiko 12.00etan hasita, Donostiako Loiola auzoko pilotalekuan, Sebastian Lizaso, Lazkao Txiki eta Mikel Mendizabal arituko dira kantari. Hauekin batera oraindik baieztatu gabeko beste bertsolariren bat arituko da.

Xabier Montoiaren nobela liburudendetan salgai

NON DAGO STALIN?

Susa
ARGITALDARIA

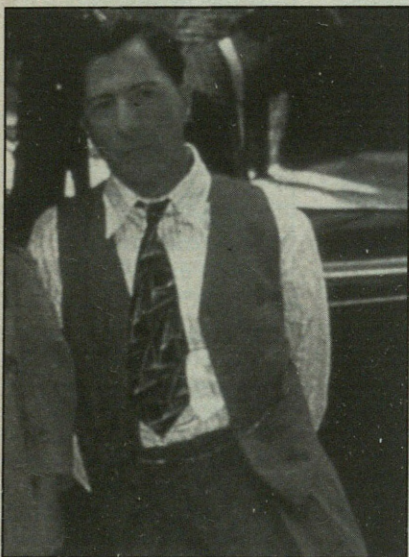
☎ (943) 37 15 45

T

elebista-Irratia

BOTOIA SAKATU AURRETIK

Graduazioko azken ikasgaia

Asteazkena 23

21.00etan, «El graduado»

Zuzendaria: Mike Nichols.
Antzezlea: Anne Bancroft,
Dustin Hoffman, Katharine
Ross.

Bere garaian sona handia

izan zuen filmea da «El graduado» ize-neko hau, luzemetraia kontatzen digun istorio ez ohizko berak sortarazitako sona seguruenik. Bertan Dustin Hoffman eta Anne Bancroft bikoteak antzeztutako estudiantegazte eta emakume heldu baten arteko harremanaren berri ematen zaigu, hesi askoren kontra gogor egingo duena.

Bren Braddo estudiantegraduatu berriak bere aitaren adiskiderik hobeenaren emaztea den Mrs. Robinson anderea ezagutuko du graduazioa ospatzeko antolatutako festan. Elkarrenganako desirak bien arteko harremanari emango dio hasiera, Robinson bikotearen alaba tartean sartzean amaiera beharko duena.

● Urriak 24

21.00etan, Zine gaua: «Hizketaldia»

Zuzendaria: Francis Ford Coppola. Antzezleak: Gene Hackman, Cindy Williams, Frederick Forrest.

Zaingo kontutuan iaoa den gizon baten istorioa kontatzen zaigu, ustekabeen egizko ankasartze bat medio, erahilketa batekin nahasturik aurkituko dena. Antzezle zerrenda bikaineko filme interesgarria.

● Urriak 26

22.50etan, Zine gaua: «Lady Chatterleyren maitalea»

Zuzendaria: Just Jaeckin. Antzezleak: Sylvia Kristel, Shane Briant, Nicholas, Mitchell.

Orain dela hogeitahamar urte gizartea harritu zuen amodio istorio batean oinarriturik, paper erotikotant fama handia irabazitako Sylvia Kristel du protagonista nagusia filme honek.

IKUSI BAIETZ

● Hilaren 21ean, 22.00etan, «**Berehala gatz**». Aitor Mazok aurkezturiko Euskal Herriko etxeetan grabatutako bideoen programa.

● Urriak 22, asteartea, 18.20etan, «**Hankaz go-rra**». Haur eta gazteentzako lehiaketa dibertigarria.

● Urriaren 23an, asteazke-

na, 23.00etan, «**Ispiluan**». Oraingo honetan Teodoro Errandonea izango da bere bizitzako pasadizo eta konturen berri emango diguna.

● Hilaren 25ean, ostirala, 22.35etan, «**ETB kantak**». Xabier Euzkitzek aurkezturiko pelota saioa.

● Hilaren 26ean, larunbata, 21.00etan, «**Ingalaterrako liga**». Cristal Palace-Chelsea taldeen arteko partidua.

● Urriak 27, igandea, 21.00etan, «**Erreportari**». Jaxone Aretxabaletak aurkezturiko saio informatiboberria.

TXORI BATEK ESAN DIGU

■ Mikel Laboa abeslariak kontzertu bat grabatu behar du Euskal Telebistarekin. Grabazioa Oiartzungo Madalensoro Pilotalekuan egingo da, eta oraindik zein egunetan zehaztu gabe badago ere, azaroan izango dela ziurtatu digute.

Telebista-Irratia

Jose txo Lizartza: «Telebistan kazetaria faktore askoren menpe egoten da»

IKUSITAKOAK
IKUSITA

Everest

Ez da lehenengo aldiz Euskal Herriko mendizaleak munduko gailurrik altuenera hurbiltzen direna, halere bada lehenengoa masa komunikabideek Everest-arekiko hainbeste interesa erakutsi dutena. Bai Euskadi Irratiak bai Euskal Telebistak egunero gertatzen denaren berri eman digute. Espedizio honetako irudirik ez digute eskaini, baina hara bidalitako kazetariaren eta espedizio partaideen azalpenak zuzenean jaso ditugu.

Berriz ere komunikabideek beraien indarra erabili dute, bestela ezezagunak izango ziren mendizaleak ospetsuak bihurtu dituztelarik. Azpeitiako mendizaleek egin dutena gauza berririk ez da. Medioak bitartekariak izan dira entzulegoak kirol honek eskatzen dituen esfortzuak eta arriskuak ondo ezagun ditzan, eta jende askorentzat hau bada gauza berria izan. Oraingo honetan mendizaleak osasuntsu eta kalterik gabe bueltatzeko tontorreraino heltzea baino gehiago kezkatzen zuen entzulegoa. Ez da harritzekoa, espedizio partaideen senideak zernolako hunkipena eta oinazea jasaten ari ziren entzun ondoren. Futbolaz aparte badira beste kirolak jendetzaaren aditasuna erakartzen dutenak. Komunikabideen betebeharrak beste hauek ere jendearengana hurbilaztea da.

terakoan aurkitu duzun oztoporik garrantzitsue-
na?

J.L. Alde batetik, gaueko bederatzieta denez, ikus-
lego osoari zuzendua behar
du izan. Saioak gainera, in-
teresgarria eta entreteniga-
rria behar du, eta telebista
publikoa denez, informa-
zioa eta kulturaren berri
eman. Bestetik, euskaraz
dakien jende interesgarria
lortu beharra izaten da, eta
gezurra badirudi ere bada
jende asko ez duena tele-
bistan agertu nahi. Artista
atzeritarrak ekartzeko or-
duan ere diru arazoak ditu-
gu, eta euskaraz ez dakien
jendea gonbidatzekotan oso
jende berezia izan behar da,
bestela itzultzaileen arazoa
agertzen bait da.

A. Irratian ere aritzen za-
ra, zer duzu gustokoen,
irratia ala telebista?

J.L. Biak ditut gustoko,
komunikaziorako bokazioa
dugunok gustora gabiltza
edozein komunikabidetan.
Baina irrastian hasi nintzen
irratia nolabait nahiago dut,
zuzenagoa bait da eta ka-
zetariaren eskurago. Tele-
bistan, aldiz, irudia kazetaria
baino garrantzitsuagoa da,
telebista kate bat da eta ka-
zetaria beste faktore asko-
ren menpe dago.

AITZIBER YARZA
JAIONE OGIZA

Aspalditik aurpegi ezaguna da Jose txo
telebistan, baina beti kirol munduan
murgildurik azaldu zaigu, oraingoan aldiz
irrastian egin zuenarekin jarraikiz, magazin
baten aurkezle gisa azaltzen zaigu.
Berarekin solasean aritu gara saio berriari
buruz eta baita irrati eta telebistaren arteko
desberdintasunaz.

ARGIA. Zer dela
eta hasi zara-Begirik
kendu gabe bezala-
ko magazine bat aur-
kezten kirolak utzi-
ta?

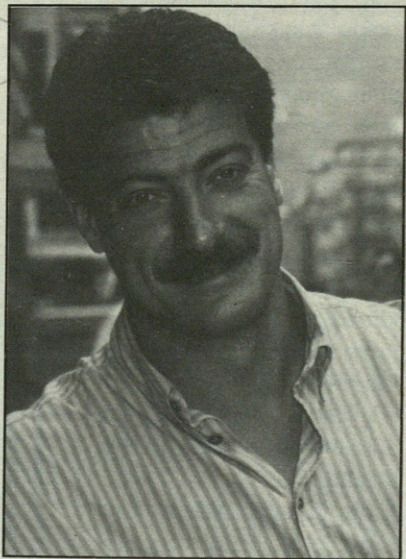
J. LIZARTZA.

Egia esan, duela urte
batzuk irrastian egiten
nuenak eta gaur egun
ETBn egiten dudak
lanak antza gehiago
dute elkarrekin, kirol
sailean egin nuena-
rekin baino. Lehen
Herri Irratian astean
zehar magazin mo-
duko bat egiten bait
nuen. ETBn sartzeko opo-
zioak gainditu nituenean ki-
roletan lan egiteko jendea
behar zen eta Herri Irratian
ere asteburutan kirol saila
jorratzen nuen hor sartu
ninduten. Orain, aldiz, ma-
gazinea eskaini didate, eta
onartu egin dut.

A. Ez al zaizu iruditzen
magazine gehiegi dagoela
gaur egun telebistetan?

J.L. Bai, baina informati-
boak ere telebista guztietan
ematen dira. Telebistak
eredu jakin batzuk bete
behar bait ditu. Bestetik,
magazinea euskaraz egi-
teak, bestelako zailtasun
batzuk dakartza, euskaldun
gutxi bait dira interesgarria
den zerbait esateko dute-
nak.

A. Zein da saio berria egi-

Liburuak

«Irriaren giltza». Egilea:
Bertsularien Lagunak Elkartea.
271 orr.

Irria jario

LIBURUAREN izena, Xalbador zenak bere lagunari eman ziona da. «Mattin zu atzo arte/ irriaren giltza» eginez hasten du urepeldarrak «Mattin nigarrez ikusi dut» bertso andana. Eta ez da gezurra. Beti irria zerion Mattini eta bere ikus-entzuleari ere —Mattin ikusi ere egitekoa bait zen, entzun ez ezik— irria jario eratzen zion Aheztarrak. Baina ez beza inork uste irri ergel bat zenik lapurtarrarena. Irri argi bat zen, izpiritu erne baten dizdira. «Bere armarik hoberena» ere, Xalbadorrek dioenez, hori omen zuen Mattinek: Umorea. Hainbeste urtez elkarrekin plazarik plaza ibili ondoren ba-

zekikeen zer esaten zuen urepeldarrak.

Liburuak, haseran, zenbait bertsozaleren iritziak dakartza. Denen artean Mattinen irudi egoki bat egiten dutela esango nuke. Besteak beste, Mixel Itzaia-rena dela uste dut bereziki irakurtzekoa, Ahetzeko bertsolaria nolako gizona zen jakiteko, «Ahetzeko Mattin» bertsolari eta gizon, bat bera bait zen, dana argi, dana grazi, berezko, berezko, berezkotasunak duen edertasun eta gordin puntuekin.

Liburuan dauden bertsoak, aheztarrak botatako batzuk dira bakarrik. Danak ez zitezkeela izan eroak ere

badaki. Hoberenak ere ez dira. Ez hoberen eta ez txarren, Mattinen bertso batzuk dira. Mixel Lekuonak eta konpainiak lan ona egin dute, presaka xamar egina dirudien arren. Nik hor dagoen zenbait bertso ez nuen sartuko, eta falta den beste zenbait bai; baina hori gusto kontua da. Egin den hautaketa ongi egina dago.

Eta balio du hautaketak Lapurdiko bertsolaria zer-nolakoa genuen ikusteko. Liburu irakurtzen duenak, hobeki esan, kantatzen duenak —beste inor bada eta Mattin kantatzekoa bait da—, ederki ikusiko du nola heldu zaizkion aheztarrari entzunaren araberrako erantzunak usu eta fite, eta nola trabatzen den aldian aldiko lagunarekin bertso-tan eta nola ez den bere gisara ibiltzen den horietakoa. Eta hor ikusiko ditu baita ere, Mattinen umore eta pikardia. Hitz batean, bere garaiko bertsolaririk sonatuekin hor ari da aheztarra zirti eta zarta, hartu eta eman, entzun eta erantzun inoren lotsik gabe.

Eta bukatze aldera, Emil Larre euskalzain eta bertsozale jakintsuak idazten duen zerbait gogora erazi nahi dut. «Zor handi bat» diola berak esaten du Mattini. Aitorpen bera egin dezakegula uste dut bertsozale eta euskalzale guztiok. Denok diogu zor handi bat Ahetzeko Mattini. Zorionak!, beraz, «Irriaren giltza» egin duten guztiei.

JOXE MARI ARANALDE

Egilea: Hezkuntza, Unibertsitate eta Ikerketa Saila. Euskara Zerbitzua
Titulua: Urruzun Ipuin Lehiaketa 1991.

Argitaratzen du: Eusko Jaurlaritzak. 159 orr.

Maila ertaineko ikasleen artean ospaturiko lehiaketak 1991ean eman zituen irabazleen lanak argitaratu dira liburu honetan. 475 ikasletako partaidetzaz, aurkeztutako poesia eta prosa obra onenak ageri dira bertan.

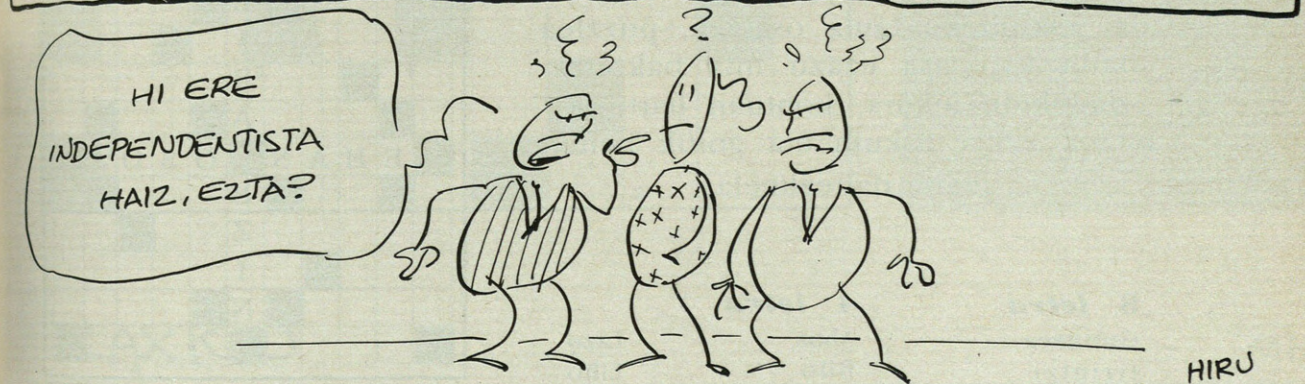
Egilea: Alki Zei
Titulua: Tigrea Kristal Atzean

Argitaratzen du: Elkarrek. 175 orr.

Greziar 1936an gertatu zen Estatu kolpea eta bere ondorengo gertaerak kontatzen zaizkigu, denak ere ume baten ikuspuntutik. Melia izeneko umeak bere familia zatitzen ikusiko du gertakizun hau dela eta, hori da neskatoaren arazoa.

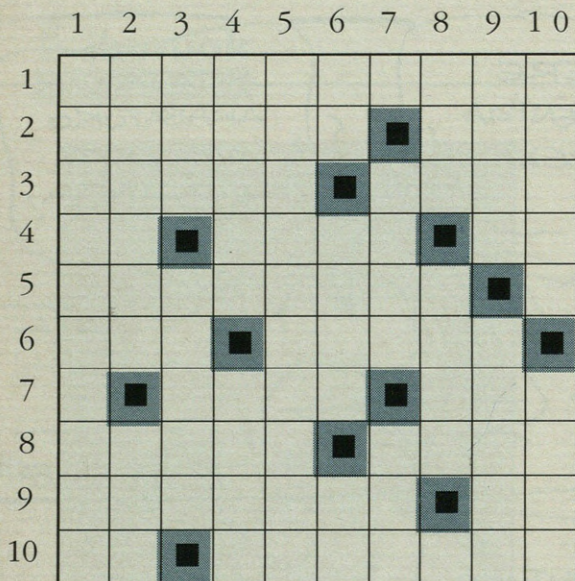
INDEPENDENTZIA!

ISTORIO POLITIKO-POLIT BAT

Denborapasa

Gurutzegrama

EZKER ESKUIN: 1.- Mahatsa ematen duen arbola. 2.- Arantza zuhaitz. Zango atal. 3.- Nazka. Kolore ilun. 4.- 501. Alemaniako ibaia. Kanpo. 5.- Adiskidetasun eza. Sufrearen sinbolo kimikoa. 6.- Kalabaza. Germaniarren gustoko janari ongailu. 7.- Zero. Epea. Loki. 8.- Istilu. Tontor. 9.- Bizkaiko herria. Azken eta lehenengoa. 10.- Bizkaiko herria. Kaparrak.

GOITIK BEHERA: 1.- Jai judu nahiz kristaua. 2.- Poztu. Modua. 3.- Toki horretan. Pipia. 4.- Nafarroako bikarioa. Aipatu aditzaren infinitiboa. 5.- Ohiturak. 6.- Musika nota. Donostiako auzoa. Galioaren sinbolo kimikoa. 7.- Galdetzaile. Azkazala. Nitrogenoaren sinbolo kimikoa. 9.- Daude. Kristauen biltokia. 10.- Onar. Itxurazkoak.

Hitz kateatuak

Letra kopuru desberdineko hitzak ageri zaizkizu ondoan. Helburua zera da, eskuineko taula osatzea, puzzlea bailitzan. Pasa ezazu hitz bakoitza dagokion lekura, kontuan harturik hitzok ezker eskuin eta goitik behera joan daitezkeela.

8 letra

Gurutzea
Irrintzi
Neskatoa
Zirikatu

4 letra

Ahoz
Bilo
Bira
Bizi
Ehas
Ekia
Ezin
Ezka
Gris
Igel
Kino
Lana

Lazo
Liho
Mezu
Mila
Mina
Oina
Oria
Osoa
Ozen
Urak
Zina
Ziza

7 letra

Aintzin
Ehortzi
Ilargia
Zintzoa

3 letra

Ert
Eza
Nor
Zin

2 letra

Ai
Ez
Il
La
Mi
On
Ot
Ta

ERANTZUN zenbakidunak bete ondoan, pasa ezazu letra bakoitza dagokion goiko taulako laukira eta grabatuan ageri den pertsonaiaren izena. Bizkaiak historian zehar eman duen poetaren goitizena alegia, ageriko zaizu.

1 2 3 4 5 6 7 8

Eroanak	Anfi- bioak	Indar- gabea	Parada
Kutsua	Aita	Norbait	9
Aido mota	Lazoa	XII. hila	
Xori u- atzaitleak	Lehe- nengo	49	3
5			
Boterea		Kolore ilun	
Emakume izena	1	Jakin	
	Naizen honek		Gramoa
	Zero		Sorgin galegoa
Oin atalak		Meatzea	
Hitza		Egile atzizkia	
		2	
	Karrika		Zoro
	Erdi, hitz elk.		
(Aur.) Itsaso	Bokala	3 + 3	Bokala
Krudelki	Eins- tenioa	Modu atzizkia	Ogi, hitz elk.
4		Sor	
Alpe- etako harana		Azke- nekoa	
	7	Lap. Zatoz	8

Hieroglifikoa

Eta etxerako behar duzu zerbait?

Aurreko asteko soluzioak

Gurutzagrama

JOSE ANGEL
IRIBAR

●	A	H	D	●								
●	A	T	Z	E	M	A	N	●				
●	J	A	A	U	Z	O	K	O	●			
●	D	O	I	L	O	R	K	E	R	I	A	●
●	K	A	D	I	R	A	S	O	●			
●	L	Z	A	M	A	U	A	R	●			
●	A	D	I	R	E	T	O	R	●			
●	I	Z	A	R	N	I	A	T	U	A	●	
●	G	A	I	A	D	A	B	A	K	I	●	
●	K	A	I	K	U	E	R	I	A	●		

EZKER ESKUIN: 1.-Zizelatua. 2.-

Iragana. HI. 3.- Balira. Sol. 4.- Ibia.

Izari. 5.- La. Zitalak. 6.- Izakiak. Ta. 7.-

Zilo. Samur. 8.- A. Batura. I. 9.- Txokon.

Mea. 10.- Ura. Patuak.

GOITIK BEHERA: 1.-Zibilizatu. Irabaz.

Xr. 2.- Zali. Alboa. 4.- Egiakoak. 5.-

Iar. II. TOP. 6.- Anaitasuna. 7.- Ta. Zakar.

T. 8.- U. Sal. Mamu. 9.- Aboratu. Ea.

10.- Kilikariak.

Hieroglifikoa: Elebiduna da.

B	E	T	A	G	I	S	A
H	A	U	R	G	L	E	L
I	S	P	I	L	U	A	K
T	O	N	A	R	R	A	Z
Z	A	K	T	A	T	I	N
A	H	O	Z	O	S	O	A
A	A	A	A	L	E	A	Z
B	A	L	K	O	I	A	K
I	N	K	O	S	K	A	R
O	T	E	A	A	B	A	I
Z	A	L	U	D	E	I	A

Hitz
Kateatuak

KAXKU

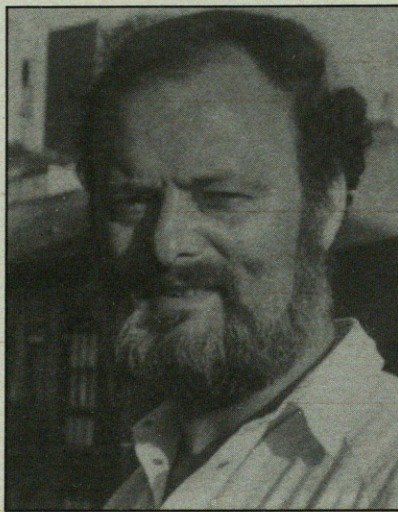

Unibertsitateko Ertza

LAURA mintegi ez da UPVko errektorea. Besteak beste, egungo bozketa erak horretarako aukera handirik ematen ez duelako. Hori, baina, alde aurretik ere jakina zen. Orain eta duela bi urte. Hala ere proiektua erakutsi beharra zegoen. Orain eta duela bi urte. Arraro xamarrak baita hainbeste borroka egin ondoren, proiektu zehatzik gabe azaltzea.

Esan eta idatzia zuen Ertzak, berea ez dela agintea eskuratzeko lehia. Eta horretan arrazoi osoa izan dute, horretarako ordua ez dela diotenek. Ertzaren inguruan bildutakoentzat erreibindikazio politika egitea ez da nahikoa, nahiz eta hori ere beharrezkoa izan. Plataforma erreibindikati- boak bultzatzeaz aparte, Unibertsitatearen errotik aldatzeko alternatibak bultzatzeaz aparte, Unibertsitatea errotik aldatzeko alternatibak erakutsi behar dira. Eta hori izan da Ertzaren zentzua.

ERTZA kandidatek idatzi eta defendatzen duen programa Unibertsitateko abertzaleek UPVrako inoiz idatzi duten alternatiba bakarra da. Aitzitik, hauteskundeetan zehar (artikulu hau urriaren 12an idatzia dago) ez du Unibertsitateko erakunde abertzaleen babesik izan. Ez dagokit niri kontraesan hori argitzea. Zuri

JEXUX MARI ZALAKAIN

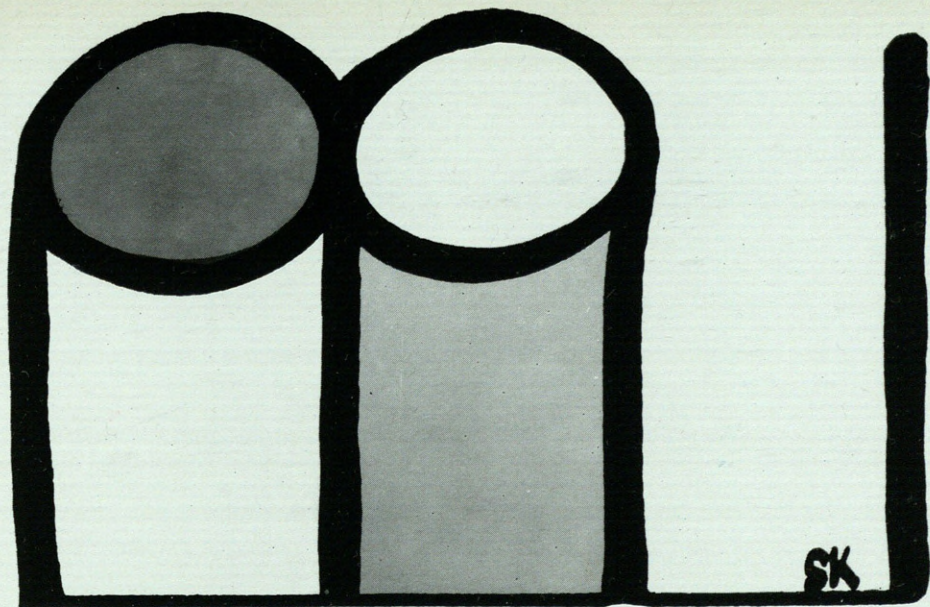
komeni zaizu, irakurle, erantzun bila galdezka has zaitezen. Hauxe azpimarratu nahi dut nik neuk neuretik, hots ezker abertzaleak inoiz idazten badu alternatibarik Unibertsitateko Ertzak idatzitako hauxe izango da. Edo oso oso antzekoa.

Ertzak ez dio inori botorik kendu. Baina eman ere ez. Ertzakideok uste dugunez botoekin trafikatzeko tranpa da. Are gehiago proiektu espainol bat finkatzeko erabiliko direnean. Alternatiba propio bat aurkezten denean, ez da gutti izatearen beldurrik ukan behar. Benetakoa bada, luze baino lehen, ustez baino indar gehiago erakutsiko bait du.

Ertzak Euskal Unibertsitatean sinisten du, Euskarazko Unibertsitatean alegia. Eta bultzatuko du sortzen doan neurrian. Horregatik izan dira euskaldunak aurkeztutako guztiak. Ertzak probalekutzat hartu duen mugamugatik dagoen kontraesana nabarmendu nahi du. Argi daukagu UPV (eta gainontzeko unibertsitateak

zer esanik ez!) Unibertsitate espainola dela 'Euskadiko Elkarte Autonomoa' kokatua. Goitik behera euskaduntzeko, Euskal Herriaren interes sozial eta nazionalen zerbitzuan jartzeko programa aurkeztu dugu. Nahi genukeen unibertsitate ereduak zehaztu. Hori gauden tokian, eta gauden bitartean finkatzen saiatuko gara. Posible ote da, ordea, UPV (eta gainontzekoak) euskaratzea? UEUren inguruan dabilzanak etsita daude: alperrik da. Hasia da, aurtan bertan hedatuko den debatea Euskarazko Unibertsitatea jasotzeko posibilitateei buruz. Debate horretan Ertza ere egongo da, Unibertsitate desberdinetako euskaltzaleak ere bai, herri mugimendu euskaltzaleak berdin, orohar interesik duen bakoitza.

EZ da hauteskundeetan agortu Ertzaren egitekoa. Hauteskundeetan proiektua badagoela erakutsi dugu, etsipen guztien kontra. Egitura barnean aritzea dagokigu, eremu unibertsitarioan alegia. Hala ere egituraz aldatzea proposatu dugu. Hau zuzen ulertzeak garrantzi osoa du: izan ere egungo eredu sinisten duenak —txukunduta bada ere— ez du ezer berririk lortuko. Eta guk, ezker abertzale osoak uste dut, Euskal Herri osoari zor zaion subirotasun eta independentzia Unibertsitatean ere erakutsi beharra daukagu.

OINEZ

EUSKARAZ

B I Z I

URRIAK - 20

ATARRABIA - BURLATA

NAFARROA

Ikastolen Elkartea

*Maitasun katez lotu
Kortes ta Garazi
Irati ta Bardeak
loratu arazi
Aralartik Leirera
geureari eutsi
Atarrabian ohiua
gaur euskaraz bizi*

Antolatzailea: **Paz De Ziganda Ikastola**

ETB

EUSKARARI

TINKO

BULTZATUAZ

Egunez egun.
Entzun eta aditu
dezazun, ikus eta
uler dezazun, parte hartu
eta zurea egin dezazun,
horrela bakarrik bizi
dezakezulako Euskara,
zentzumen guztiekin.
Euskal Telebistan, tinko
babesten dugu, sustraiean
eta oinarrian.

Horregatik, Euskaraz bizi
nahi dituzunean Albisteak,
Kirolak, Zinea, Ikuskizunak,
Dokumentalak,... den-dena,
EUSKAL TELEBISTA pizten
dugu ezbairik gabe: zure
komunikabiderik hoberena
eta osatuena euskaraz.

Zurekin Zuzen